

ΣΥΝΟΨΙΣ
ΤΗΣ
ΙΕΡΑΣ ΚΑΤΗΧΗΣΕΩΣ

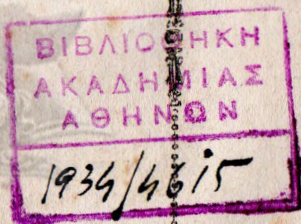
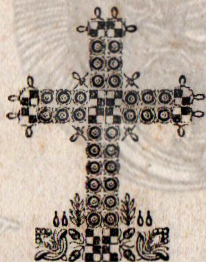
ΥΠΟ
Α. ΚΟΡΑΗ,

Εκδοθεῖσα

ὑπὸ Σ. Κ. ΒΛΑΣΤΟΥ.

ΕΚΔΟΣΙΣ ΕΚΤΗ,

Ἐπιτηθέμενη μετὰ προσθήκης Γραφικῶν σημειώσεων.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Σ. Κ. ΒΛΑΣΤΟΥ.

(Κατὰ τὴν ἔδδν Ἑρμοῦ, Ἀριθ. 212).

1865.

ΚΙΘΟΥΤΕ

ΕΙΣ

ΙΕΡΑΣ ΚΑΤΗΧΗΣΕΩΣ

ΥΠΟ

Α. ΚΟΡΜΙΔ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ

ΣΧΟΛΗ ΤΗΣ ΚΑΤΗΧΗΣΕΩΣ

(1890-1891)

1891

ΣΥΝΟΨΙΣ
ΤΗΣ
ΙΕΡΑΣ ΚΑΤΗΧΗΣΕΩΣ

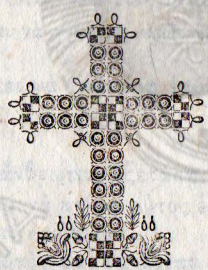
ΥΠΟ
Α. ΚΟΡΑΗ,

Ἐκδοθεῖσα

ὑπὸ **Σ. Κ. ΒΛΑΣΤΟΥ.**

ΕΚΔΟΣΙΣ ΕΚΤΗ,

Ἐπιτηξημένη μετὰ προσθήκης Γραφικῶν σημειώσεων.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Σ. Κ. ΒΛΑΣΤΟΥ.

(Κατὰ τὴν ἔδον Ἑρμοῦ, Ἀριθ. 212).

1865.

ΕΠΙΤΟΜΗ

ΤΗΣ

ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΤΑΧΕΙΡΟΣ

ΟΥ

A. ΚΟΡΑΗ

ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ

ΤΗΣ ΣΧΟΛΗΣ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Κ. ΒΑΣΙΛΟΥ

(Λεωφόρος Βασιλίσσης Σοφίας, 115)

1888

1888

ΣΥΝΟΨΙΣ
ΤΗΣ
ΙΕΡΑΣ ΚΑΤΗΧΗΣΕΩΣ.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ.

Περὶ τῆς φυσικῆς τοῦ Θεοῦ γνώσεως, ἣτις μᾶς ὀδηγεῖ
εἰς τὴν εὐαγγελικὴν πίστιν.

ΤΜΗΜΑ Α΄.

§. 1. Περὶ τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν τελειοτήτων αὐτοῦ.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ. Τί πρέπει νὰ γνωρίσῃ πρῶτον, ὅστις θέλει νὰ γνωρίσῃ
τὸν Θεόν;

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Πρέπει νὰ γνωρίσῃ ἑαυτόν ¹.

Ἐρ. Διὰ τί;

§. 2.

Ἄπ. Διότι, ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἐξετάσῃ ἑαυτόν, καταλαμβά-
νει, ὅτι ἦτον ἀδύνατον νὰ κτίσῃ αὐτὸς ἑαυτόν ².

Ἐρ. Καὶ τί συμπεραίνει ἀπὸ τοῦτο;

Ἄπ. Ὅτι ἐκτίσθη αὐτὸς καὶ τὰ λοιπὰ κτίσματα ἀπὸ ἓν ὄν
ἄκτιστον, τὸ ὁποῖον εἶναι ὁ Θεός ³.

§. 3.

Ἐρ. Ἐχεις ἄλλας ἀποδείξεις ὅτι εἶναι Θεός;

Ἄπ. Πρώτη ἀπόδειξις εἶναι ὁ κόσμος οὗτος, τὸν ὁποῖον βλέ-
πομεν μὲ τόσῃ σοφίαν κατεσκευασμένον ⁴.

¹) Εἰ γὰρ ἑαυτοῦ διεκρίνομεν, οὐκ ἂν ἐκρινόμεθα. Α΄ Κορινθ. ια΄.
31. ²) Αὐτὸς ἐποίησεν ἡμᾶς, καὶ οὐχὶ ἡμεῖς· ἡμεῖς δὲ λαὸς αὐτοῦ καὶ
πρόβατα νομῆς αὐτοῦ. Ψαλ. 146΄. 3. ³) Αἱ χεῖρές σου ἐποίησάν με καὶ
ἔπλασάν με. Ψαλ. ριγ΄. 73. ⁴) Τὰ γὰρ ἄορατα αὐτοῦ ἀπὸ κτίσεως κό-

Ἐρ. Ποία εἶναι ἡ δευτέρα;

Ἀπ. Ἡ κοινὴ ὁμολογία ὄλων τῶν ἐθνῶν, ὅσα εὐρίσκονται εἰς τὸν κόσμον· ἐπειδὴ ὅλα κοινῶς πιστεύουσιν, ὅτι εἶναι Θεός.

Ἐρ. Ποία εἶναι ἡ τρίτη;

Ἀπ. Ἡ συνῆδεις ἡμῶν, ἡ ὁποία χαίρει διὰ τὰ καλὰ ἔργα, τὰ ὁποῖα κάμνομεν, καὶ λυπεῖται διὰ τὰ κακὰ¹.

Ἐρ. Καὶ τί συμπεραίνεται ἐκ τούτου;

Ἀπ. Ὅτι εἶναι εἰς κριτῆς παντέφορος καὶ παντοδύναμος, ἀνταμείβων τὴν ἀρετὴν, καὶ παιδεύων τὴν κακίαν².

Ἐρ. Ποία εἶναι ἡ τετάρτη καὶ τελευταία ἀπόδειξις ὅτι εἶναι Θεός;

Ἀπ. Ἡ ἔμφυτος ἐπιθυμία, τὴν ὁποίαν ἔχομεν μιᾶς πληρεστάτης εὐδαιμονίας, τὴν ὁποίαν μὲ ὅλον τούτο δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀποκτήσωμεν εἰς τούτον τὸν κόσμον³.

Ἐρ. Καὶ τί συμπεραίνεται ἐκ τούτου;

Ἀπ. Ὅτι ὁ δημιουργὸς ἡμῶν Θεὸς ἤθελε φυτεύσει εἰς τὴν ψυχὴν ἡμῶν μάταιως τοιαύτην ἐπιθυμίαν, ἂν δὲν ἔμελλε νὰ τὴν χορτάσῃ εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν μὲ τὸ ἄκρον ἀγαθόν, τὸ ὁποῖον εἶναι αὐτὸς ὁ Θεός.

§. 4.

Ἐρ. Τί εἶναι ὁ Θεός;

Ἀπ. Ὁ Θεὸς εἶναι ὄν ἀθύπαρκτον· ἦγουν δὲν κρέμαται, οὔτε ἐκτίσθη ἀπὸ ἄλλον τινά, ἀλλὰ ὑπάρχει ἀναγκαιῶς, ἦγουν ἦτον ἀδύνατον νὰ μὴ ᾔνοι.

σμου τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθορᾶται, ἥτε αἰδιος αὐτοῦ δύναμις καὶ θεϊότης. Ῥωμ. α'. 20—Πιστεῦσαι γὰρ δεῖ τὸν προσερχόμενον τῷ Θεῷ, ὅτι ἐστὶ, καὶ τοῖς ἐκζητοῦσιν αὐτὸν μισθαποδότης γίνεται. Ἐβρ. ια'. 6.

¹) Οἷτινες ἐνδείκνυνται τὸ ἔργον τοῦ νόμου γραπτὸν ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν, συμμαρτυρούσης αὐτῶν τῆς συνειδήσεως, καὶ μεταξὺ ἀλλήλων τῶν λογισμῶν κατηγορούντων, ἢ καὶ ἀπολογομένων. Πρὸς Ῥωμ. β'. 15.

²) Καὶ ἐκπορεύονται οἱ τὰ ἀγαθὰ ποιήσαντες, εἰς ἀνάστασιν ζωῆς· οἱ δὲ τὰ φαῦλα πράξαντες, εἰς ἀνάστασιν κρίσεως. Ἰωάν. ε'. 29.

³) Χορτασθήσομαι ἐν τῷ ὀφθῆναί μοι τὴν δόξαν σου. Ψαλ. ις'. 15.

§. 5.

Ἐρ. Ποία εἶναι, αἱ ιδιότητες ἢ τελειότητες τοῦ Θεοῦ;

Ἀπ. Ὁ Θεὸς εἶναι εἷς¹. αἰώνιος, ἤγουν δὲν ἔχει ἀρχὴν, οὔτε τέλος². ἄυλος ἢ ἀσώματος³. πνεῦμα⁴. ἔχει νοῦν⁵. εἶναι παντογνώστης⁶. σοφός⁷. ἐλευθερός⁸. ἀγαθός⁹. δίκαιος¹⁰. ἅγιος¹¹. παντοδύναμος¹².

1) Καὶ γὰρ, εἴπερ εἰσὶ λεγόμενοι θεοὶ, εἴτε ἐν οὐρανῷ, εἴτε ἐπὶ τῆς γῆς (ὡσπερ εἰσὶ θεοὶ πολλοὶ, καὶ κύριοι πολλοὶ). ἀλλ' ἡμῖν εἷς Θεὸς ὁ πατήρ, ἐξ οὗ τὰ πάντα, καὶ ἡμεῖς εἰς αὐτόν. Α'. Κορινθ. ἡ. 5—6.— "Ἄκουε Ἰσραὴλ. Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν. Κύριος εἷς ἐστι. Δευτερονόμ. ζ'. 4. "Ἴδε καὶ Α'. Κορινθ. ἡ. 5. 6. 2) Αὐτοὶ (οἱ οὐρανοὶ) ἀπολοῦνται, σὺ δὲ διαμενεῖς· καὶ πάντες ὡς ἱμάτιον παλαιωθήσονται, καὶ ὡσεὶ περιβόλαιον ἐλίξεις αὐτοὺς, καὶ ἀλλαγῆσονται· σὺ δὲ οὐ αὐτὸς εἶ, καὶ τὰ ἔτη σου οὐκ ἐκλείψουσιν. Ψαλ. ρά. 27. καὶ Ἑβρ. α. 11, 12. 3) Οὐκ ὀφείλομεν νομίζειν χρυσῷ, ἢ ἀργύρῳ, ἢ λίθῳ, χαράγματι τέχνης καὶ ἐνθυμήσεως ἀνθρώπου, τὸ θεῖον εἶναι ὅμοιον. Πράξ. ιζ', 29. 4) Πνεῦμα ὁ Θεός. Ἰωάν. δ', 24. 5) Καὶ οὐκ ἔστι κτίσις ἀφανῆς ἐνώπιον αὐτοῦ· πάντα δὲ γυμνά καὶ τετραχηλισμένα τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ. Ἑβρ. δ'. 43.—Τίς ἔγνω νοῦν Κυρίου, καὶ τίς αὐτοῦ σύμβουλος ἐγένετο; Ἡσαίου μ', 43. καὶ Ῥωμ. ια', 34. καὶ Α'. Κορινθ. β', 16. 6) Ὁ πλάσας κατὰ μόνας τὰς καρδίας αὐτῶν (τῶν ἀνθρώπων), ὁ συνιεὶς εἰς πάντα τὰ ἔργα αὐτῶν. Ψαλ. λβ', 15. "Ἴδε καὶ τὸν ρλῆ. Ψαλμὸν ὅλον, οὗ ἡ ἀρχή· Κύριε, ἐδοκίμασάς με κτλ.—Μεῖζων ἐστὶν ὁ Θεὸς τῆς καρδίας ἡμῶν, καὶ γινώσκει πάντα. Α'. Ἰωάν. γ', 20. 7) Ὡς ἐμεγαλύνθη τὰ ἔργα σου, Κύριε! πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας. Ψαλ. ργ', 24. 8) Ὁ δὲ Θεὸς ἡμῶν ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐν τῇ γῆ· πάντα, ὅσα ἠθέλησεν, ἐποίησε. Ψαλ. ργ', 11. 9) Κύριος ὁ Θεὸς οἰκτιρῶν, καὶ ἐλεήμων, μακρόθυμος καὶ πολυέλεος καὶ ἀληθινός. Ἐξῆδ. λδ', 6.—Οὐδεὶς ἀγαθός, εἰ μὴ εἷς, ὁ Θεός. Λουκ. ιη', 49. 10) Θεὸς πιστός, καὶ οὐκ ἔστιν ἀδικία· δίκαιος καὶ ὅσιος ὁ Κύριος. Δευτερονόμ. λβ', 4.—Δίκαιος Κύριος, καὶ δικαιοσύνας ἠγάπησεν, εὐθύτητα εἶδε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ. Ψαλμ. ι. 7. 41) Ὁ Θεὸς φῶς ἐστὶ, καὶ σκοτία ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν οὐδεμία. Α'. Ἰωάν. α', 5.—Ἄγιος εἰμὶ ἐγὼ Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν. Λευϊτικ. ια', 44 καὶ ἀλλαχοῦ.—Ἄγιος ἅγιος ἅγιος Κύριος Σαβαώθ. Ἡσ. ζ', 3. "Ἴδε καὶ Α'. Πέτρ. α', 15. 42) Οἶδα ὅτι

Ἐρ. Ὅλας αὐτὰς τὰς ιδιότητες τοῦ Θεοῦ δύνασαι νὰ τὰς εἴπῃς συντομώτερον;

Ἄπ. Εἶναι τὸ ἀπειροτέλειον καὶ μακαριώτατον Ὄν, ὁ μόνος δεσπότης καὶ κύριος τῶν ἀπάντων¹.

.....

ΤΜΗΜΑ Β'.

§. 6. Περὶ τῆς δημιουργίας καὶ τῆς θείας προνοίας.

Ἐρ. Διὰ τί ἐκτίσεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον ἐκ τοῦ μὴ ὄντος;

Ἄπ. Ὁ Θεὸς ἐκτίσεν τὸν κόσμον, ὅχι διότι εἶχε χρείαν τινὰ ἀπ' αὐτόν· ἀλλὰ διότι οὕτως ἠθέλησε νὰ ποιήσῃ τα κτίσματα μέτοχα τῆς ἰδίας αὐτοῦ ἀγαθότητος².

Ἐρ. Ποῖον λέγεις κόσμον;

Ἄπ. Κόσμον ὀνομάζω ὅλα δομῶ τὰ κτίσματα.

Ἐρ. Εἰς πόσα διαιροῦνται τὰ κτίσματα;

Ἄπ. Εἰς δύο· ἡγουν εἰς ὄρατά καὶ ἀόρατά³.

Ἐρ. Ποῖα λέγεις ὄρατά;

Ἄπ. Ὁρατά εἶναι ὅσα βλέπομεν· οἶον ὁ ἥλιος, οἱ ἀστέρες, ἡ γῆ, κτλ.

Ἐρ. Καὶ ποῖα λέγεις ἀόρατα;

Ἄπ. Ἀόρατα εἶναι ὅσα καταλαμβάνονται μὲ μόνον τὸν νοῦν· οἶον, ἡ ψυχὴ ἡμῶν, καὶ τὰ λοιπὰ κτιστὰ πνεύματα⁴.

πάντα δύνασαι· ἀδυνατεῖ δέ σοι οὐδέν. Ἰωβ μβ', 2. ¹) Ἡ βασιλεία σου βασιλεία πάντων τῶν αἰώνων, καὶ ἡ δεσποτεία σου ἐν πάσῃ γενεᾷ καὶ γενεᾷ. Ψαλ. ρμδ', 13. ²) Ἐν ἀρχῇ, ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. Γενέσ. α'. 4. Ἰδὲ καὶ Ψαλ. λβ', 6. 9. καὶ ρά, 26. Πράξ. δ', 24. καὶ ιζ', 25. Ἑβρ. ια', 3. ³) Ἐν αὐτῷ ἐκτίσθη τὰ πάντα, τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, τὰ ὄρατά καὶ τὰ ἀόρατα. Κολασ. α', 16. Καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς τὰ πάντα, ὅσα ἐποίησε καὶ ἰδοὺ καλὰ λίαν. Γεν. α', 31. ⁴) Ὅτι ἐν αὐτῷ (τῷ Χριστῷ) ἐκτίσθη τὰ πάντα τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, τὰ ὄρατά καὶ τὰ ἀόρατα, εἴτε θρόνοι, εἴτε κυριότητες, εἴτε ἀρχαί, εἴτε ξηρονταί. Κολασ. α'. 16. Ἰδὲ καὶ Ψαλμ. ργ', 20. καὶ Ἑβρ. α', 14.

§. 7.

Ἐρ. Ποῖον ἀπὸ τὰ κτίσματα ἀπήλαυσε μάλιστα τὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ;

Ἄπ. Ὁ ἄνθρωπος· ὅστις συνίσταται ἀπὸ σῶμα καὶ ψυχὴν¹; καὶ ἐκτίσθη κατ' εἰκόνα².

Ἐρ. Τί εἶναι τὸ κατ' εἰκόνα;

Ἄπ. Τὸ κατ' εἰκόνα σημαίνει ἐκείνην τὴν ὁμοιότητα, τὴν ὁποίαν ἔχει ὁ ἄνθρωπος μὲ τὸν Θεόν³.

Ἐρ. Κατὰ τί εἶναι ὅμοιος ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ;

Ἄπ. Καθὼς ὁ Θεὸς εἶναι λογικὸς, οὕτως ἐστὸλίσε καὶ τὸν ἄνθρωπον μὲ νοῦν καὶ λόγον· καθὼς εἶναι ἅγιος, οὕτως ἔκτισε καὶ τὸν ἄνθρωπον ἅγιον⁴· καθὼς εἶναι κύριος τῶν ἀπάντων, οὕτως ἔδωκε καὶ εἰς τὸν ἄνθρωπον τὴν ἐξουσίαν ἐπάνω εἰς τὰ κτίσματα, ὅσα εὐρίσκονται εἰς τὴν γῆν.

Ἐρ. Αὐτὴ ἡ εἰκὼν τοῦ Θεοῦ ἐκοινώθη εἰς τὸ σῶμα ἢ εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου;

Ἄπ. Εἰς τὴν ψυχὴν βεβαιότατα· ἐπειδὴ ὁ Θεὸς εἶναι ἄυλος καὶ ἀσώματος.

1) Καὶ ἔπλασεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνοὴν ζωῆς, καὶ ἐγένετο ὁ ἄνθρωπος εἰς ψυχὴν ζῶσαν. Γενέσ. β', 7. ²) Καὶ εἶπεν ὁ Θεός· ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ κατ' ὁμοίωσιν. Γενέσ. α'. 26. Καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, κατ' εἰκόνα Θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν. Γενέσ. α', 27.—Καὶ ἐπιστρέφει ὁ χοῦς ἐπὶ τὴν γῆν, ὡς ἦν, καὶ τὸ πνεῦμα ἐπιστρέφει πρὸς τὸν Θεόν, ὃς ἔδωκεν αὐτό. Ἐκκλησιαστ. ιβ', 7.—Μὴ φοβεῖσθε ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων ἀποκτεῖναι. Ματθ. ι', 28. ³) Καὶ ἐνδύσασθαι τὸν κοινὸν ἄνθρωπον, τὸν κατὰ Θεὸν κτισθέντα ἐν δικαιοσύνῃ καὶ ὁσιότητι τῆς ἀληθείας. Ἐφεσ. δ', 24. Τὸν ἀνακαινούμενον εἰς ἐπίγνωσιν κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος αὐτόν. Κολασσ. γ', 10. ⁴) Ἄγιοι· γίνεσθε, ὅτι ἐγὼ ἅγιός εἰμι. Πέτρον Α', α', 16.

§. 8.

Ἐρ. Τί εἶναι ἡ ψυχὴ;

Ἀπ. Ἡ ψυχὴ εἶναι ὄν διάφορον ἀπὸ τὸ σῶμα· τὸ ὁποῖον ἔχει δύναμιν νὰ γνωρίζῃ τὸν ἑαυτὸν του, καὶ ἄλλα πράγματα ἔξω ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν του.

Ἐρ. Εἶναι λοιπὸν ἡ ψυχὴ ἄυλος;

Ἀπ. Αὐτὴ εἶναι ἄυλος, καὶ ἐπομένως ἀθάνατος, ἡγουν δὲν συμφθείρεται μὲ τὸ σῶμα.

§. 9.

Ἐρ. Προνοεῖ ὁ Θεὸς διὰ τὸν κόσμον, τὸν ὁποῖον ἔκτισεν;

Ἀπ. Χωρὶς ἀμφιβολίαν.

Ἐρ. Τί ἐστὶν ἡ τοῦ Θεοῦ πρόνοια;

Ἀπ. Πρόνοια τοῦ Θεοῦ λέγεται ἡ δύναμις ἐκείνη καὶ θέλησις τοῦ Θεοῦ, δι' ἧς φυλάττει ὅλα τὰ κτίσματα εἰς τὴν ὑπαρξίν καὶ ἐνεργεῖν αὐτῶν¹.

Ἐρ. Εἰπὲ τοῦτο σαφέστερα;

Ἀπ. Χωρὶς τὴν θέλησιν τοῦ Θεοῦ κἀνὲν κτίσμα δὲν δύναται νὰ ζήσῃ οὐδὲ μίαν μόνην στιγμὴν, ἢ νὰ κάμῃ τινὰ ἐνεργεῖαν².

Ἐρ. Ὅσα λοιπὸν συμβαίνουσιν εἰς τὸν κόσμον εἶναι ὅλα ἐκ Θεοῦ;

Ἀπ. Δὲν συμβαίνει τίποτε εἰς τὸν κόσμον χωρὶς τὴν θέλησιν ἢ τὴν συγχώρησιν τοῦ Θεοῦ.

§. 10.

Ἐρ. Εἶναι ἴση δι' ὅλα τὰ κτίσματα ἡ πρόνοια τοῦ Θεοῦ;

Ἀπ. Ὁ Θεὸς προνοεῖ δι' ὅλα· ἔχει ὁμως μίαν ἐξαιρέτον πρόνοιαν διὰ τὸν ἄνθρωπον³.

1) Καίτοι γε οὐκ ἀμάρτυρον ἑαυτὸν ἀφῆκεν, ἀγαθοποιῶν, οὐρανόθεν ἡμῖν ὑετοὺς διδοὺς καὶ καιροὺς καρποφόρους, ἐμπιπλῶν τροφῆς καὶ εὐφροσύνης τὰς καρδίας ἡμῶν. Πράξ. ιδ', 17. 2) Ἐν αὐτῷ γὰρ ζῶμεν, καὶ κινούμεθα καὶ ἐσμέν. Πράξ. ιζ', 28. Ἴδε καὶ Ψαλ. λς', 6. 7. καὶ τὸν ρδ', ὀλόκληρον. 3) Ὑμῶν δὲ καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς πάσαι

ΤΜΗΜΑ Γ'.

§. 11. Περὶ τῆς λατρείας τοῦ Θεοῦ.

Ἐρ. Ἐπειδὴ λοιπὸν οὐχὶ μόνον μᾶς ἔπλασεν ἐν τοῦ μηθενός, ἀλλὰ καὶ προνοεῖ καθ' ἑκάστην δι' ἡμᾶς αὐτὸς ὁ ἀπειροτάλιος Θεός, τί χρέος ἔχομεν πρὸς αὐτόν;

Ἀπ. Χρεωστοῦμεν νὰ τὸν λατρεύωμεν καὶ κατὰ τὸν δοξολογῶμεν διὰ τὰς εὐεργεσίας ὅσας, ὅσας ἐδείξε καὶ δεικνύει καθ' ἡμέραν εἰς ἡμᾶς.¹

Ἐρ. Τί εἶναι ἡ λατρεία τοῦ Θεοῦ;

Ἀπ. Ἡ λατρεία τοῦ Θεοῦ ὑπάρχει ὁμολογία τῆς ἡμετέρας ὑποταγῆς εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

§ 12.

Ἐρ. Ποσαχῶς γίνεται ἡ λατρεία τοῦ Θεοῦ;

Ἀπ. Ἡ λατρεία τοῦ Θεοῦ εἶναι διπλῆ· ἡγουν ἐξωτερικὴ καὶ ἐσωτερικὴ

Ἐρ. Ποίαν ὀνομάζεις ἐσωτερικὴν;

Ἀπ. Ἐσωτερικὴ λατρεία εἶναι τὸ νὰ ἀγαπῶμεν καὶ νὰ φοβώμεθα τὸν Θεόν· νὰ τὸν εὐχαριστῶμεν διὰ τὰς εὐεργεσίας του· νὰ ὁμολογῶμεν τὴν ἡμετέραν ἀσθένειαν, καὶ νὰ ζητῶμεν τὴν βοήθειάν του.²

Ἐρ. Καὶ ποία εἶναι ἡ ἐξωτερικὴ;

Ἀπ. Ἐξωτερικὴ λατρεία εἶναι ἐκείνη, ἡ ὁποία γίνεται μὲ ἐξωτερικὰ σημεῖα τοῦ σώματος· καθὼς εἶναι ἡ ἔως ἐδάφους προσκύνησις, ἡ προσευχὴ, ἡ ὁμολογία τῶν ἡμετέρων ἀμαρτιῶν μὲ στεναγμούς καὶ δάκρυα, ἡ εὐχαριστία μετὰ χαρᾶς, τὸ νὰ ὑπάγωμεν εἰς τοὺς ναοὺς,³ καὶ ἄλλα τοιαῦτα.

ἡριθμημένα ἐισί. Μὴ οὖν φοβηθῆτε πολλῶν στρουθίων διαφέρετε ὑμεῖς. Ματθ. ι', 30. 31. Ἴδε καὶ ζ', 26. 30 τοῦ αὐτοῦ. 1) Τί ἀνταποδώσει τῷ Κυρίῳ περὶ πάντων, ὧν ἀνταπέδωκέ μοι; Ψαλμ. ριέ, 3. Ἴδε καὶ Ματθ. δ', 10. 2) Πνεῦμα ὁ Θεός· καὶ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτόν, ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν. Ἰωάν. δ', 24. 3) Εὐφράνθη ἐπὶ

Ἐρ. Ὁφελεῖται ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὴν ἐξωτερικὴν λατρείαν, ὅταν δὲν ἔχη καὶ τὴν ἐσωτερικὴν;

Ἄπ. Ὅχι μόνον δὲν ὠφελεῖται τίποτε, ἀλλὰ καὶ βλάπτεται περισσά διότι ἡ ἐξωτερικὴ λατρεία χωρὶς τῆς ἐσωτερικῆς εἶναι βδελυρὰ ὑπόκρισις ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ¹.

§. 13.

Ἐρ. Ἀπολαμβάνουσι καμμίαν ἀμοιβὴν, ὅσοι λατρεύουσι τὸν Θεόν;

Ἄπ. Ἐπειδὴ ὁ Θεὸς εἶναι δικαιοτάτος, ἀδύνατον εἶναι νὰ μὴ ἀνταμείψῃ ἐκείνους, ὅσοι τὸν λατρεύουσι ἀνυποκρίτως².

§. 14.

Ἐρ. Διὰ τί λοιπὸν βλέπομεν πολλάκις τοὺς εὐσεβεῖς καὶ δικαίους ἀνθρώπους διωγμένους καὶ δυστυχεῖς εἰς τοῦτον τὸν κόσμον, καὶ ἐκ τοῦ ἐναντίου τοὺς ἀσεβεῖς εἰς εἰρήνην καὶ εὐτυχίαν;

Ἄπ. Ἀπὸ τοῦτο συμπεραίνεται ἀναγκαίως, ὅτι μετὰ τὴν παρούσαν ζωὴν εἶναι μία ἄλλη αἰώνιος, εἰς τὴν ὅποιαν θέλει ἀνταμείψῃ τὸν καθένα κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ.

ΤΜΗΜΑ Δ'.

§. 15. Περὶ τῆς κοινῆς διαφθορᾶς τῶν ἀνθρώπων.

Ἐρ. Δύναται ὁ ἄνθρωπος νὰ λατρεύῃ τὸν Θεὸν ἐξ ἰδίας αὐτοῦ δυνάμεως;

Ἄπ. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι τόσον διεφθαρμένος, ὥστε ὅχι μόνον δὲν δύναται νὰ λατρεύῃ τὸν Θεόν, ἀλλ' ἐξεναντίας φαίνεται

τοῖς εἰρηκόσι μοι εἰς οἶκον Κυρίου πορευσόμεθα. Ψαλ. ρκά, 4.—Μὴ ἐγκαταλείποντες τὴν ἐπισυναγωγὴν ἑαυτῶν, καθὼς ἔθος τισίν. Ἐβρ. ι, 25.

¹) Τῷ δὲ ἀμαρτωλῷ εἶπεν ὁ Θεός· ἵνα τί σὺ ἐκδιηγῇ τὰ δικαιοματά μου, καὶ ἀναλαμβάνεις τὴν διαθήκην μου διὰ στόματός σου; Ψαλ. μθ', 46.—Τοῖς χεῖλεσί με τιμῶ (ὁ λαὸς οὗτος)· ἡ δὲ καρδία αὐτῶν πόρρω ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ. Ματθ. ιε', 8. ²) Τοὺς δοξάζοντας με δοξάσω, καὶ ὁ ἐξουθενῶν με ἀτιμασθήσεται. Α'. Βασιλ. β', 30.

ἀκάθαρτος ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ὡς καθημερινὸς παραβάτης τοῦ νόμου του¹.

Ἐρ. Πόθεν ἔχεις νὰ δείξης, ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι διεφθαρμένος;

Ἄπ. Πρῶτον ἀπ' αὐτὰ τῶν ἐθνικῶν τὰ συγγράμματα, εἰς τὰ ὁποῖα οἱ συγγραφεῖς κατηγοροῦσι τοὺς ἀνθρώπους διὰ διάφορους κακίας. Δεύτερον ἀπὸ τὴν εἰδωλολατρείαν, εἰς τὴν ὁποῖαν ἔπεσεν ὅλος σχεδὸν ὁ κόσμος, λατρεύοντες ὡς θεοὺς τὰ κτίσματα.

Ἐρ. Ἔχεις καὶ τρίτην περὶ τούτου ἀπόδειξιν;

Ἄπ. Τὸν πόλεμον, τὸν ὅποτον αἰσθανόμεθα ἔνδοθεν ἡμῶν, καὶ ὁ ὁποῖος μᾶς ἀναγκάζει νὰ πράττωμεν τὸ κακὸν, μὲ ὅλον ὅτι τὸ γνωρίζομεν ὅτι εἶναι κακόν.

§. 16.

Ἐρ. Καὶ λοιπὸν, καθὼς λέγεις, ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι πλέον, καθὼς ἦτον, ὅταν ἐπλάσθη ἀπὸ τὸν Θεόν;

Ἄπ. Ὅχι βέβαια· διότι ὁ Θεὸς ἔκτισε τὸν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἰδίαν, ἤγουν ἐστολισμένον μὲ τὰ χαρίσματα τῆς ἀγιότητος καὶ τῆς σοφίας, τὰ ὁποῖα δὲν φαίνονται σήμερον εἰς τὸν ἄνθρωπον.

Ἐρ. Ποῖον εἶναι τὸ αἷτιον τῆς τσαύτης διαφθορᾶς τῶν ἀνθρώπων;

Ἄπ. Θέλομεν τὸ ἐξετάσαι μετέπειτα (Μέρος Β'. Τμῆμα Γ'. Ἐρωταπόκρ. 7—11).

¹) Ἐφθάρη δὲ ἡ γῆ ἐναντίον τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐπλήσθη ἡ γῆ ἀδικίας. Γενέσ. ζ', 11.—Κύριος ἐκ τοῦ οὐρανοῦ διέκυψεν ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων, τοῦ ἰδεῖν εἰ ἔστι συνιών, ἢ ἐκζητῶν τὸν Θεόν. Πάντες ἐξέκλιναν, ἅμα ἠχρειώθησαν, οὐκ ἔστι ποιῶν χριστότητα, οὐκ ἔστι ἕως ἐνός. Ψαλ. ιγ', 2. 3. Ἴδε καὶ Ψαλ. νά, 5. ρμβ', 2. Παροιμ. κδ', 16. Ἠσαίου 63, 6. Ρωμ. γ', 9—19. 23. καὶ ζ', 23. Α'. Ἰωάν. 4, 8.

§. 17,

Ἐρ. Καί, ἐπειδὴ ἔφθασεν εἰς τόσῃν κακίαν ὁ ἄνθρωπος, τί ἔπρεπε νὰ προσμένῃ;

Ἀπ. Τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ¹.

§. 18.

Ἐρ. Τί χρεωστῆι νὰ κάμῃ ὁ ἄνθρωπος διὰ νὰ ἀποφύγῃ τὴν θείαν ὀργὴν;

Ἀπ. χρεωστῆι νὰ ζητήσῃ κἀνὲν μέσον νὰ φιλιωθῆ μετὸν Θεόν.

Ἐρ. Ἦτο δυνατός ὁ ἄνθρωπος νὰ εὔρῃ αὐτὸ τὸ μέσον;

Ἀπ. Ὁχι βέβαια.

Ἐρ. Διὰ τί;

Ἀπ. Διότι τὸ μέσον, τὸ ὁποῖον ἠδύνατο νὰ ἐπινοήσῃ ὁ ἄνθρωπος, ἔπρεπε νὰ ἦναι ἢ ἡ πλήρωσις τοῦ νόμου, ἢ ἡ μετανοια, τὰ ὁποῖα εἶναι ἀνίσχυρα καὶ τὰ δύο, ἐν ὧσιν δὲν εἶναι πεφωτισμένοις ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τοῦ Θεοῦ τὴν χάριν.

Ἐρ. Διὰ τί εἶναι ἀνίσχυρος ἡ πλήρωσις τοῦ νόμου;

Ἀπ. Ἦθελεν εἶσθαι ἀρκετὴ ἡ πλήρωσις τοῦ νόμου, ἂν ἐμνομεν πάντοτε σταθεροὶ εἰς τὸ ἀγαθόν· ἀλλὰ, ἐπειδὴ οὐδεὶς εὐρίσκειται, ὅστις δὲν ἠμάρτησέ ποτε, ἔπεται ὅτι αὐτὸ εἶναι μέσον ἀδύνατον ἵνα σώσῃ τὸν ἄνθρωπον².

Ἐρ. Διὰ τί δὲν εἶναι κἀν ἡ μετάνοια ἀρκετὸν μέσον;

Ἀπ. Διότι ἡ μετάνοια πρέπει νὰ ἦναι ἀληθινή, καὶ ἠνωμένη μετὸν ἀπόφασιν τοῦ ν' ἀφήσῃ τις τὸ κακόν· τοιαύτην ὅμως μετάνοιαν δὲν δύναται νὰ κάμῃ ὁ διεφθαρμένος ὑπὸ τῆς ἀμαρτίας ἄνθρωπος³.

¹) Καὶ ἡμεν τέκνα φύσει ὀργῆς, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ. Ἐφεσ. 6', 3. Ἰδε καὶ Ῥωμ. 6', 9. καὶ Δευτερον. κς', 26. ²) Διότι ἐξ ἔργων νόμου οὐ δικαιοθήσεται πᾶσα σὰρξ ἐνώπιον αὐτοῦ. Ῥωμ. γ', 20. Ἰδε καὶ Γαλάτ. 8', 46. ³) Ἐγὼ δὲ σαρκικός εἰμι, πεπραμένος ὑπὸ τὴν ἀμαρτίαν. Ῥωμ. ζ', 14. (Ὅντες δὲ πεπραμένοι δὲν ἠδυνάμεθα νὰ ἐλευθερωθῶμεν ἀπὸ τῆς ἀμαρτίας ἐξ ἑαυτῶν δυνάμεως. Ἰδε Ῥωμ. 7', 18—22).

Ἐρ. Καὶ τί συμπεραίνεις ἐκ τούτου;

Ἀπ. Ἐκ τούτου φαίνεται πόσον εἶναι ἀναγκαία ἡ εὐαγγελικὴ πίστις εἰς τὸν ἄνθρωπον, διὰ νὰ καταλάβῃ τὴν ἀσθενειάν του καὶ νὰ ζητήσῃ ἰατρὸν, ὅστις εἶναι ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός¹.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Περὶ τῆς εὐαγγελικῆς πίστεως.

§. 1. Περὶ τῆς ἁγίας Γραφῆς.

Ἐρ. Ἐπειδὴ δὲν ἦτον ἱκανὸς ὁ ἄνθρωπος νὰ εὔρῃ τὸ μέσον τοῦ φιλιωθῆ μετὸν Θεόν, τί συνέβη ἐκ τούτου;

Ἀπ. Τὸ ἐφάνέρωσεν αὐτὸς ὁ Θεός· διότι δὲν ἔπρεπεν εἰς τὴν ἄπειρον αὐτοῦ εὐσπλαγχίαν ν' ἀφήσῃ τὸν ἄνθρωπον εἰς ἀπόγνωσιν.

Ἐρ. Πῶς ὀνομάζεται αὐτὴ ἡ οἰκονομία τοῦ Θεοῦ;

Ἀπ. Ἀποκάλυψις.

Ἐρ. Καὶ ποῦ εὐρίσκειται;

Ἀπ. Εἰς τὴν ἁγίαν Γραφήν.

Ἐρ. Τί πρᾶγμα εἶναι ἡ ἁγία Γραφή;

Ἀπ. Ἁγίαν Γραφήν ὀνομάζομεν τὰ συγγράμματα τῶν Προφητῶν καὶ τῶν Ἀποστόλων, οὓς ἐξέλεξεν ὁ Θεὸς ἵνα φανερώσωσιν εἰς τοὺς ἀνθρώπους αὐτὸ τὸ μέγα μυστήριον τῆς ἡμετέρας διαλλαγῆς μετὸν Θεόν.

¹) Ἐὰν εὖν ὁ Υἱὸς ἡμᾶς ἐλευθερώσῃ, ὄντως ἐλεύθεροι ἔσεσθε. Ἰωάν. ἡ', 36. Ἰδε καὶ Γαλάτ. β', 16. καὶ Ἡσαίου α', 9. ²) Κατὰ ἀποκάλυψιν μυστηρίου χρόνοις αἰωνίοις σεσηγημένου, φανερωθέντος δὲ νῦν διὰ τῶν γραφῶν προφητικῶν, κατ' ἐπιταγὴν τοῦ αἰωνίου Θεοῦ, εἰς ὑπακοὴν πίστεως εἰς πάντα τὰ ἔθνη γνωρισθέντος. Ῥωμ. ις', 25. 26. Α', Κορινθ. β', 7. Ἐφεσ. α', 17—20. γ', 9—11.

§. 2.

Ἐρ. Εἰς πόσα διαιρεῖται ἡ ἅγια Γραφή;

Ἄπ. Ἡ ἅγια Γραφή διαιρεῖται εἰς Παλαιὰν καὶ Νέαν Διαθήκην.

Ἐρ. Τί περιέχει ἡ Παλαιὰ Διαθήκη;

Ἄπ. Ἡ Παλαιὰ¹ Διαθήκη περιέχει τὸν νόμον, τὰς προφητείας, καὶ τοὺς τύπους τῆς εὐαγγελικῆς χάριτος².

Ἐρ. Τί περιέχει ἡ Νέα;

Ἄπ. Ἡ Νέα³ Διαθήκη περιέχει τὴν πλήρωσιν τῶν προφητειῶν καὶ τῶν τύπων, καὶ κηρύττει τὴν μεγάλην τοῦ Θεοῦ εὐσπλαγγνίαν τὴν πρὸς τοὺς ἀνθρώπους.

Ἐρ. Τίνος λόγια εἶναι ἡ ἅγια γραφή;

Ἄπ. Τοῦ ἁγίου Πνεύματος, τὸ ὁποῖον μετεχειρίσθη τοὺς προφήτας καὶ Ἀποστόλους ὡς ὄργανα⁴.

¹) Τὰ καν. τῆς Παλ. Διαθήκης βιβλία εἶναι ταῦτα· Γένεσις, Ἔξοδος, Λευϊτικόν, Ἀριθμοί, Δευτερονόμιον (τὰ ὁποῖα καὶ Πεντάτευχος ὀνομάζονται), Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ, Κριταί, Ρούθ, τέσσαρα βιβλία τῶν Βασιλειῶν (τῶν ὁποίων τὰ δύο πρῶτα Σαμουὴλ ὀνομάζουσιν οἱ Ἑβραῖοι), δύο τῶν Παραλειπομένων, Ἐσδρας, Νεεμίας, Ἐσθῆρ, Ἰώβ, Ψαλτήριον, Παροιμίαι Σολομῶντος, Ἐκκλησιαστής τοῦ αὐτοῦ, Ἄσμα τοῦ αὐτοῦ, Ἡσαίας, Ἰερειμίας (συμπεριεχομένων τῶν Θρήνων), Ἰεζεκιήλ, Δανιήλ, οἱ λοιποὶ δώδεκα προφῆται ὁμοῦ, ἀπὸ τοῦ Ὠσηῆ μέχρι τοῦ Μαλαχίου, οἱ ὁποῖοι καὶ δωδεκαπρόφητον ὀνομάζονται. Ὅσα δὲ εἶναι ἔξω ἀπὸ τὸν ἀριθμὸν τοῦτον, ἂν καὶ περιέχουσι πολλὰ ἠθικὰ καὶ ἀξίεπαίνα, δὲν ἐδέχθησαν ὅμως ποτὲ ὡς κανονικὰ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας· ἴδε Γρηγόρ. Θεολόγ. ἐν τοῖς στῆ. περὶ τῶν καν. βιβλ. παλ. καὶ νέας, καὶ Μητροφάνη τὸν Κριτόπουλον ἐν τῇ Ὁμολογ. τῆς Ἀνατολ. Ἐκκλησι. κεφ. ζ'.²) Ὁν ἔγραψε Μωϋσῆς ἐν τῷ νόμῳ καὶ οἱ προφῆται, εὐρήκαμεν Ἰησοῦν, Ἰωάν. α', 46.— Ὅσαι γὰρ ἐπαγγελίαι Θεοῦ, ἐν αὐτῷ (τῷ Χριστῷ) τὸ ναί, καὶ ἐν αὐτῷ τὸ ἀμήν. Β'. Κορινθ. α', 20. ³) Τῆς δὲ Νέας τὰ κανονικὰ εἶναι ταῦτα· τὰ τέσσαρα Εὐαγγέλια, αἱ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων, Παύλου ἐπιστολαὶ δεκατέσσαρες, Ἰακώβου μία, Πέτρου δύο, Ἰωάννου τρεῖς, Ἰούδε μία, καὶ ἡ Ἀποκάλυψις τοῦ Ἰωάννου. ⁴) Οὐ γὰρ θελήματι ἀνθρώ-

Ἐρ. Πόθεν ἔχεις γὰρ δείξῃς ὅτι ἡ ἅγια Γραφή εἶναι λόγος Θεοῦ;

Ἄπ. Πρώτη ἀπόδειξις εἶναι ἡ πλήρωσις τῶν προφητειῶν, αἱ ὁποῖαι περιέχονται εἰς τὴν Παλαιὰν καὶ Νέαν Διαθήκην.

Ἐρ. Ποία εἶναι ἡ δευτέρα ἀπόδειξις;

Ἄπ. Ἡ ἀγιότης τῶν δογμάτων καὶ τῶν ἐντολῶν διότι, ὅσα θέλει ὁ Θεὸς νὰ πιστεύωμεν καὶ νὰ πράττωμεν, εἶναι ὅλα ἅγια.

Ἐρ. Ποία εἶναι ἡ τρίτη ἀπόδειξις;

Ἄπ. Ἡ θαυμαστὴ δύναμις τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος, τὸ ὅποσον ἐξηπλώθη εἰς τὸν κόσμον ἀπὸ ἀνθρώπους ταπεινοὺς καὶ ἀδυνάτους, τοὺς Ἀποστόλους, δεδιωγμένους ἀπὸ βασιλεῖς δυνατοῦς.

3. §.

Ἐρ. Ποία εἶναι ἡ καθ' αὐτὸ ὑπόθεσις τῆς ἁγίας Γραφῆς;

Ἄπ. Ἡ καθ' αὐτὸ τῆς ἁγίας Γραφῆς ὑπόθεσις εἶναι αὐτὸς ὁ σωτὴρ ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός.

Ἐρ. Τῆς Παλαιᾶς ἡμῶν Διαθήκης ἡ ὑπόθεσις δὲν φαίνεται νὰ ᾔηται ἄλλῃ;

Ἄπ. Ὄχι διότι ἡ Παλαιὰ Διαθήκη εἶναι προετοιμασία τῆς Νέας· καὶ ὅσα ἡ Παλαιὰ περιέχει, ἀναφέρονται εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν.

Ἐρ. Ὡστε ἡ χριστιανικὴ πίστις ἔχει τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τὴν Παλαιὰν Διαθήκην;

Ἄπ. Μάλιστα ἀπὸ τῆς ἀρχῆς αὐτῆς τοῦ κόσμου¹.

Ἐρ. Τίνι τρόπῳ;

Ἄπ. Ἀφοῦ παρήκουσε τοῦ Θεοῦ ὁ πρῶτος ἄνθρωπος (καθὼς

που ἠνέχθη ποτὲ προφητεία, ἀλλ' ὑπὸ Πνεύματος ἁγίου φερόμενοι ἐλάλησαν οἱ ἅγιοι Θεοῦ ἄνθρωποι. Β'. Πέτρ. α', 21. Ἴδε καὶ Ῥωμ. ις', 26. καὶ Β'. Τιμόθ. γ', 16.

¹) Τοῦ Ἄρνιου τοῦ ἐσφαγμένου ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. Ἀποκάλυψ. ιγ', 8. Ἴδε καὶ Γενέσ. γ', 15. καὶ Α'. Κορινθ. β', 7.

θέλομεν ἰδεῖ μετ' ὀλίγον) εὐθὺς ὑπεσχέθη εἰς αὐτὸν ὁ Θεὸς τὴν εὐσπλαγχνίαν καὶ χάριν αὐτοῦ¹.

Ἐρ. Πού εὐρίσκειται αὕτη ἡ ὑπόσχεσις;

Ἄπ. Εἰς ἐκεῖνα τὰ λόγια, τὰ ὁποῖα εἶπεν ὁ Θεὸς πρὸς τὸν ὄφιν· ὅτι τὸ σπέρμα τῆς γυναικὸς (τὸ ὁποῖον εἶναι ὁ Χριστὸς) ἔμελλε νὰ συντρίψῃ τὴν κεφαλὴν τοῦ ὄφεως, ἧγουν τοῦ διαβόλου.

Ἐρ. Καὶ τί ἐσήμαινε τοῦτο;

Ἄπ. Τοῦτο ἐσήμαινε τὴν νίκην, τὴν ὁποίαν ἔλαβεν ὁ Χριστὸς κατὰ τοῦ διαβόλου, ἐλευθερώσας τῶν ἀνθρώπων τὸ γένος ἀπὸ τὰς χεῖρας αὐτοῦ.

Ἐρ. Εἰς τί ἦσαν χρήσιμοι αἱ προφητεῖαι τῆς Παλαιᾶς διαθήκης;

Ἄπ. Διὰ νὰ φανῇ σαφεστέρα ἢ ἀλήθεια τοῦ εὐαγγελίου, ἠδύδοκῆσεν ὁ Θεὸς νὰ προφητευθῇ ἡ χριστιανικὴ πίστις πρὸ χρόνων πολλῶν ἀπὸ διαφόρους Προφῆτας.

Ἐρ. Ποῖοι εἶναι οἱ τύποι;

Ἄπ. Τύποι λέγονται αἱ θυσίαι, καὶ ἄλλα ἔθιμα τῶν Ἰουδαίων, τὰ ὁποῖα προσικόνιζον τὴν εὐαγγελικὴν χάριν².

Ἐρ. Εἰς τί ἦτον χρήσιμος ὁ νόμος;

Ἄπ. Ὁ νόμος ἐδόθη, ἵνα προετοιμάσῃ τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὸ νὰ δεχθῶσι τὴν χριστιανικὴν πίστιν³.

Ἐρ. Καὶ ποῖος ἐκήρυξε τὴν χριστιανικὴν πίστιν;

Ἄπ. Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἔστειλε τοὺς ἰδίους Ἀ-

¹) Καὶ ἔχθραν θήσω ἀνὰ μέσον σου (τοῦ ὄφεως), καὶ ἀνὰ μέσον τῆς γυναικὸς, καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ σπέρματός σου, καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ σπέρματος αὐτῆς· αὐτός σου τηρήσει κεφαλὴν, καὶ σὺ τηρήσεις αὐτοῦ πτέρναν. Γεν. γ., 15. ²) Καὶ ἐπιθήσουσιν οἱ πρεσβύτεροι τῆς συναγωγῆς τὰς χεῖρας αὐτῶν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ μύσχου. Λευϊτ. δ', 15. ³) Ὡστε ὁ νόμος παιδαγωγὸς ἡμῶν γέγονεν εἰς Χριστὸν, ἵνα ἐκ πίστεως δικαιωθῶμεν. Γαλ. γ', 24. Ἴδε Ἐβρ. γ', 19.— Πάντες γὰρ ἠμαρτον, καὶ ὑστεροῦνται τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ. Ῥωμ. γ', 23.

ποστόλους να τὴν κηρύξωσιν εἰς ὅλην τὴν κτίσιν, ἕχουσι εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους¹.

ΤΜΗΜΑ Β΄.

§. 4. Περὶ τῆς ἐκκλησίας.

Ἐρ. Ποίαν ὀνομάζεις ἐκκλησίαν;

Ἀπ. Ἐκκλησία λέγεται ἡ συνάθροισις ὅλων ἐκείνων, ὅσοι ἔχουσι πίστιν ἀληθῆ καὶ ζῶσιν εἰς τὸν Χριστόν².

§. 5.

Ἐρ. Πόσας περιόδους ἔχει ἡ ἐκκλησία;

Ἀπ. Τρεῖς.

Ἐρ. Ποία εἶναι ἡ πρώτη τῆς ἐκκλησίας περίοδος;

Ἀπ. Ἡ πρώτη τῆς ἐκκλησίας περίοδος ἐκτείνεται ἀπὸ τοῦ Ἀδάμ. ἕως τοῦ Μωϋσέως³.

Ἐρ. Πῶς ἐκυβερνᾶτο εἰς αὐτὴν τὴν περίοδον ἡ ἐκκλησία;

Ἀπ. Ὁ Θεὸς ἐκυβέρνη τὴν ἐκκλησίαν εἰς αὐτὴν τὴν περίοδον μὲ τὰς διὰ ζώσης φωνῆς ἀποκαλύψεις, τὰς ὁποίας ἔδωκεν εἰς τὸν Ἀδάμ. καὶ εἰς τοὺς ἀπογόνους του.

Ἐρ. Ποία εἶναι ἡ δευτέρα τῆς ἐκκλησίας περίοδος;

Ἀπ. Ἡ δευτέρα περίοδος εἶναι ἀπὸ Μωϋσέως ἕως Χριστοῦ.

Ἐρ. Πῶς ἐκυβερνᾶτο εἰς τὴν δευτέραν περίοδον ἡ ἐκκλησία;

Ἀπ. Μὲ τὸν γραπτὸν νόμον, τὸν ὁποῖον ἔδωκεν ὁ Θεὸς εἰς τὸν Μωϋσῆν, καὶ μὲ τὴν διδασκαλίαν τῶν προφητῶν⁴.

¹) Εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος αὐτῶν, καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ ῥήματα αὐτῶν. Ῥωμ. ι, 18. ²) Ἰησοῦς Χριστὸς χθὲς καὶ σήμερον ὁ αὐτὸς, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἐβρ. ιγ', 8.

³) Εἰς τὸν τῆς πίστεως ἀρχηγὸν καὶ τελειωτὴν Ἰησοῦν. Ἐβρ. ιβ', 2.

⁴) Καὶ πάντες (οἱ πατέρες ἡμῶν) τὸ αὐτὸ βρώμα πνευματικὸν ἔφαγον· καὶ πάντες τὸ αὐτὸ πόμα πνευματικὸν ἔπιον· ἔπιον γὰρ ἐκ πνευματικῆς ἀκολουθούσης πέτρας· ἡ δὲ πέτρα ἦν ὁ Χριστὸς. Α'. Κορινθ. ι, 3. 4.

Ἐρ. Ποία εἶναι ἡ τρίτη περίοδος τῆς ἐκκλησίας;

Ἀπ. Ἡ τρίτη περίοδος εἶναι ἀπὸ Χριστοῦ μέχρι τῆς σήμερον· καὶ θέλει μείνει μέχρι τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος.

Ἐρ. Πῶς κυβερνᾶται εἰς τὴν παροῦσαν περίοδον ἡ ἐκκλησία;

Ἀπ. Μὲ τὸ εὐαγγέλιον¹.

§. 6.

Ἐρ. Ἐλαβε διωγμοὺς ἡ ἐκκλησία, ἀφοῦ ἐθεμελιώθη μέχρι τῆς σήμερον;

Ἀπ. Ἡ ἐκκλησία ἐδιώχθη πάντοτε. Ὁ πρῶτος αὐτῆς διώκτης ἐστάθη ὁ Κάϊν, φονεύσας τὸν ἀδελφόν του, καὶ τὸν Κάϊν ἐμιμήθησαν ἄλλοι πολλοὶ, καὶ μάλιστα οἱ ἀπόγονοί του.

Ἐρ. Τίνι τρόπῳ ἐπαίδευσεν ὁ Θεὸς αὐτοὺς τοὺς διώκτας;

Ἀπ. Τοὺς ἐπνίξεν ὅλους εἰς τὰ ὕδατα τοῦ κατακλυσμοῦ, καὶ ἐφύλαξε τὴν ἐκκλησίαν, ἡ ὁποία ἦτον ἡ οἰκογένεια τοῦ Νῶε.

Ἐρ. Ποῖοι ἄλλοι ἐδιώξαν τὴν ἐκκλησίαν μετὰ τὸν κατακλυσμόν;

Ἀπ. Μετὰ τὸν κατακλυσμόν ἐπερίσσευσε πάλιν ἡ κακία τῶν ἀνθρώπων, καὶ μάλιστα τῶν ἀπογόνων τοῦ Χάμ, οἱ ὁποῖοι ἐδιώξαν κατὰ διαφόρους καιροὺς τοὺς δούλους τοῦ Θεοῦ.

Ἐρ. Πότε συνέβησαν αὐτοὶ οἱ διωγμοί;

Ἀπ. Εἰς τὴν πρώτην καὶ δευτέραν τῆς ἐκκλησίας περίοδον.

Ἐρ. Ἐδιώχθη καὶ εἰς τὴν τρίτην αὐτῆς περίοδον ἡ ἐκκλησία;

Ἀπ. Πρῶτος αὐτὸς ὁ Χριστὸς ἐδιώχθη ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους, οἱ ὁποῖοι τὸν ἐσταύρωσαν.

Ἐρ. Ποῖοι ἄλλοι ἐδιώχθησαν μετὰ τὸν Χριστόν;

Ἀπ. Ἐδιώχθησαν οἱ Ἀπόστολοί του, καὶ ὅλοι οἱ ἅγιοι Μάρτυρες, καὶ ἔχυσαν τὸ αἷμα αὐτῶν διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ.

¹) Οὐ γὰρ ἐστε ὑπὸ νόμων, ἀλλ' ὑπὸ χάριν. Ῥωμ. ζ', 14.—Ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ τὴν δόξαν Κυρίου κατοπτριζόμενοι. Β'. Κορ. γ', 18.

Ἐρ. Πόσους διωγμούς ἀριθμεῖ ἡ ἐκκλησία εἰς ταύτην τὴν τρίτην αὐτῆς περίοδον;

Ἀπ. Πολλούς· οἱ μεγάλοι ὅμως διωγμοὶ εἶναι δέκα.

Ἐρ. Πῶς ὀνομάζονται αὐτοὶ οἱ διώκται τῆς ἐκκλησίας;

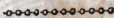
Ἀπ. Ἐξωτερικοί.

Ἐρ. Ἐχει καὶ ἐσωτερικούς διώκτας ἡ ἐκκλησία;

Ἀπ. Ναί· τοιοῦτοι εἰσὶν οἱ αἰρετικοί, οἱ ὁποῖοι καὶ χριστιανοὶ ὄντες, ἐπολέμησαν κατὰ διαφόρους καιροὺς τὴν ἐκκλησίαν μὲ τὰς κενοδοξίας των².

Ἐρ. Τίς ἦτον ὁ σκοπὸς αὐτῶν τῶν ἐξωτερικῶν καὶ ἐσωτερικῶν τῆς ἐκκλησίας διωκτῶν;

Ἀπ. Ὁ μόνος σκοπὸς αὐτῶν ἦτο νὰ ἐξολοθρεύσωσι τὴν ἀλήθειαν· ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθησαν, οὔτε θέλουσι δυνηθῆ νὰ ἐπιτύχωσι³.

ΤΜΗΜΑ Γ'.

§. 7. Περὶ τοῦ συμβόλου τῆς πίστεως.

Ἐρ. Τί εἶναι τὸ σύμβολον τῆς πίστεως;

Ἀπ. Τὸ σύμβολον τῆς πίστεως εἶναι μία σύνοψις ὅλων τῶν ἀληθειῶν, ὅσαι εἶναι ἀναγκαῖαι πρὸς σωτηρίαν, καὶ πιστεύονται ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας.

¹) Ἄχρι τῆς ἄρτι ὥρας καὶ πεινώμεν, καὶ διψῶμεν, καὶ γυμνητεύομεν, καὶ κολαφιζόμεθα, καὶ ἀστατοῦμεν, καὶ κοπιῶμεν, ἐργαζόμενοι ταῖς ἰδίαις χερσὶ· λοιδορούμενοι, εὐλογοῦμεν· διωκόμενοι, ἀνεχόμεθα κτλ. Α'. Κορινθ. δ'. 11—13. Ἰδε καὶ Ῥωμ. η', 38—39, καὶ ἄλλαχού. ²) Νῦν ἀντίχριστοι πολλοὶ γεγόνασιν·—ἐξ ἡμῶν ἐξηλθον, ἀλλ' οὐκ ἦσαν ἐξ ἡμῶν, κτλ. Α'. Ἰωάν. β', 18. 19. ³) Πύλαι ἄδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς. Ματθ. ις', 18.—Δεῖ γὰρ αὐτὸν (τὸν Χριστὸν) βασιλεύειν, ἄχρις οὗ ἂν θῇ πάντας τοὺς ἐχθροὺς ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ. Α'. Κορινθ. ιε', 25.

§. 8.

Ἐρ. Ἐξεύρεις νὰ εἶπης τὸ σύμβολον τῆς πίστεως;

Ἄπ. 1. «Πιστεύω εἰς ἓνα Θεόν, πατέρα παντοκράτορα, ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς, ὁρατῶν τε πάντων καὶ ἀορατῶν.

2. »Καὶ εἰς ἓνα Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν, τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ τὸν μονογενῆ, τὸν ἐκ τοῦ πατρὸς γεννηθέντα πρὸ πάντων τῶν αἰώνων. Φῶς ἐκ φωτός, Θεὸν ἀληθινὸν ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ, γεννηθέντα, οὐ ποιηθέντα, ὁμοούσιον τῷ πατρὶ, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο.

3. »Τὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους, καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα ἐκ τῶν οὐρανῶν, καὶ σαρκωθέντα ἐκ Πνεύματος ἁγίου, καὶ Μαρίας τῆς παρθένου, καὶ ἐνανθρωπήσαντα.

4. » Σταυρωθέντα τε ὑπὲρ ἡμῶν ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου, καὶ παθόντα καὶ ταφέντα.

5. »Καὶ ἀνστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ κατὰ τὰς Γραφάς.

6. »Καὶ ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς, καὶ καθεζόμενον ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς.

7. »Καὶ πάλιν ἐρχόμενον μετὰ δόξης κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς, οὗ τῆς βασιλείας οὐκ ἔσται τέλος.

8. »Καὶ εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, τὸ κύριον, τὸ ζωοποιόν, τὸ ἐκ τοῦ πατρὸς ἐκπορευόμενον, τὸ σὺν Πατρὶ καὶ Υἱῷ συμπροσκυνούμενον καὶ συνδοξαζόμενον, τὸ λαλῆσαν διὰ τῶν προφητῶν.

9. »Εἰς μίαν ἀγίαν, καθολικὴν καὶ ἀποστολικὴν ἐκκλησίαν.

10. »Ὁμολογῶ ἓν βάπτισμα εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.

11. »Προσδοκῶ ἀνάστασιν νεκρῶν.

12. »Καὶ ζωὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. Ἀμήν».

§. 9.

Ἐρ. Διὰ τί ἄρχεται ἀπὸ τὴν πίστιν τὸ σύμβολον;

Ἄπ. Διότι μόνη ἡ πίστις διδάσκει τὸν ἄνθρωπον τίνι τρόπῳ δύναται νὰ φιλιωθῇ μετὸν Θεόν¹.

Ἐρ. Τί εἶναι ἡ πίστις;

Ἄπ. Πίστις λέγεται ἡ πληροφορία, ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι ὁ μόνος λυτρωτὴς τοῦ ἀνθρωπίνου γένους· ἡ ὁποία μᾶς παρακινεῖ νὰ θέσωμεν ὅλην τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας ἡμῶν εἰς αὐτόν².

.....

ΤΜΗΜΑ Δ΄.

§. 10. Περὶ Θεοῦ καὶ τῆς εἰς αὐτὸν πίστεως.

Ἐρ. Τί μᾶς διδάσκει τὸ σύμβολον τῆς πίστεως;

Ἄπ. Ὅτι εἶναι εἰς Θεὸς εἰς τρία πρόσωπα, τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ λατρεύονται καὶ νὰ προσκυνῶνται μετὴν ἀμέριστον προσκύνησιν καὶ λατρείαν.

Ἐρ. Ποῖα εἶναι τὰ τρία πρόσωπα;

Ἄπ. Τὰ τρία πρόσωπα εἶναι ὁ Πατὴρ, ὁ Υἱὸς, καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι τρεῖς, ἀλλ' εἰς μόνος Θεὸς κατ' οὐσίαν³.

Ἐρ. Πόθεν γεννᾶται ὁ Υἱὸς;

Ἄπ. Ὁ Υἱὸς γεννᾶται ἐξ αἰδίου ἐκ τοῦ πατρὸς.

¹) Ἡμεῖς εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν ἐπιστεύσαμεν, ἵνα δικαιωθῶμεν ἐκ πίστεως Χριστοῦ. Γαλάτ. 6', 16. ²) Χωρὶς δὲ πίστεως ἀδύνατον εὐαρεστῆσαι. Ἐβρ. ιά, 6. Ἰδὲ καὶ Μάρκ. ις', 16. καὶ Ῥωμ. γ'. 22 καὶ ἀλλαχοῦ. ³) Τρεῖς εἰσιν οἱ μαρτυροῦντες ἐν τῷ οὐρανῷ, ὁ Πατὴρ, ὁ Λόγος, καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα· καὶ οὗτοι οἱ τρεῖς ἓν εἰσι. Α'. Ἰωάν. ε'. 7.—Πορευθέντες οὖν μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ματθ. κη, 19.

Ἐρ. Πόθεν ἐκπορεύεται τὸ ἅγιον Πνεῦμα;

Ἀπ. Τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἐκπορεύεται καὶ αὐτὸ ἐξ αἰδίου ἐκ τοῦ Πατρὸς¹.

Ἐρ. Ποῖαί εἰσιν τοῦ Θεοῦ αἱ ιδιότητες;

Ἀπ. Περὶ τῶν ιδιοτήτων τοῦ Θεοῦ ἐλαλήσαμεν εἰς τὸ πρῶτον Μέρος. (Τμῆμα Α. Ἐρωταπόκρ. 11).

.....

ΤΜΗΜΑ Ε΄.

§. 11. Περὶ δημιουργίας καὶ προνοίας.

Ἐρ. Τί ἄλλο μᾶς διδάσκει τὸ σύμβολον τῆς πίστεως;

Ἀπ. Ὅτι ὁ Θεὸς ἐκτίσεν τὸν κόσμον, καὶ ὅσα εὐρίσκονται εἰς τὸν κόσμον ὄρατά καὶ ἀόρατα.

Ἐρ. Ποῖα λέγεις ὄρατά;

Ἀπ. Περὶ τῶν ὄρατῶν ἐλαλήσαμεν εἰς τὸ πρῶτον Μέρος. (Τμῆμα Β΄. Ἐρωταπόκρ. 4).

Ἐρ. Ποῖα εἶναι τὰ ἀόρατα;

Ἀπ. Εἶναι ἡ ψυχὴ ἡμῶν, καὶ οἱ ἄγγελοι.

Ἐρ. Πόσα εἶδη ἀγγέλων ὑπάρχουσι;

Ἀπ. Δύο· ἀγαθοὶ καὶ πονηροί.

Ἐρ. Ποιοὶ εἶναι οἱ ἀγαθοὶ ἄγγελοι;

Ἀπ. Οἱ ἀγαθοὶ ἄγγελοι εἰσὶ πνεύματα, τὰ ὁποῖα βλέπουσι διὰ παντὸς τὸ πρόσωπον τοῦ Θεοῦ, καὶ στέλλονται παρὰ τοῦ Θεοῦ εἰς διακονίαν².

¹) Ὃταν δὲ ἔλθῃ ὁ Παράκλητος, ὃν ἐγὼ πέμψω ὑμῖν παρὰ τοῦ Πατρὸς, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ παρὰ τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύεται, ἐκεῖνος μαρτυρήσει περὶ ἐμοῦ. Ἰωάν. ιε', 26. ²) Οἱ ἄγγελοι αὐτῶν ἐν οὐρανοῖς διὰ παντὸς βλέπουσι τὸ πρόσωπον τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. Ματθ. ιη'. 40.—Ὅχι πάντες εἰσὶ λειτουργικὰ πνεύματα, εἰς διακονίαν ἀποστελλόμενα διὰ τοὺς μέλλοντας κληρονομεῖν σωτηρίαν; Ἐβρ. α', 14.

Ἐρ. Διὰ τί ἔκτισεν ὁ Θεὸς τοὺς πονηροὺς ἀγγέλους, ἦγον τοὺς δαιμόνας;

Ἀπ. Ὁ Θεὸς τοὺς ἔκτισε καὶ αὐτοὺς ἀγαθοὺς· ἀλλ' αὐτοὶ ἐξ ἰδίας κακῆς προαιρέσεως ἀπώλεσαν τὴν ἀγιότητα, ἐκρημνίσθησαν διὰ τοῦτο ἀπὸ τὴν εὐδχιμονοστάτην εἰς τὴν ἀθλιεστάτην κατάστασιν¹.

§. 12—13.

Ἐρ. Προνοεὶ ὁ Θεὸς δὲ τὸν κόσμον τὸν ὅποιον ἔκτισεν;

Ἀπ. Βεβηκίωτατα. Περὶ τῆς προνοίας τοῦ Θεοῦ ἐλαλήσαμεν εἰς τὸ πρῶτον μέρος (Τμῆμα Β'. Ἐρωταπόκρ. 12—16).

.....

ΤΜΗΜΑ Γ'.

Περὶ τῆς πλάσεως καὶ τῆς τοῦ ἀνθρώπου πτώσεως.

Ἐρ. Πόθεν ἔπλασεν ὁ Θεὸς τὸν ἀνθρώπον;

Ἀπ. Ὁ Θεὸς ἔπλασε τοῦ ἀνθρώπου τὸ σῶμα ἀπὸ τὴν γῆν· ἔπειτα ἐφύσησεν εἰς αὐτὸν ψυχὴν. (Ἴδε Μέρ. Α'. §. 7. τῆς μεγάλης Κατηχήσεως²).

§. 14.

Ἐρ. Ποῦ ἔθηκεν ὁ Θεὸς τὸν ἀνθρώπον, ἀφοῦ τὸν ἔπλασεν;

Ἀπ. Ὁ Θεὸς ἔθηκεν αὐτὸν ἐν Παραδείσῳ.

Ἐρ. Τί ἦτον ὁ παράδεισος;

Ἀπ. Ὁ παράδεισος ἦτο κήπος ωραιότατος, εἰς τὸν ὅποιον εὐρίσκοντο διάφορα δένδρα³.

Ἐρ. Ἦσαν ὅλα αὐτὰ τὰ δένδρα εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἀνθρώπου;

Ἀπ. Ὅλα τὰ ἔδωκεν εἰς αὐτὸν ὁ Θεὸς διὰ νὰ τρώγῃ τοὺς

¹) Ἀγγέλους τε τοὺς μὴ τηρήσαντας τὴν ἑαυτῶν ἀρχὴν, ἀλλ' ἀπολιπόντας τὸ ἴδιον οἰκητήριον, εἰς κρίσιν μεγάλης ἡμέρας δεσμοῖς αἰδίοις ὑπὸ ζόφον τετήρηκεν. Ἐπισ. Ἰουδ. στίχ. 6. Ἴδε καὶ Β'. Πέτρ. 6'. 4.

²) Ἴδε τὰς μαρτυρίας Μέρ. Α'. Τμῆμ. Β'. ³) Καὶ ἐφύτευσεν Κύριος ὁ Θεὸς παράδεισον ἐν Ἐδέμ κατὰ ἀνατολάς, καὶ ἔθετο ἐκεῖ τὸν ἀνθρώπον, ὃν ἔπλασε. Γενέσ. 6', 8.

καρπούς των, πλὴν « τοῦ ξύλου τοῦ γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρὸν », ἀπὸ τοῦ ὁποῖον τὸν ἐπρόσταξε νὰ μὴ φάγη μὲ ἀπειλὴν θανάτου¹.

§. 15.

Ἐρ. Ἐφύλαξεν ὁ ἄνθρωπος τὴν προσταγὴν αὐτὴν τοῦ Θεοῦ;

Ἄπ. Ὁχι· Εὐὰ ἡ γυνὴ τοῦ Ἀδάμ, ὡς ἀσθενεστέρα, ἀπατηθεῖσα ἀπὸ τὸν διάβολον, ἔφαγε πρώτη τὸν καρπὸν τοῦ ἀπηγορευμένου δένδρου.

Ἐρ. Τί ἔκαμεν ἔπειτα αὐτὴ;

Ἄπ. ἔδωκε καὶ εἰς τὸν ἄνδρα αὐτῆς τὸν Ἀδάμ, ὁ ὁποῖος, ἀθετήσας τὴν προσταγὴν τοῦ Θεοῦ, ἔφαγε καὶ αὐτὸς τὸν ἀπηγορευμένον καρπὸν².

Ἐρ. Τί συνέβη ἐκ τούτου;

Ἄπ. Ὁ ἄνθρωπος κατήντησεν εἰς ἐλεεινὴν κατάστασιν.

Ἐρ. Τίτι τρόπῳ;

Ἄπ. Αἱ δυνάμεις τοῦ νοῦς του ἠσθένησαν· ἡ ἀγιότης τῆς θελήσεώς του ἐμολύνθη, καὶ τὰ πάθη τὸν κατεκυρίευσαν πανταχόθεν.

Ἐρ. Καὶ τί συνέβη ἐκ τούτου;

Ἄπ. Τὰ πάθη ἔφερον τοὺς ἀνθρώπους εἰς πολλὰς κακίας, καὶ αἱ κακίαι προὔξενησαν διαφοροὺς ἀσθενείας, καὶ αἱ ἀσθενεῖαι τὸν σωματικὸν θάνατον, μὲ τὸν ὁποῖον ἦτον ἠνωμένος ὁ ψυχικὸς θάνατος, ἤγουν ὁ χωρισμὸς ἀπὸ τοῦ Θεοῦ.

§. 16.

Ἐρ. Διὰ τί λέγεις « τοὺς ἀνθρώπους »;

Ἄπ. Διότι δὲν ἔπαθε μόνος ὁ Ἀδάμ καὶ ἡ Εὐὰ αὐτὰς τὰς

¹) Καὶ ἐνετείλατο Κύριος ὁ Θεὸς τῷ Ἀδάμ, λέγων· ἀπὸ παντὸς ξύλου τοῦ ἐν τῇ παραδείσῳ βρώσει φαγῆ· ἀπὸ δὲ τοῦ ξύλου τοῦ γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρὸν, οὐ φάγεσθε ἀπ' αὐτοῦ· ἢ δ' ἂν ἡμέρα φάγησθε ἀπ' αὐτοῦ, θανάτῳ ἀποθανείσθε. Αὐτ. 16. 17. ²) Καὶ λαβοῦσα (ἡ γυνὴ) ἀπὸ τοῦ καρποῦ αὐτοῦ ἔφαγε, καὶ ἔδωκε καὶ τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς μετ' αὐτῆς, καὶ ἔφαγον. Αὐτ. γ', 6.

δυστυχίας, ἀλλὰ καθὼς ἔγινεν ἡ ἁμαρτία κοινὴ εἰς ὄλον τῶν ἀνθρώπων τὸ γένος, οὕτως ἔγινε κοινὴ καὶ ἡ ποινὴ τῆς ἁμαρτίας, ὁ θάνατος¹.

Ἐρ. Ἐχεις κἀνὸν παράδειγμα τῆς κοινῆς αὐτῆς διαφορᾶς τῶν ἀνθρώπων;

Ἄπ. Πρῶτος μετὰ τὴν παράθρασιν ὁ Κάϊν, υἱὸς τοῦ Ἀδάμ, ἐφόνευσε τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Ἄβελ, καὶ μετέπειτα ἐγεμίσθη ὄλη ἡ γῆ ἀπὸ κακίας κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῆς ἁγίας Γραφῆς².

§. 17. 18.

Ἐρ. Καὶ ἐπειδὴ ἔγινε κοινὴ ἡ διαφορὰ, εἰς ποίαν κατάστασιν ἦσαν οἱ ἄνθρωποι;

Ἄπ. Οἱ ἄνθρωποι ἦσαν ὅλοι ὑποκείμενοι εἰς τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ, οὐδὲ ἠδύναντο νὰ ἐλευθερωθῶσιν ἐξ οἰκείας δυνάμεως, ἀν ἡ ἄπειρος τοῦ Θεοῦ σοφία δὲν ἤθελεν εὐρεῖ τὸ μέσον νὰ τοὺς ἐλευθερώσῃ.

Ἐρ. Τί μέσον ἔπρεπε νὰ ἦναι αὐτό;

Ἄπ. Ἐπρεπε νὰ ἦναι τοιοῦτον μέσον, ὥστε νὰ συμφωνήσῃ τὴν ἄπειρον εὐσπλαγγίαν τοῦ Θεοῦ μὲ τὴν ἄπειρον αὐτοῦ δικαιοσύνην.

.....

ΤΜΗΜΑ Ζ΄.

§. 19. Περὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ περὶ τῶν ὀνομάτων καὶ ἀξιῶν αὐτοῦ.

Ἐρ. Τί μᾶς διδάσκει πρὸς τούτοις τὸ σύμβολον τῆς πίστεως;

Ἄπ. Ὅτι ὁ Θεὸς ἔστειλε τὸν μονογενῆ αὐτοῦ Υἱόν, τὸν κύ-

¹) Δι' ἐνὸς ἀνθρώπου ἡ ἁμαρτία εἰς τὸν κόσμον εἰσῆλθε, καὶ διὰ τῆς ἁμαρτίας ὁ θάνατος· καὶ οὕτως εἰς πάντας ἀνθρώπους ὁ θάνατος διήλθεν, ἐφ' ᾧ πάντες ἥμαρτον. Ῥωμ. ε', 12. Ἴδε καὶ τὰς λοιπὰς μαρτυρίας, Μέρ. πρῶτον. Τμῆμ. Δ'. ²) Ἐπλήσθη ἡ γῆ ἀδικίας—καὶ ἦν κατεφθαρμένη, ὅτι κατέφθειρε πᾶσα σὰρξ τὴν ὁδὸν αὐτοῦ ἐπὶ τῆς γῆς. Γενέσ. ζ', 11. 12.

ριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, διὰ τὸ νὰ μᾶς ἐλευθερώσῃ τὸ ὁποῖον δὲν ἠδύνατο νὰ κάμῃ οὔτε ἄγγελος, οὔτε ἄνθρωπος¹.

§. 20.

Ἐρ. Τίνοι τρόπῳ ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐσυμφώνησε τὴν ἄπειρον δικαιοσύνην τοῦ Θεοῦ μετὰ τὴν ἄπειρον αὐτοῦ ἐσπλαγγίαν;

Ἀπ. Αὐτὸς, ὑπάρχων ἀληθῆς καὶ τέλειος Θεὸς, ἐσαρκώθη ἐκ Πνεύματος ἁγίου, καὶ Μαρίας τῆς παρθένου, καὶ ἔγενεν ἀληθῆς καὶ τέλειος ἄνθρωπος².

Ἐρ. Διὰ τί;

Ἀπ. Διὰ τὸ νὰ πάθῃ κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα, ὅσα ἔπρεπε νὰ πάθῃ ὁ ἄνθρωπος διὰ τὴν παράβασίν του, καὶ νὰ ἱκανοποιήσῃ τοιοῦτοτρόπως τὴν ἄπειρον τοῦ Θεοῦ δικαιοσύνην³.

Ἐρ. Διὰ τί εἶπες, ὅτι ἐσαρκώθη ἐκ πνεύματος ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς παρθένου;

Ἀπ. Διότι ἡ σύλληψις τῆς μακαρίας παρθένου δὲν ἦτο φυσικὴ σύλληψις, καθὼς τῶν λοιπῶν γυναικῶν, ἀλλ' ἔγενεν ἀχράντως διὰ τῆς παντοδυναμίας τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐνεργείας· καθὼς εἶχεν εἰπεῖ αὐτὸ πρὸς τὴν Παρθένον ὁ ἄγγελος καὶ καθὼς εἶχεν αὐτὴ προκηρύξει ὁ προφήτης Ἡσαΐας⁴.

Ἐρ. Διὰ τί ὠνομάσθη Χριστὸς ἢ Μεσσίας;

Ἀπ. Αὐτὰ τὰ δύο ὀνόματα σημαίνουσιν ἠλειμμένον, ἕγγον

1) Ὡ βᾶθος πλοῦτου καὶ σοφίας καὶ γνώσεως Θεοῦ ὡς ἀνεξερεύνητα τὰ κρίματα αὐτοῦ, καὶ ἀνεξιχνίαστοι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ. Ῥωμ. ια', 33.—Οὕτω γὰρ ἠγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε τὸν Υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἔδωκεν. Ἰωάν. γ', 16. 2) Ἐξ ὧν ὁ Χριστὸς τὸ κατὰ σάρκα, ὁ ὧν ἐπὶ πάντων Θεὸς εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας· ἀμήν. Ῥωμ. θ', 5. Ἰδε καὶ Α'. Τιμόθ. γ', 16. 3) Ἐπεὶ οὖν τὰ παιδία κεκοινωνήκει σαρκὸς καὶ αἱματος, καὶ αὐτὸς παραπλησίως μετέσχε τῶν αὐτῶν. Ἑβρ. 6', 14. Ἰδε καὶ δ', 15 Αὐτόθι. 4) Ἰδοὺ ἡ Παρθένος ἐν γαστρὶ λήψεται, καὶ τέξεται Υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ. Ἠσ. ζ', 14.—Πνεῦμα ἄγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σέ, καὶ δύναμις Ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι. Λουκ. α', 35.

«κεχρισμένον»¹. εἰς δὲ τὴν Παλαιὰν Διαθήκην ἐχρίνοντο μὲ ἔλαιον οἱ βασιλεῖς², οἱ ἱερεῖς³, καὶ οἱ προφῆται⁴. καὶ ἐπειδὴ ὁ Σωτὴρ ἡμῶν εἶχε καὶ τὰς τρεῖς ταύτας ἀξίας, δικαίως ὠνομάσθη Χριστός.

Ἐρ. Τί ἄλλο ὄνομα ἔλαβεν ὁ Χριστός;

Ἀπ. Ὀνομάσθη μετὰ τὴν περιτομὴν «Ἰησοῦς», τὸ ὁποῖον σημαίνει «Σωτῆρα»⁵.

.....

ΤΜΗΜΑ Η΄.

§. 21. Περὶ τῆς ζωῆς, τῶν παθημάτων, καὶ τοῦ θανάτου τοῦ Χριστοῦ.

Ἐρ. Τί πρέπει νὰ θεωρήσωμεν εἰς τὴν ζωὴν τοῦ Χριστοῦ;

Ἀπ. Πρέπει νὰ θεωρήσωμεν τὴν ἀγιότητα⁶ τῆς ζωῆς του, τὴν ὑπεροχὴν τῆς διδασκαλίας του⁷, καὶ τὰ θαύματα⁸, μὲ τὰ ὁποῖα ἐστερέωσεν αὐτὴν τὴν διδασκαλίαν.

¹) Πνεῦμα Κυρίου ἐπ' ἐμέ, οὗ εἶνεκεν ἔχρισέ με. Λουκ. δ'. 18. ²) Ἴδε καὶ Πράξ. ι', 38. ³) Καὶ δώσει αὐτῷ Κύριος τὸν θρόνον Δαυὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ βασιλεύσει ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰακώβ εἰς τοὺς αἰῶνας. Λουκ. α', 32. 33. ⁴) Σὺ Ἰσραὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν Μελχισδεκ. Ἑβρ. ε'. 6. ⁵) Ἴδε καὶ θ', 24. Αὐτόθ. καὶ Ἑφес. ε', 2. ⁶) Προφήτην ὑμῖν ἀναστήσει Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν ἐκ τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν, ὡς ἐμέ· αὐτοῦ ἀκούσαθε. Πράξ. γ', 22. ⁷) Καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν· αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἀμαρτιῶν αὐτῶν. Ματθ. α'. 21—Καὶ οὐκ ἔστιν ἐν ἄλλῳ οὐδενὶ ἡ σωτηρία· οὔτε γὰρ ὄνομά ἐστιν ἕτερον ὑπὸ τὸν οὐρανὸν τὸ δεδομένον ἐν ἀνθρώποις, ἐν ᾧ δεῖ σωθῆναι ἡμᾶς. Πράξ. δ'. 12. ⁸) Ἀμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ εὑρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ. Α'. Πέτρ. β', 22. ⁹) Καὶ ἐξεπλήσσαντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ· ἦν γὰρ διδάσκων αὐτοὺς ὡς ἐξουσίαν ἔχων, καὶ οὐχ ὡς οἱ γραμματεῖς. Μάρκ. α', 22. ¹⁰) Ἴδε καὶ Ἰωάν. ζ', 44—47. 46. ¹¹) Καὶ περιῆγεν ὁ Ἰησοῦς τὰς πόλεις πάσας καὶ τὰς κώμας—θεραπεύων πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν ἐν τῷ λαῷ. Ματθ. θ', 35. ¹²) Ἴδε καὶ Ἰωάν. ε', 36. κ', 30. 31.

Ἐρ. Πότε ἐβαπτίσθη ὁ Χριστός, καὶ ἀπὸ τίνα;

Ἀπ. Ὁ Χριστός ἐβαπτίσθη εἰς ἡλικίαν ἐτῶν τριάκοντα, ἀπὸ τὰς χεῖρας Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ.

Ἐρ. Εἶχε χρεῖαν ὁ Χριστός τοῦ βαπτίσματος;

Ἀπ. Ὁχι· ἐπειδὴ αὐτὸς ἦτον ἀναμάρτητος, ἀλλὰ διὰ νὰ ἀγιάσῃ μὲ τὴν παρουσίαν αὐτοῦ τὸ βάπτισμα, τὸ ὁποῖον εἶχε προσδιορίσει εἰς καθαρισμόν τῶν ἡμετέρων ἀμαρτιῶν.

§. 22.

Ἐρ. Τί μᾶς διδάσκει περὶ Χριστοῦ τὸ σύμβολον τῆς πίστεως;

Ἀπ. Ὅτι ἐτελεύτησε τὴν ἀγιωτάτην αὐτοῦ ζωὴν μὲ τὸν σταυρικὸν θάνατον.

Ἐρ. Ποῖοι τὸν ἐσταύρωσαν;

Ἀπ. Οἱ Ἰουδαῖοι.

Ἐρ. Πότε συνέβη τοῦτο;

Ἀπ. Εἰς τὸν καιρὸν Ποντίου Πιλάτου τοῦ ῥωμαϊκοῦ ἡγεμόνος, τὸν ὁποῖον οἱ Ἰουδαῖοι κατέπεισαν νὰ καταδικάσῃ τὸν ἀθῶον Ἰησοῦν εἰς τὸν ἐπονείδιστον σταυρικὸν θάνατον.

Ἐρ. Διὰ τί ἀπέθανεν ὁ Χριστός μὲ σταυρικόν, καὶ ὄχι μὲ ἄλλον θάνατον;

Ἀπ. Ἐπειδὴ ὁ νόμος εἶχεν ἐπικατάρατον τὸν κρεμάμενον ἐπὶ ξύλου, ἐπροτίμησεν ὁ Χριστός τὸν σταυρικὸν θάνατον, διὰ νὰ δείξῃ μὲ τοῦτο, ὅτι ἀνέλαθεν εἰς ἑαυτὸν τὴν κατάραν, εἰς τὴν ὁποίαν εἴμεθα ὑποκείμενοι διὰ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν¹.

Ἐρ. Τί καλὸν ἐπροξένησεν εἰς ἡμᾶς ὁ θάνατος τοῦ Χριστοῦ;

Ἀπ. Ὁ θάνατος τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἡ ἀληθὴς θυσία δι' ἧς ἡμᾶς ἐφιλίωσε μὲ τὸν Θεόν.

¹) Χριστός ἡμᾶς ἐξηγόρασεν ἐκ τῆς κατάρας τοῦ νόμου, γενόμενος ὑπὲρ ἡμῶν· κατὰρὰ γέγραπται γάρ· Ἐπικατάρατος πᾶς ὁ κρεμάμενος ἐπὶ ξύλου· ἵνα εἰς τὰ ἔθνη ἡ εὐλογία τοῦ Ἀβραάμ γενήται ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. Γαλάτ. γ', 13. 14.

Ἐρ. Τίτι τρόπον;

Ἀπ. Τὰ πάθη καὶ ὁ θάνατος τοῦ Χριστοῦ ἐλογίσθησαν εἰς ἡμᾶς ἀντὶ τῆς ποινῆς, ἣ ὁποία ἔπρεπεν εἰς ἡμᾶς διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν.

.....

ΤΜΗΜΑ Θ'.

§. 24. *Περὶ τῆς ἀναστάσεως καὶ ἀναλήψεως τοῦ Χριστοῦ.*

Ἐρ. Τί συνέβη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Χριστοῦ;

Ἀπ. Ὁ Χριστὸς ἀνέστη τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, καθὼς εἶχε πολλὰκις τὸ προειπεῖ¹.

Ἐρ. Τί μανθάνομεν ἐκ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ;

Ἀπ. Ὁ Χριστὸς μᾶς ἐβεβαίωσε διὰ τῆς ἀναστάσεως, ὅτι εἶναι ὁ ἀληθὴς σωτὴρ τοῦ κόσμου, ὅτι δὲν εἶναι ματαίᾳ ἡ εἰς αὐτὸν ἐλπίς², καὶ ὅτι θέλομεν ἀναστηθῆ καὶ ἡμεῖς³.

Ἐρ. Τί ἔκαμε μετὰ τὴν ἀνάστασιν ὁ Χριστός;

Ἀπ. Ἐράνη εἰς τοὺς Ἀποστόλους καὶ πολλοὺς ἄλλους, διὰ νὰ τοὺς πληροφορήσῃ, ὅτι ἀληθῶς ἀνέστη· ἐδίδαξε τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, καὶ ὑπεσχέθη εἰς αὐτοὺς τὸ ἅγιον Πνεῦμα· ἔπειτα ἀνελήφθη⁴ ἔμπροσθεν αὐτῶν εἰς τοὺς οὐρανοὺς, τεσσαράκοντα ἡμέρας μετὰ τὴν ἀνάστασιν, καὶ ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ Πατρὸς αὐτοῦ.

¹) Ὅς παρεδόθη διὰ τὰ παραπτώματα ἡμῶν, καὶ ἠγέρθη διὰ τὴν δικαίωσιν ἡμῶν. Ῥωμ. δ', 25. ²) Εἰ δὲ Χριστὸς οὐκ ἐγήγερται, ματαίᾳ ἡ πίστις ὑμῶν· ἔτι ἐστὲ ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν. Α'. Κορινθ. ιε', 17.

³) Εἰ γὰρ πιστεύομεν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἀπέθανε καὶ ἀνέστη, οὕτω καὶ ὁ Θεὸς τοὺς κοιμηθέντας ἄξει σὺν αὐτῷ. Α'. Θεσσαλ. δ', 14. ⁴) Ἄναβας εἰς ὕψος, ἠχμαλώτευσας αἰχμαλωσίαν· ἔλαβες δόγματα ἐν ἀνθρώποις. Ψαλμ. ξζ', 19. Ἴδε καὶ Ψαλμ. ρθ'. 1. καὶ Ἐφεσ. α', 20. 21.

.....

ΤΜΗΜΑ Ι.

§. 25. Περὶ μελλούσης κρίσεως.

Ἐρ. Ἐρχεται πάλιν ὁ Χριστός;

Ἀπ. Αὐτὸς θέλει πάλιν ἔλθεῖ, ἵνα κρίνῃ ζῶντας καὶ νεκρούς· ἤγουν ν' ἀποδώσῃ ἐκάστῳ¹ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ, καὶ ἡ βασιλεία αὐτοῦ δὲν θέλει λάβει τέλος ποτέ.

Ἐρ. Τίνι τρόπῳ θέλει γενῆ αὐτὴ ἡ κρίσις;

Ἀπ. Ὁ Χριστὸς θέλει ἔλθεῖ ἐπὶ τῶν νεφελῶν μὲ δύναμιν καὶ δόξαν πολλήν², καὶ θέλει χωρίσει τοὺς δικαίους ἀπὸ τοὺς ἁμαρτωλοὺς, καθὼς χωρίζει ὁ ποιμὴν τὰ πρόβατα ἀπὸ τὰ ἐρίφια· καὶ τοὺς μὲν δικαίους θέλει ἀποδείξει κληρονόμους τῆς αἰωνίου ζωῆς, τοὺς δὲ ἁμαρτωλοὺς θέλει ἐξορίσει εἰς τὴν αἰώνιον κόλασιν.

Ἐρ. Πότε θέλει εἶσθαι αὕτη ἡ δευτέρα τοῦ Χριστοῦ παρουσία;

Ἀπ. Ἡ ἅγια Γραφή δὲν ἠθέλησε νὰ φανερώσῃ εἰς ἡμᾶς τὸν καιρὸν τῆς ἡμέρας ἐκείνης τῆς φοβεραῆς³, διὰ νὰ ἡμεθα πάντοτε ἔτοιμοι· ἔδωκεν ὁμοῦς εἰς ἡμᾶς σημεῖα φανερά, διὰ τῶν ὁποίων δυναμέθα νὰ γνωρίσωμεν τὴν πλησίαν τῆς ἡμέρας ἐκείνης.

Ἐρ. Ποῖα εἶναι αὐτὰ τὰ σημεῖα;

Ἀπ. Αναμεταξὺ εἰς ἄλλα σημεῖα προγνωστικὰ ἀπριθμεῖ ἡ ἅγια Γραφή καὶ ταῦτα· μίαν φανεράν καταφρόνησιν τῆς θρησκείας, καὶ μίαν παντελῆ διαφθοράν τῶν ἠθῶν· ἡ ἀγάπη

¹) Ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ, καὶ πάντες οἱ ἅγιοι ἄγγελοι μετ' αὐτοῦ, τότε καθίσει ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ· καὶ συναχθήσονται ἔμπροσθεν αὐτοῦ πάντα τὰ ἔθνη κτλ. Ματθ. κβ', 31—46. Ἴδε καὶ τὸ κδ' κεφ. ²) Εἵπερ δίκαιον παρὰ Θεῷ ἀναποδοῦναι τοῖς θλίβουσιν ὑμᾶς θλίψιν, καὶ ὑμῖν τοῖς θλιβομένοις ἄνεσιν μεθ' ἡμῶν, ἐν τῇ ἀποκαλύψει τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ ἀπ' οὐρανοῦ μετ' ἀγγέλων δυνάμει αὐτοῦ. Β'. Θεσσαλ. α', 6. 7. ³) Ἔστησεν ἡμέραν, ἐν ἣ μέλλει κρίνειν τὴν οἰκουμένην ἐν δικαιοσύνῃ, ἐν ἀνδρὶ, ᾧ ὄρισε, πίστιν παρασχὼν πᾶσιν, ἀναστήσας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν. Πράξ. ιζ', 31.

θέλει ψυχρανθῆ, καὶ αὐτὸς ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου θέλει καταφρονηθῆ¹.

Ἐρ. Ποῖον εἶναι τὸ χρέος, εἰς τὸ ὁποῖον μᾶς παρακινεῖ ἡ προσδοκία τῆς δευτέρας παρουσίας;

Ἄπ. Χρεωστοῦμεν νὰ παρακινῶμεν ὁ εἷς τὸν ἄλλον εἰς τὴν ἀγάπην καὶ τὰ καλὰ ἔργα, κατὰ τὴν παραγγελίαν τοῦ Ἀποστόλου².

ΤΜΗΜΑ ΙΑ'.

§. 26. Περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

Ἐρ. Πότε ἐπεμφεν ὁ Χριστὸς τὸ ἅγιον Πνεῦμα;

Ἄπ. Ὁ Χριστὸς ἐπεμφεν εἰς τοὺς Ἀποστόλους καὶ εἰς ὄλους τοὺς πιστοὺς τὸ ἅγιον Πνεῦμα πενήτηντα ἡμέρας μετὰ τὴν ἀνάστασιν, καθὼς εἶχε τὸ ὑποσχεθῆ πρὸ τοῦ νὰ ἀναληφθῆ³.

Ἐρ. Διὰ τί τὸ ἔστειλε;

Ἄπ. Διὰ νὰ τοὺς ὀδηγήσῃ εἰς τὴν ἀλήθειαν.

Ἐρ. Διὰ τί ὀνομάζεται «Κύριον» τὸ ἅγιον Πνεῦμα εἰς τὸ σύμβολον τῆς Πίστεως;

Ἄπ. Διότι εἶναι Κύριος καὶ Θεός, καθὼς ὁ Πατὴρ καὶ ὁ Υἱός⁴.

¹) Ἐν ἐσχάταις ἡμέραις ἐνστήσονται καιροὶ χαλεποί· ἔσονται γὰρ οἱ ἄνθρωποι φίλαυτοι, φιλάργυροι, ἀλαζόνες, ὑπερήφανοι, βλάσφημοι, γονεῦσιν ἀπειθεῖς, ἀχάριστοι, ἀνόσιοι, ἄστοργοι, ἄσπονδοι, διάβολοι, ἀκρατεῖς, ἀνήμεροι, ἀφιλάγαθοι, προδόται, προπετεῖς, τετυφωμένοι, φιλήδονοι μᾶλλον ἢ φιλόθεοι. κτλ. Β'. Τιμόθ. γ', 1—4. Ἴδε καὶ Ματθ. κδ', 12.

²) Ἴνα ἀρνησάμενοι τὴν ἀσέβειαν καὶ τὰς κοσμικὰς ἐπιθυμίας, σωφρόνως καὶ δικαίως καὶ εὐσεβῶς ζήσωμεν ἐν τῷ νῦν αἰῶνι· προσδεχόμενοι τὴν μακαρίαν ἐλπίδα, καὶ ἐπιφάνειαν τῆς δόξης τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Τίτ. β', 12. 13. ³) Ἴδε τὸ δεῦτερον κεφάλαιον τῶν πράξεων. ⁴) Διὰ τί ἐπλήρωσεν ὁ σατανᾶς τὴν καρδίαν σου, ψεύσασθαί σε τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον;—οὐκ ἐψεύσω ἄνθρώποις, ἀλλὰ τῷ Θεῷ. Πράξ. ε', 3. 4. Ἴδε καὶ τὰς μαρτυρίας τοῦ τετάρτου Τμήματος τούτου τοῦ Μέρους.

Ἐρ. Διὰ τί ὀνομάζεται «Ζωοποιόν;»

Ἀπ. Ὅτι διὰ τῶν ἐνεργειῶν καὶ χαρισμάτων τοῦ ἁγίου Πνεύματος λαμβάνει ὁ νεκρὸς εἰς τὴν ἁμαρτιαν ἄνθρωπος τὴν πνευματικὴν ζώην.

Ἐρ. Τί σημαίνει «τὸ λαλήσαν διὰ τῶν προφητῶν;»

Ἀπ. Τοῦτο σημαίνει, ὅτι ὅσα ἐκήρυξαν ἢ ἔγραψαν οἱ Προφῆται εἰςὶ λόγια τοῦ ἁγίου Πνεύματος¹.

Ἐρ. Ποιοὶ εἶναι οἱ καρποὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ὅταν κατοικῇ εἰς τὸν ἄνθρωπον;

Ἀπ. Οἱ καρποὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος εἶναι (καθὼς λέγει ὁ Ἀπόστολος) «*Ἀγάπη, χαρὰ, εἰρήνη, μακροθυμία, χρηστότης, ἀγαθοσύνη, πίστις, πραότης ἐγκράτεια*».

.....

ΤΜΗΜΑ ΙΒ΄.

§. 27. *Περὶ τῆς ἐκκλησίας καὶ τῆς κυβερνήσεως αὐτῆς.*

Ἐρ. Μὲ τίνας δύναμιν καὶ βοήθειαν ἐστερέωσαν οἱ Ἀπόστολοι τὴν ἐκκλησίαν;

Ἀπ. Μὲ τὴν βοήθειαν καὶ δύναμιν τοῦ Θεοῦ.

Ἐρ. Πόθεν γίνεται τοῦτο φανερόν;

Ἀπ. Ἀπὸ τὴν ἀξιοθαύμαστον προκοπὴν τοῦ ἀποστολικοῦ κηρύγματος· διότι ἂν οἱ Ἀπόστολοι δὲν εἶχον τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, ἦτον ἀδύνατον νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν πίστιν τοσαῦτα ἔθνη².

¹) Οὐ γὰρ θελήματι ἀνθρώπου ἠνέγθη ποτὲ προφητεία· ἀλλ' ὑπὸ Πνεύματος ἁγίου φερόμενοι ἐλάλησαν οἱ ἄγιοι Θεοῦ ἄνθρωποι. Β΄. Πέτρ. α', 21. ²) Τὰ μωρὰ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ Θεός, ἵνα τοὺς σοφοὺς καταισχύνη, καὶ τὰ ἀσθενῆ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ Θεός, ἵνα καταισχύνη τὰ ἰσχυρὰ· καὶ τὰ ἀγενῆ τοῦ κόσμου καὶ τὰ ἐξουθενημένα ἐξελέξατο ὁ Θεός, καὶ τὰ μὴ ὄντα, ἵνα τὰ ὄντα καταργήσῃ· ὅπως μὴ καυχῆσθαι πᾶσα σὰρξ ἐνώπιον αὐτοῦ. Α΄. Κορινθ. α', 27—29.

§. 28.

Ἐρ. Διὰ τί ὀνομάζεται ἡ ἐκκλησία «μία» εἰς τὸ σύμβολον τῆς πίστεως;

Ἀπ. Διότι ἐθεμελιώθη ἀπὸ καταβολῆς κόσμου, καὶ εἶχε πάντοτε τὴν αὐτὴν πίστιν, τὴν ὁποίαν ἔχει καὶ σήμερον, καὶ θέλει ἔχει μέχρι τῆς συντελείας τοῦ κόσμου. (Ἴδε Τμῆμα Α. ἐρωταπ. 14 καὶ Τμ. Β')¹.

Ἐρ. Διὰ τί ὀνομάζεται «ἅγια»;

Ἀπ. Διότι ὅλοι οἱ ἀληθινοὶ πιστοὶ ἡγιάσθησαν διὰ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ².

Ἐρ. Δὲν εἶναι ὅμως τῆς ἐκκλησίας μέλη καὶ οἱ ἁμαρτωλοὶ;

Ἀπ. Εἶναι μόνον ἐκεῖνοι, ὅσοι δομολογοῦσι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν, καὶ λαμβάνουσι τὴν συγχώρησιν διὰ τῆς μετανοίας· οἱ δὲ ἀμετανόητοι καὶ πεπωρωμένοι δὲν εἶναι μέλη τῆς ἐκκλησίας.

Ἐρ. Διὰ τί ὀνομάζεται «καθολικὴ»;

Ἀπ. Διότι εὐρίσκεται εἰς ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου³.

Ἐρ. Διὰ τί ὀνομάζεται «ἀποστολική»;

Ἀπ. Διότι φυλάττει τὴν διδασκαλίαν τῶν Ἀποστόλων⁴.

§. 29.

Ἐρ. Τίς εἶναι κεφαλὴ τῆς ἐκκλησίας;

Ἀπ. Ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός⁵.

¹) Ἐν σῶμα καὶ πνεῦμα, καθὼς καὶ ἐκλήθητε ἐν μιᾷ ἐλπίδι τῆς κλήσεως ἡμῶν. Εἰς Κύριον, μία πίστις. Ἐφεσ. δ', 4. 5. ²) Ἀλλὰ ἀπελούσασθε, ἀλλὰ ἡγιάσθητε, ἀλλ' ἐδικαιώθητε ἐν ὀνόματι τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, καὶ ἐν τῷ πνεύματι τοῦ Θεοῦ ἡμῶν. Α'. Κορινθ. ζ', 11. Ἴδε καὶ Γίτ. β', 11. 12. ³) Ἐρχεται ὥρα, ὅτε οὔτε ἐν τῷ ὄρει τούτῳ, οὔτε ἐν Ἱερουσόλοις προσκυνήσετε τῷ Πατρὶ. Ἰωάν. δ', 21. Ἴδε καὶ Α', Κορινθ. ιβ', 12—20. Γαλάτ. γ', 28. Κολασσ. γ', 41.

⁴) Ἐποικοδομηθέντες ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῶν Ἀποστόλων καὶ Προφητῶν, ὄντος ἀκρογωνιαίου αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἐφεσ. γ'. 20.

⁵) Ἴδε Ἐφεσ. β', 22 καὶ ε', 23.

Ἐρ. Ποίους διώρισε διοικητὰς τῆς ἐκκλησίας ὁ Χριστός;

Ἀπ. Τοὺς ποιμένας, ἡγουν τοὺς ἐπίσκοπους καὶ τοὺς ἱερεῖς¹.

Ἐρ. Τί εἶναι τὸ χρέος τῶν ποιμένων;

Ἀπ. Τὸ χρέος τῶν ποιμένων εἶναι πρῶτον νὰ διδάσκωσι τοὺς χριστιανούς, καὶ δεύτερον νὰ ἱερουργῶσι τὰ μυστήρια, καὶ νὰ ἀναγινώσκωσι τὰς κοινὰς προσευχάς.

Ἐρ. Τί ἄλλο ἔδωκεν ὁ Χριστός εἰς τοὺς ποιμένας τῆς ἐκκλησίας;

Ἀπ. Τὴν ἐξουσίαν «τοῦ δεσμεῖν καὶ λύειν, ἡγουν τὴν διακονίαν τῶν κλειδῶν²».

Ἐρ. Τί ἐστὶν ἡ διακονία τῶν κλειδῶν;

Ἀπ. Ἡ διακονία τῶν κλειδῶν εἶναι τὸ νὰ ἀφορίζωσιν, ἡγουν νὰ χωρίζωσιν ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν ἐν ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ τὸν φανερόν καὶ ἀμετανόητον ἀμαρτωλόν, ἀφ' οὗ πρῶτον τὸν νοουστήσωσιν εὐλικρινῶς· καὶ τοῦτο σημαίνει «τὸ δεσμεῖν»· ὅταν ὁμοῦς αὐτὸς μετανοήσῃ, νὰ τὸν δέχωνται πάλιν εἰς τὸν κόλπον τῆς ἐκκλησίας· καὶ τοῦτο σημαίνει τὸ «λύειν».

oooooooooooo

ΤΜΗΜΑ ΙΓ'.

§. 30. Περὶ μυστηρίων καὶ πρῶτον περὶ βαπτίσματος.

Ἐρ. Τί πρᾶγμα εἶναι τὸ μυστήριον;

Ἀπ. Τὸ μυστήριον εἶναι μία πνευματικὴ τελετὴ, διατρεχθεῖσα ἀπὸ τὸν Χριστόν· δι' ἧς ὁ χριστιανὸς λαμβάνει ὑποκάτω εἰς ὄρατὰ σημεῖα τὴν ἀόρατον χάριν τοῦ Θεοῦ³.

¹) Καὶ αὐτὸς ἔδωκε, τοὺς μὲν, ἀποστόλους, τοὺς δὲ, προφῆτας, τοὺς δὲ, εὐαγγελιστὰς, τοὺς δὲ, ποιμένας καὶ διδασκάλους, πρὸς τὸν καταρτισμὸν τῶν ἁγίων, εἰς ἔργον διακονίας, εἰς οἰκοδομὴν τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ. Ἐφεσ. δ', 41. 42. ²) Ἴδε ιε', 48. 49. καὶ Ἰωάν. κ', 23.

³) Πορευθέντες οὖν μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ματθ. κη', 19.

Ἐρ. Διὰ τί διέταξεν ὁ Χριστὸς τὰ μυστήρια;

Ἀπ. Διὰ νὰ πιστεύωμεν βεβαιότερον τὰς ἐπαγγελίας τοῦ Θεοῦ· διὰ νὰ ἐνώμεθα περισσότερον μετ' ἀλλήλων, διὰ τῶν δρατῶν τούτων σημείων, καὶ διὰ νὰ διακρίνηται ἡ ἐκκλησία ἀπὸ πάσαν ἄλλην κοινότητα.

Ἐρ. Εἶχε καὶ ἡ Παλαιὰ Διαθήκη μυστήρια;

Ἀπ. Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη εἶχε δύο μυστήρια· τὴν περιτομὴν δηλονότι, καὶ τὸ πάσχα¹· τὰ ὁποῖα ἔπαυσαν, ἀφ' οὗ ἤλθεν ὁ Χριστὸς, καὶ διέταξεν ἀντὶ τῆς περιτομῆς τὸ βάπτισμα, καὶ ἀντὶ τοῦ πάσχα τὴν ἀγίαν εὐχαριστίαν².

§. 31.

Ἐρ. Πόσα εἶναι τὰ μυστήρια τῆς ἡμετέρας ἐκκλησίας;

Ἀπ. Ἐπτά· ἡγοῦν τὸ βάπτισμα, τὸ χρίσμα, ἡ ἀγία εὐχαριστία, ἡ ἐξομολόγησις, ἡ ἱεροσύνη, ὁ γάμος καὶ τὸ εὐχέλαιον.

Ἐρ. Ποῖα εἶναι τὰ κυριώτερα μυστήρια;

Ἀπ. Τὸ βάπτισμα καὶ ἡ εὐχαριστία.

§. 32.

Ἐρ. Τί εἶναι τὸ βάπτισμα;

Ἀπ. Τὸ βάπτισμα εἶναι μυστήριον, εἰς τὸ ὁποῖον, ὅταν τὸ σῶμα τοῦ πιστεύοντος πλύνηται διὰ τοῦ ὕδατος, καθαρίζεται ἡ ψυχὴ του διὰ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ³.

¹) Περιτομή. Γενέσ. ιζ', 11 καὶ Πάσχα. Ἐξόδ. ιβ', 3—28. ²) Ἐν γὰρ Χριστῷ Ἰησοῦ οὔτε περιτομὴ τις ἰσχύει, οὔτε ἀκροβυστία, ἀλλὰ πίστις δι' ἀγάπης ἐνεργουμένη. Γαλ. ε', 6. Ἴδε καὶ Ῥωμ. β', 29.—Καὶ γὰρ τὸ πάσχα ἡμῶν ὑπὲρ ἡμῶν ἐτύθη Χριστός· ὥστε ἐορτάζωμεν, μὴ ἐν ζύμῃ παλαιᾷ, μηδὲ ἐν ζύμῃ κακίας καὶ πονηρίας, ἀλλ' ἐν ἀζύμοις εὐκρινείας καὶ ἀληθείας. Α'. Κορ. ε', 7. 8. ³) Ἐν ᾧ (Χριστῷ) καὶ περιετμήθητε περιτομῇ ἀχειροποιήτῳ, ἐν τῇ ἀπεκδύσει τοῦ σώματος τῶν ἁμαρτιῶν τῆς σαρκός, ἐν τῇ περιτομῇ τοῦ Χριστοῦ, συνταφέντες αὐτῷ ἐν τῷ βαπτίσματι. Κολασσ. β', 11—12.—Ὁ πιστεύσας καὶ βαπτισθεὶς σωθήσεται. Μάρκ. ιζ', 16.—Ἐὰν μὴ τις γεννηθῇ ἐξ ὕδατος καὶ Πνεύματος, οὐ δύναται

Ἐρ. Τίς διέταξεν αὐτὸ τὸ μυστήριον;

Ἀπ. Αὐτὸς ὁ Χριστὸς, ὅταν εἶπεν εἰς τοὺς μαθητάς του νὰ βαπτίσωσιν ὅλα τὰ ἔθνη, «Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος».

Ἐρ. Τί ὑπόσχεται εἰς τὸν καιρὸν τοῦ βαπτίσματος ὁ χριστιανός;

Ἀπ. Ὑπόσχεται νὰ ἀρνηθῇ τὸν διάβολον, τὸν κάσμον, καὶ τὸν ἑαυτὸν του, καὶ νὰ ἀκολουθήσῃ τὸν Χριστόν¹.

Ἐρ. Ποίαι εἶναι αἱ τοῦ βαπτίσματος ἐνέργειαι;

Ἀπ. Ὁ βαπτιζόμενος λαμβάνει πρῶτον τὴν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν του· δεύτερον, ἐμβαίνει εἰς τὴν Διαθήκην τοῦ Θεοῦ, ἡγοῦν ὑπόσχεται νὰ ἀφιερῶσιν τὸν ἐπίλοιπον χρόνον τῆς ζωῆς του εἰς τὸν Θεόν· τρίτον, ἀναγεννᾶται, ἡγοῦν λαμβάνει νέαν πνευματικὴν δύναμιν καὶ κλίσιν εἰς τὸ καλόν².

oooooooooooo

ΤΜΗΜΑ ΙΔ΄.

§. 33. Περὶ τοῦ χρίσματος.

Ἐρ. Τί ἄλλο μυστήριον λαμβάνει ὁ χριστιανὸς εὐθὺς μετὰ τὸ ἅγιον βάπτισμα;

Ἀπ. Λαμβάνει τὸ χρίσμα.

Ἐρ. Τί εἶναι τὸ χρίσμα;

Ἀπ. Τὸ χρίσμα εἶναι μυστήριον, τὸ ὁποῖον, διὰ τῆς χρίσεως τῶν μελῶν τοῦ σώματος μὲ τὸ μύρον, ἐπιχέσι εἰς τὸν

εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. Ἰωάν. γ', 5. — Ω καὶ ἡμᾶς ἀντιτυπον νῦν σώζει βάπτισμα, (οὐ σαρκὸς ἀπόθεσις ρύπου, ἀλλὰ συνειδήσεως ἀγαθῆς ἐπερώτημα εἰς Θεὸν) δι' ἀναστάσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ. Α', Πέτρ. γ', 21. ¹) Ὅστις θέλει ὀπίσω μου ἔλθειν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθήτω μοι. Μάρκ. ή, 34. ²) Ἐπεφάνη γὰρ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ, ἡ σωτήριος πᾶσιν ἀνθρώποις, παιδεύουσα ἡμᾶς, ἵνα, ἀρνησάμενοι τὴν ἀσέβειαν καὶ τὰς κοσμικὰς ἐπιθυμίας, σωφρόνως καὶ δικαίως καὶ εὐσεβῶς ζήσωμεν ἐν τῷ νῦν αἰῶνι. Τίτ. β', 11. 12.

βαπτισθέντα τὸ πνευματικὸν μύρον, ἤγουν τὰ χαρίσματα τοῦ ἁγίου Πνεύματος¹.

Ἐρ. Τί ἄλλο προξενεῖ ἡ τελετὴ αὕτη εἰς τὸν βαπτισθέντα;

Ἄπ. Τὸν σφραγίζει, ἤγουν τὸν βεβαιοῖ τὴν χάριν, τὴν ὁποίαν ἔλαβεν εἰς τὸ βάπτισμα.

Ἐρ. Πῶς ἐγένετο ἡ τελετὴ αὕτη εἰς τὸν καιρὸν τῶν Ἀποστόλων;

Ἄπ. Εἰς τὸν καιρὸν τῶν Ἀποστόλων ἐγένετο διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν ἤγουν οἱ Ἀπόστολοι ἐπέτιθον τὰς χεῖρας εἰς τοὺς πιστοὺς, ἀφ' οὗ τοὺς ἐβάπτιζον².

ΤΜΗΜΑ ΙΕ'.

§. 34. Περὶ τῆς ἁγίας εὐχαριστίας.

Ἐρ. Τί εἶναι ἡ ἁγία εὐχαριστία;

Ἄπ. Ἡ ἁγία εὐχαριστία εἶναι μυστήριον, εἰς τὸ ὁποῖον ὁ χριστιανὸς μεταλαμβάνει ὑπὸ τὸ εἶδος τοῦ ἄρτου αὐτὸ τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, καὶ ὑπὸ τὸ εἶδος τοῦ οἴνου αὐτὸ τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν καὶ εἰς ζωὴν τὴν αἰώνιον³.

Ἐρ. Πότε διέταξεν αὐτὸ τὸ μυστήριον ὁ Χριστὸς, καὶ διὰ τί;

Ἄπ. Ὁ Χριστὸς διέταξε τὸ μυστήριον τοῦτο ἐκεῖνην τὴν νύκτα, ἐν ἣ παρεδόθη, καὶ εἶπεν εἰς τοὺς μαθητάς του νὰ τὸ ἱερουργῶσιν εἰς ἀνάμνησιν αὐτοῦ⁴.

¹) Καὶ χρίσας ἡμᾶς ὁ Θεὸς, ὁ καὶ σφραγισάμενος ἡμᾶς, καὶ δὸς τὸν ἀρραβῶνα τοῦ Πνεύματος ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν. Β'. Κορινθ. α', 22.

²) Ὅτε δὲ ἐπίστευσαν — ἐβάπτιζοντο ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες — τότε ἐπέτιθον τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτοὺς, καὶ ἐλάμβανον Πνεῦμα ἅγιον. Πράξ. η', 12. 17. ³) Οὐκέτι οὐ μὴ φάγω ἐξ αὐτοῦ, ἕως ὅτου πληρωθῇ ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ. Λουκ. κβ', 16. ⁴) Ὁ Κύριος Ἰησοῦς ἐν τῇ νυκτὶ, ἣ παρεδίδото, ἔλαβεν ἄρτον, καὶ εὐχαριστήσας ἔκλασε, καὶ εἶπε· λάβετε, φάγετε· τοῦτό μου ἐστὶ τὸ σῶμα τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κλώμενον· τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. Ὡσαύτως καὶ τὸ ποτήριον, μετὰ τὸ δειπνήσαι,

Ἐρ. Πῶς πρέπει νὰ προετοιμασθῆ, ὅστις θέλει νὰ μεταλάβῃ τὴν ἀγίαν εὐχαριστίαν ἀξίως;

Ἀπ. Πρέπει (Καθὼς λέγει ὁ Ἀπόστολος) νὰ δοκιμάσῃ τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἦγουν νὰ ἐξετάσῃ, ποία εἶναι ἡ διαγωγὴ του, ποίαν φροντίδα ἔχει διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς του, καὶ ἂν ἔπραξεν ὅσα ὑπεσχέθη εἰς τὸν καιρὸν τοῦ βαπτίσματος.

Ἐρ. Καὶ ἂν εὔρη τὸν ἑαυτὸν του παραβάτην τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, τί πρέπει νὰ κάμῃ;

Ἀπ. πρέπει νὰ λυπηθῆ καὶ νὰ μετανοήσῃ ἀπὸ καρδίας· εἰ δὲ μὴ, δὲν πρέπει νὰ πλησιάσῃ εἰς τὸ μυστήριον τοῦτο· διότι, ὅστις μεταλαμβάνει ἀναξίως, σῦρει τὴν ὄργην τοῦ Θεοῦ ἐπάνω του.

ΤΜΗΜΑ ΙΣ'.

§. 35. Περὶ τῆς ἐξομολογήσεως.

Ἐρ. Τί εἶναι ἡ ἐξομολόγησις;

Ἀπ. Ἡ ἐξομολόγησις εἶναι μυστήριον, εἰς τὸ ὁποῖον συγχωροῦνται ἀπὸ τὸν Θεὸν διὰ τοῦ ἱερέως αἱ ἁμαρτίαι εἰς τοὺς πιστοὺς, ὅταν οὗτοι τὰς ὁμολογήσωσι μὲ μετάνοιαν καὶ πίστιν ἀδίστακτον εἰς τὴν ἀξιωμασίαν τοῦ Χριστοῦ¹.

λέγων· τοῦτο τὸ ποτήριον, ἡ καινὴ διαθήκη ἐστὶν ἐν τῷ ἐμῷ αἵματι· τοῦτο ποιεῖτε, ὡσάκις ἂν πίνητε, εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. Ὅσάκις γὰρ ἂν ἐσθίητε τὸν ἄρτον τοῦτον, καὶ τὸ ποτήριον τοῦτο πίνητε, τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου καταγγέλλετε, ἄχρις οὗ ἂν ἔλθῃ. Ὡστε ὅς ἂν ἐσθίῃ τὸν ἄρτον τοῦτον, ἢ πίνῃ τὸ ποτήριον τοῦ Κυρίου ἀναξίως, ἔνοχος ἔσται τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Κυρίου. Δοκιμαζέτω δὲ ἄνθρωπος ἑαυτὸν, καὶ οὕτως ἐκ τοῦ ἄρτου ἐσθιέτω, καὶ ἐκ τοῦ ποτηρίου πινέτω· ὁ γὰρ ἐσθίων καὶ πίνων ἀναξίως, κρῖμα ἑαυτῷ ἐσθίει καὶ πίνει, μὴ διακρίνων τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου. Α'. Κορινθ. ια', 23—29.—Ἐὰν μὴ φάγητε τὴν σάρκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ πίητε αὐτοῦ τὸ αἷμα, οὐκ ἔχετε ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς κτλ. Ἰωάν. ζ', 53—56. Ἴδε καὶ Ματθ. κς', 26—29. Μάρκ. ιδ', 22—25. Λουκ. κβ', 19. 20. ¹) Ἐὰν ὁμολογῶμεν τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν

Ἐρ. Ποῖα εἶναι τὰ σημεῖα τῆς ἀληθινῆς μετανοίας;

Ἀπ. Ὁ μετανοῶν πρέπει α) νὰ ὁμολογήσῃ τὰς ἁμαρτίας του¹. β) νὰ κατηγορήσῃ τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ². γ) νὰ συλλογισθῇ τὴν εὐσπλαγχνίαν τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ ἐλπίσῃ εἰς αὐτήν³. δ) νὰ πιστεῦῃ ἀδιστακτικῶς, ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἀπέθανεν ὑπὲρ ἡμῶν⁴. καὶ ε) νὰ κάμῃ βεβαίαν ἀπόφασιν νὰ διορθώσῃ τὸν ἑαυτὸν τοῦ καὶ νὰ ἀλλάξῃ ζωὴν⁵.

Ἐρ. Πότε πρέπει νὰ ἐξομολογῆται ὁ Χριστιανός;

Ἀπ. Ὁ χριστιανὸς πρέπει νὰ ἐξομολογῆται, ὡσάκις τὸν τύπτει ἡ συνείδησις, ἢ καὶ ὡσάκις προετοιμάζεται εἰς τὴν ἁγίαν κοινωνίαν⁶.

oooooooooooo

ΤΜΗΜΑ ΙΖ'.

§. 36. Περὶ τῆς ἱερωσύνης.

Ἐρ. Τί εἶναι ἡ ἱερωσύνη;

Ἀπ. Ἡ ἱερωσύνη εἶναι μυστήριον, εἰς τὸ ὁποῖον τὸ ἅγιον Πνεῦμα καθιεροῦ διὰ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ποιμένων τὸ ἐκλεχθὲν ἐπιτήδειον μέλος τῆς ἐκκλησίας, ἵνα ἱερουργῇ τὰ μυστήρια, καὶ ποιμαίνῃ τὸ ποίμνιον τοῦ Χριστοῦ⁷.

πιστός ἐστι καὶ δίκαιος, ἵνα ἀφῇ ἡμῖν τὰς ἁμαρτίας, καὶ καθάρσῃ ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀδικίας. Α'. Ἰωάν. α', 9. ¹) Γινώθι τὴν ἀδικίαν σου, ὅτι εἰς Κύριον τὸν Θεόν σου ἠσέβησας... Ἐπιστρέφῃτε υἱοὶ ἀφροσύνης. Ἰερ. γ', 13. 14. ²) Καρδίαν συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην ὁ Θεὸς οὐκ ἐξουδενώσει. Ψαλμ. ν', 19. ³) Καὶ τὸ αἷμα Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ καθαρίζει ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας. Α'. Ἰωάν. α', 7.

⁴) Αὐτ. α', 7. ⁵) Ἄν τινῶν ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς· ἄν τινῶν κρατῆτε, κεκρατήνται. Ἰωάν. κ', 23. ⁶) Ἐὰν εἴπωμεν, ὅτι ἁμαρτίαν οὐκ ἔχομεν, ἑαυτοὺς πλανῶμεν, καὶ ἡ ἀλήθεια οὐκ ἔστιν ἐν ἡμῖν. Ἐὰν ὁμολογῶμεν τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, πιστός ἐστι καὶ δίκαιος, ἵνα ἀφῇ ἡμῖν τὰς ἁμαρτίας, καὶ καθάρσῃ ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀδικίας κτλ. Α'. Ἰωάν. α', 8—9. ⁷) Προσέχετε οὖν ἑαυτοῖς καὶ παντὶ τῷ ποιμνίῳ, ἐν ᾧ

Ἐρ. Ὅποιος πρέπει νὰ ἦναι ὅστις λαμβάνει τὴν ἱερωσύνην;

Ἄπ. Αὐτὸς πρέπει νὰ ἦναι πρῶτον ἄνθρωπος καλῆς ζωῆς καὶ δεύτερον διδασκικός, ἤγουν νὰ διδάσκη τοὺς χριστιανοὺς τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ.

Ἐρ. Τίνι τρόπῳ γίνεται ἡ χειροτονία;

Ἄπ. Διὰ τῆς ἐπικλήσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καὶ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν ἐνώπιον τῆς κοινότητος.¹

Ἐρ. Πῶς πρέπει νὰ προσφέρηται ὁ χριστιανὸς εἰς τοὺς ποιμένας τῆς ἐκκλησίας;

Ἄπ. Ὁ χριστιανὸς χρεωστεῖ νὰ προσφέρῃ τιμὴν καὶ σέβας εἰς τοὺς ποιμένας τῆς ἐκκλησίας· μάλιστα δὲ εἰς ἐκείνους, ὅσοι κοπιῶσι διδάσκοντες τὸν λαὸν, διὰ νὰ πράττωσι τοῦτο μετὰ χαρᾶς, καὶ οὐχὶ στεναζόντες.²

ΤΜΗΜΑ ΙΗ΄.

§. 37. Περὶ τοῦ γάμου.

Ἐρ. Τί εἶναι, ὁ γάμος;

Ἄπ. Ὁ γάμος εἶναι ἱερά τελετὴ, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ ἱερεὺς

ὕμᾳ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔθετο ἐπισκόπους, ποιμαίνειν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, ἣν περιποιήτατο διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος. Πράξ. κ', 28.

¹) Χειροτονήσαντες δ' αὐτοῖς πρεσβυτέρους κατ' ἐκκλησίαν, προσευξάμενοι μετὰ νηστειῶν, παρέθετο αὐτοὺς τῷ Κυρίῳ. Πράξ. ιδ', 23.— Τύπος γίνου τῶν πιστῶν ἐν λόγῳ, ἐν ἀναστροφῇ, ἐν ἀγάπῃ, ἐν πνεύματι, ἐν πίστει, ἐν ἀγνείᾳ.—Μὴ ἀμέλει τοῦ ἐν σοὶ χαρίσματος, ὃ ἐδόθη σοὶ διὰ προφητείας, μετὰ ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τοῦ πρεσβυτέρου κτλ. Α΄ Τιμῶθ. δ', 12—24.—Κήρυξον τὸν λόγον, ἐπίστηθι εὐκαίρως, ἀκαιρως, ἔλεγξον, ἐπιτίμησον, παρακάλεσον, ἐν πάσῃ μακροθυμίᾳ καὶ διδαχῇ. Β΄ Τιμῶθ. δ', 2. ²) Οἱ καλῶς προεστῶτες πρεσβύτεροι, διπλῆς τιμῆς ἀξιούσθωσαν, μάλιστα οἱ κοπιῶντες ἐν λόγῳ καὶ διδασκαλίᾳ. Α΄ Τιμῶθ. ε', 17.—Πείθεσθε τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν, καὶ ὑπέκτετε· αὐτοὶ γὰρ ἀγρυπνοῦσιν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν, ὡς λόγον ἀποδώσοντες, ἵνα μετὰ χαρᾶς τοῦτο ποιῶσι, καὶ μὴ στεναζόντες. Ἐβρ. ιγ', 17.

συνάπτει τὸν ἄνδρα καὶ τὴν γυναῖκα εἰς γάμου κοινωνίαν, καὶ παρακαλεῖ τὸν Θεὸν νὰ τοὺς εὐλογῆσῃ¹.

Ἐρ. Εἶναι συγκεχωρημένη ἡ πολυγαμία;

Ἀπ. Ὁ χριστιανικὸς νόμος δὲν συγχωρεῖ κατ' οὐδένα τρόπον τὴν πολυγαμίαν². καὶ ὁ Απόστολος διδάσκει τοὺς ἄνδρας, νὰ ἀγαπᾷ πᾶς τις τὴν ἰδίαν αὐτοῦ γυναῖκα³. τὰς δὲ γυναῖκας, νὰ φοβῆται πᾶσα τὸν ἑαυτῆς ἄνδρα⁴.

.....

ΤΜΗΜΑ ΙΘ'.

§. 38. Περὶ τοῦ εὐχέλαιου.

Ἐρ. Τί εἶναι τὸ εὐχέλαιον;

Ἀπ. Τὸ εὐχέλαιον εἶναι ἱερὰ τελετὴ, ἐν ᾗ ὁ ἱερεὺς ἀλείφει μὲ ἔλαιον τὸν ἀσθενῆ, καὶ παρακαλεῖ τὸν Θεὸν νὰ τὸν ἰατρεύσῃ, καὶ νὰ τὸν συγχωρήσῃ τὰς ἁμαρτίας.

Ἐρ. Ποῦ ἐπιστηρίζεται ἡ τελετὴ αὕτη;

Ἀπ. Εἰς τὰ λόγια τοῦ ἀποστόλου Ἰακώβου, ὅστις λέγει· ὅτι πρέπει ὁ ἀσθενὴς νὰ προσκαλῆ τοὺς ἱερεῖς, διὰ νὰ προσευχηθῶσι δι' αὐτόν, καὶ νὰ τὸν ἀλείψωσι μὲ ἔλαιον εἰς ἴασιν τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος⁵.

¹) Τὸ μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστίν· ἐγὼ δὲ λέγω εἰς Χριστὸν, καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Ἐφεσ. ε', 32.—Τίμιος ὁ γάμος, καὶ ἡ κοίτη ἀμίαντος. Ἐβρ. γ', 4.—Ἀπὸ δὲ ἀρχῆς κτίσεως, ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς· ὁ Θεός. Μάρκ. ι', 6. ²) Αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε, καὶ πληρώσατε τὴν γῆν. Γεν. α', 28. ³) Οἱ ἄνδρες ἀγαπάτε τὰς γυναῖκας ὑμῶν. Κολασσ. γ', 19.—Οἱ ἄνδρες, ὁμοίως συνοικοῦντες (ταῖς ἰδίαις γυναίξιν) κατὰ γνώσιν, ὡς ἀσθενεστέρῳ σκεύει τῆς γυναικείῃ ἀπονέμοντες τιμὴν. Α'. Πέτρ. γ', 7. ⁴) Ἐκαστος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα οὕτως ἀγαπάτω, ὡς ἑαυτόν· ἡ δὲ γυνὴ, ἵνα φοβῆται τὸν ἄνδρα. Ἐφεσ. ε', 33. ⁵) Ἀσθενεῖτις ἐν ὑμῖν; προσκαλεσάσθω τοὺς πρεσβυτέρους τῆς ἐκκλησίας, καὶ προσευξάσθωσαν ἐπ' αὐτόν, ἀλείψαντες αὐτὸν ἐλαίῳ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου· καὶ ἡ εὐχὴ τῆς πίστεως σώσει τὸν κάμνοντα, καὶ ἐγερεῖ αὐτὸν ὁ Κύριος· καὶ

ΤΜΗΜΑ Κ'.

§. 39. Περὶ παραδόσεων καὶ συνηθειῶν.

Ἐρ. Ἐχει ἄλλα ἔθιμα ἢ ἐκκλησία ἐκτὸς τῶν προσηρημένων μυστηρίων;

Ἀπ. Ἡ ἐκκλησία ἔχει πρὸς τούτοις παραδόσεις τινὰς καὶ συνηθείας, τὰς ὁποίας φυλάττομεν διὰ τὴν εὐπρέπειαν τῆς ἐκκλησίας.

Ἐρ. Ποῖται εἶναι αὐταὶ αἱ παραδόσεις;

Ἀπ. Εἶναι, παραδείγματος χάριν, τὸ νὰ φορῶσιν οἱ ἱερεῖς ἐξάαιρετον εἶδος ἐνδύματος, ὅταν ἐπιτελῶσι τὴν θεῖαν λατρείαν· τὸ νὰ ἀνάπτωνται φῶτα εἰς τὸν καιρὸν τῆς θείας λατρείας· τὸ νὰ θυμιῶμεν μὲ λίβανον· τὸ νὰ προσφέρηται ὁ σταυρός· τὸ νὰ ἀγιάζηται τὸ ὕδωρ· τὸ νὰ στολίζωνται οἱ ναοὶ μὲ σεμνὰς εἰκόνας· αἱ διάφοροι ἑορταὶ, καὶ ἄλλα τοιαῦτα.

Ἐρ. Χρεωστεῖ νὰ φυλάττη ταύτας τὰς παραδόσεις ἡ ἐκκλησία;

Ἀπ. Ἡ ἐκκλησία φυλάττει μὲν αὐτὰς καὶ ἄλλας τοιαύτας παραδόσεις, ἀποβάλλει ὅμως τὰς δεισιδαιμονίας, ἡγουν ἐκείνας τὰς παραδόσεις, ὅσαι ἐναντιοῦνται εἰς τὴν ἁγίαν Γραφήν, ἢ δὲν εἶναι γνωσταὶ εἰς τὴν ἁγίαν ἀρχαιότητα¹.

oooooooooooo

ΤΜΗΜΑ ΚΑ'.

§. 40. Περὶ ἀναστάσεως νεκρῶν.

Ἐρ. Ἐπειδὴ ὅσοι λατρεύουσι τὸν Θεὸν δὲν θέλουσι μένει χωρὶς ἀμοιβῆν (Ἴδε Μέρ. 1. Τμημ. 3. ἐρωταπόκ. 7.), πότε θέλει γενῆ αὐτῇ ἡ ἀμοιβή;

Ἀπ. Εἰς τὴν κοινὴν ἀνάστασιν τῶν νεκρῶν².

ἀμαρτίας ἢ πεποιηκῶς, ἀφεθήσεται αὐτῷ. Ἰωκώβ. ε', 14. 15. ¹) Ἴδε Β'. Θεσσαλ. β', 15. καὶ τὴν ἐξήγησιν τοῦ Χρυσοστόμου εἰς αὐτό· καὶ Ματθ. ιε', 2—11. καὶ κγ', 25. 26. καὶ Κολασσ. β', 16—23.

²) Ὅτι ἔρχεται ὧρα, ἐν ᾗ πάντες οἱ ἐν τοῖς μνημείοις ἀκούσονται τῆς φωνῆς αὐτοῦ. Ἰωάν. ε', 28.

Ἐρ. Πῶς θέλει γενῆ ἡ ἀνάστασις τῶν νεκρῶν;

Ἀπ. Τὰ σώματα τῶν ἀνθρώπων θέλουν ἐνωθῆ πάλιν μὲ τὰς ψυχὰς, ἵνα λάβῃ πᾶς τις τὴν πρέπουσαν αὐτῷ ἀμοιβήν, ἤγουν ἢ ἵνα γένηται τελείως εὐδαίμων κατὰ τὴν ψυχὴν καὶ κατὰ τὸ σῶμα, ἢ διὰ νὰ κολασθῆ αὐστηρῶς¹.

Ἐρ. Εἶναι τοῦτο δυνατόν νὰ γενῆ;

Ἀπ. Ἄν ὁ Θεὸς ἐδυνήθη νὰ πλάσῃ τὰ σώματα τῶν ἀνθρώπων ἐκ τοῦ μὴ ὄντος, πολλὰ εὐκολώτερον θέλει δυνηθῆ νὰ τὰ ἀναστήσῃ, ἤγουν νὰ τὰ φέρῃ πάλιν εἰς τὸ πρότερον εἶδος, ἀφ' οὗ μεταβληθῶσιν εἰς ἕτερον².

Ἐρ. Πότε θέλει γενῆ ἡ κοινὴ ἀνάστασις;

Ἀπ. Ὁμοῦ μὲ τὴν δευτέραν ἔλευσιν τοῦ Χριστοῦ.

Ἐρ. Ποίαν ἀλλοίωσιν θέλουν λάβει ἐξαιρέτως τὰ σώματα τῶν δικαίων;

Ἀπ. Αὐτὰ (καθὼς λέγει ὁ Ἀπόστολος) θέλουσιν ἀνασταθῆ ἄφθαρτα, δεδοξασμένα, δυνατὰ, καὶ πνευματικά³.

oooooooooooo

ΤΜΗΜΑ ΚΒ'.

§. 41. Περὶ τῆς αἰωνίου ζωῆς.

Ἐρ. Τί εἶναι ἡ ζωὴ, τὴν ὁποίαν θέλουσιν κληρονομήσει οἱ δίκαιοι μετὰ τὴν ἀνάστασιν;

Ἀπ. Αὐτὴ θέλει εἶσθαι μία μακαριωτάτη κατάστασις ἀτε-

¹) Καὶ ἐκπορεύονται, οἱ τὰ ἀγαθὰ ποιήσαντες, εἰς ἀνάστασιν ζωῆς, οἱ δὲ τὰ φαῦλα πράξαντες, εἰς ἀνάστασις κρίσεως. Ἰωάν. ε', 29.

²) Ἄλλ' ἔρει τις· πῶς ἐγείρονται οἱ νεκροί; ποίῳ δὲ σώματι ἔρχονται; Ἄφρον, σὺ ὁ σπείρεις, οὐ τὸ σῶμα τὸ γενησόμενον σπείρεις, ἀλλὰ γυμνὸν κόκκον, εἰ τύχοι, σίτου, ἢ τίνος τῶν λοιπῶν· ὁ δὲ Θεὸς αὐτῷ δίδωσι σῶμα, καθὼς ἠθέλησε, καὶ ἐκάστην τῶν σπερμάτων τὸ ἴδιον σῶμα·—οὕτω καὶ ἡ ἀνάστασις τῶν νεκρῶν· σπείρεται ἐν φθορᾷ, ἐγείρεται ἐν ἀσθαρσίᾳ· σπείρεται ἐν ἀτιμίᾳ, ἐγείρεται ἐν δόξῃ· σπείρεται ἐν ἀσθενείᾳ, ἐγείρεται ἐν δυνάμει· σπείρεται σῶμα ψυχικόν, ἐγείρεται σῶμα πνευματικόν. Α'. Κορινθ. ιε', 35—44. ³) Ὁς (Χριστός) μετασχηματίζει τὸ σῶμα τῆς

λευτήτου χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης, ἐξ ἧς θέλει μετέχει ὁ νοῦς καὶ ἡ θέλησις¹.

Ἐρ. Τίμ τρόπο;

Ἄπ. Ὁ νοῦς θέλει γνωρίσει τὸν Θεόν, καὶ τὰς ἀπείρους αὐτοῦ τελειότητας, καὶ ἡ θέλησις θέλει ἔχει μίαν τελείαν ἀγιωσύνην καὶ ἀτάραχον γαλήνην².

Ἐρ. Ποία θέλει εἶσθαι ἡ αἰώνιος κόλασις τῶν ἀσεβῶν;

Ἄπ. Οἱ ἀσεβεῖς θέλουσιν ἀποβαλεθῆ αἰωνίως ἀπὸ τὸν Θεόν, καὶ θέλουσι ἐξορισθῆ εἰς τὸν τόπον τοῦ κλαυθμοῦ καὶ τοῦ βρυγμοῦ τῶν ὀδόντων, εἰς τὴν κατοικίαν τῶν πονηρῶν πνευμάτων, ἵνα βασανίζωνται αἰωνίως³.

Ἐρ. Εἶναι ἀναγκαῖον νὰ πιστεύωμεν ὅλα τὰ ἄρθρα τοῦ συμβόλου τῆς πίστεως;

Ἄπ. Εἶναι ἀναγκαῖον νὰ τὰ πιστεύωμεν, διότι ἡ πίστις μᾶς δικαιοῖ, καθὼς λέγει ὁ Ἀπόστολος.

ταπεινώσεως ἡμῶν, εἰς τὸ γενέσθαι αὐτὸ σύμμορφον τῷ σώματι τῆς δόξης αὐτοῦ. Φιλ. πησσ. γ', 21. ¹) Καὶ ἀποστελεῖ τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ μετὰ σάλπιγγος φωνῆς μεγάλης· καὶ ἐπισυναζήσουσι τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ ἐκ τῶν τεσσάρων ἀνέμων, ἀπ' ἄκρων οὐρανῶν ἕως ἄκρων αὐτῶν. Ματθ. κδ', 31.—Ἐγνώρισάς μοι ὁδοὺς ζωῆς, πληρώτε με εὐφροσύνης μετὰ τοῦ προσώπου σου, τερπνότης ἐν τῇ δεξιᾷ σου εἰς τέλος. Ψαλμ. ιε', 11. ²) Ἴδε καὶ Ἰσαίου νά, 11.—Ἄ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε, καὶ οὐς οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἠθέλησεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν. Α'. Κορινθ. β', 9. ³) Καὶ ἐξαλείψει ὁ Θεὸς πᾶν δάκρυον ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν, καὶ ὁ θάνατος οὐκ ἔσται ἔτι, οὔτε πένθος, οὔτε κραυγὴ, οὔτε πόνος οὐκ ἔσται ἔτι· ὅτι τὰ πρῶτα ἀπῆλθον. Ἀποκαλύψ. κá, 4.—Βλέπομεν γὰρ ἄρτι δι' ἐσόπτρου ἐν αἰνίγματι, —τότε δὲ ἐπιγνώσομαι, καθὼς καὶ ἐπεγνώσθην. Α'. Κορ. γ', 12.—Οἶδμεν δὲ, ὅτι, ἐάν φανερωθῆ, ὅμοιοι αὐτῷ ἐσόμεθα, ὅτι ὁφόμεθα αὐτόν καθὼς ἔστιν. Α'. Ἰωάν. γ', 2. ⁴) Πέμφον Λάζαρον, ἵνα βάψῃ τὸ ἄκρον τοῦ δακτύλου αὐτοῦ ὕδατος, καὶ καταψύξῃ τὴν γλῶσσάν μου, ὅτι ὀδυνώμαί ἐν τῇ φλογὶ ταύτῃ. Λουκ. ις', 24.—καὶ ἀπελεύσονται οὗτοι εἰς κόλασιν αἰώνιον. Ματθ. κέ, 16. Εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον, τὸ ἠτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέ-

Ἐρ. Ποῖται εἶναι αἱ κεφαλαιώδεις ἀρεταὶ τῶν Χριστιανῶν;

Ἄπ. Αἱ κεφαλαιώδεις ἀρεταὶ εἶναι ἡ πίστις καὶ ἡ ἐλπίς, αἱ ὁποῖαι περιέχονται εἰς τὸ σῖμβολον τῆς πίστεως· καὶ ἡ ἀγάπη, περὶ ἧς θέλομεν λαλήσει εἰς τὸ ἐπόμενον Μέρος¹.

.....

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ.

Περὶ τοῦ θείου νόμου.

.....

ΤΜΗΜΑ Α΄.

§. 1. Περὶ τῆς ἀγάπης, ἧγουν περὶ τῶν καλῶν ἔργων.

Ἐρ. Ἐπειδὴ ἐλαλήσαμεν περὶ τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐλπίδος, περὶ τίνος ἄλλου πρέπει νὰ λαλήσωμεν ἔτι;

Ἄπ. Πρέπει νὰ λαλήσωμεν περὶ τῆς ἀγάπης, ἧγουν περὶ τῶν καλῶν ἔργων; χωρὶς τῶν ὁποίων ἡ πίστις εἶναι νεκρά².

Ἐρ. Εἶναι λοιπὸν ἀναγκαῖα πρὸς σωτηρίαν τὰ καλὰ ἔργα;

Ἄπ. Βεβηχότατα· διότι λέγει ὁ Χριστὸς, « ὅτι δὲν ἐμ-
» βαίνει εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ὅστις λέγει, Κύριε,

λοῖς αὐτοῦ. Αὐτόθ. 41. Εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον, ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθ-
μὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. Αὐτ. ἡ, 12. Ὅπου ὁ σκόληξ αὐτῶν
οὐ τελευτᾷ, καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται. Μάρκ. θ', 44. Ἐν τῇ λίμνῃ τῇ
καιομένῃ πυρὶ καὶ θείρ, ὅ ἐστι δεύτερος θάνατος. Ἀποκάλ. κá, 8.) Δι-
καιωθέντες οὖν ἐκ πίστεως εἰρήνην ἔχομεν πρὸς τὸν Θεόν, διὰ τοῦ Κυ-
ρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ δι' οὗ καὶ τὴν προσαγωγὴν ἐσχήκαμεν τῇ
πίστει εἰς τὴν χάριν ταύτην, ἐν ἣ ἐστήκαμεν· καὶ καυχώμεθα ἐπ' ἐλ-
πίδι τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ. Ρωμ. ε', 1, 2.—Νυνὶ δὲ μένει πίστις, ἐλπίς,
ἀγάπη, τὰ τρία ταῦτα. Α΄ Κορινθ. ιγ', 13. ²) Οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι,
Κύριε, Κύριε, εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν· ἀλλ' ὁ ποιῶν
τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. Ματθ. ζ', 21.

» Κύριε· ἀλλ' ὅστις κάμνει τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ¹. »

§. 2.

Ἐρ. Πῶς δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν τὰ καλὰ ἔργα ἀπὸ τὰ κακά;

Ἀπ. Μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θείου νόμου· διότι ὁ θεῖος νόμος εἶναι μία διαταγή, ἡ ὁποία διορίζει, τί πρέπει νὰ πράττῃ, καὶ τί πρέπει νὰ μὴ πράττῃ ὁ ἄνθρωπος· ὅθεν, εἴτι εἶναι σύμφωνον μὲ τὸν νόμον αὐτὸν, εἶναι καλὸν ἔργον, καὶ ὀνομάζεται ἀρετὴ· εἴτι ἐναντιοῦται εἰς τὸν νόμον, εἶναι κακὸν ἔργον, καὶ λέγεται κακία, ἢ ἁμαρτία.

§. 3.

Ἐρ. Ποῦ εὐρίσκεται αὐτὸς ὁ θεῖος νόμος;

Ἀπ. Ὁ θεῖος νόμος εἶναι τετυπωμένος εἰς τὰς καρδίας ὅλων τῶν ἀνθρώπων.

Ἐρ. Τίτι τρόπος;

Ἀπ. Διότι οὐδεὶς ὑπάρχει, ὅσον ἀμαθὴς καὶ ἂν ἦναι, ὅστις ἀμφιβάλλει διὰ τὸ ἀξίωμα τοῦτο· «μὴ κάμῃς πρὸς ἄλλον ὅ,τι δὲν θέλεις νὰ κάμῃ ἄλλος πρὸς σέ»· διὰ τοῦτο ὀνομάζεται καὶ «φυσικὸς νόμος».

Ἐρ. Τί πρᾶγμα εἶναι ἡ συνείδησις;

Ἀπ. Συνείδησις λέγεται ἡ κρίσις ἐκεῖνη, τὴν ὁποίαν κάμνει τίς τοῦ ἑαυτοῦ του κατὰ τοῦτον τὸν νόμον.

Ἐρ. Εἰπέ το σαφέστερα;

Ἀπ. Ὅταν κρίνω, ὅτι αἱ πράξεις μου εἶναι καλαί, ἢ κακαί,

¹) Πᾶν—δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλόν, ἐκκόπτεται, καὶ εἰς πῦρ βάλλεται. Ματθ. γ'. 40.—Ὅστω λαμπάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα, καὶ δοξάσωσι τὸν Πατέρα ἡμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Αὐτ. ε', 16.—Αὐτοῦ γάρ ἐσμεν ποίημα, κτισθέντες ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ἐπὶ ἔργοις ἀγαθοῖς. Ἐφεσ. β', 10.—Ὅς ἔδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα λυτρώσῃται ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀνομίας, καὶ καθάρισα ἑαυτῷ λαὸν περιούσιον, ζηλωτῶν καλῶν ἔργων. Τίτ. β', 14.

σύμφωνοι μὲ τὸν νόμον, ἢ ἐναντίαι εἰς αὐτὸν, ἢ κρίσις αὕτη ὀνομάζεται συνειδήσις¹.

.....

ΤΜΗΜΑ Β΄.

Περὶ τῶν δέκα ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ.

Ἐρ. Ποῦ περιέχεται ὁ θεῖος νόμος ἐγγράφως;

Ἄπ. Εἰς τὰς δέκα ἐντολάς, τὰς ὁποίας ἔδωκεν ὁ Θεὸς εἰς τὸν Μωϋσῆν.

Ἐρ. Καὶ ἐπειδὴ αὐτὸς ὁ νόμος εἶναι τετυπωμένος εἰς τὴν καρδίαν ἐκάστου, τίς ἢ χρεῖα λοιπὸν τοῦ νὰ τὸν φανερώσῃ ἐγγράφως ὁ Θεός;

Ἄπ. Ἡ ἐλεεινὴ καταστάσις, εἰς τὴν ὁποίαν ἔφευρον ἡ ἀμαρτία τὸν ἄνθρωπον, παρεκίνησε τὸν Θεὸν νὰ φανερώσῃ ἐγγράφως τὸν νόμον, διὰ νὰ μὴ πλανᾶται ὁ ἄνθρωπος εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ.

§. 4.

Ἐρ. Ποῦ θεμελιῶνται αἱ δέκα ἐντολαί;

Ἄπ. Εἰς τὴν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τὴν πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπην· ἤγουν αἱ πρῶται τέσσαρες εἰς τὴν πρὸς τὸν Θεὸν, καὶ αἱ λοιπαὶ ἕξ εἰς τὴν πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπην².

1) Ὅταν γὰρ ἔθνη τὰ μὴ νόμον ἔχοντα, φύσει τὰ τοῦ νόμου ποιῇ, οὗτοι νόμον μὴ ἔχοντες, ἑαυτοῖς εἰσι νόμος· οἵτινες ἐνδείκνυνται τὸ ἔργον τοῦ νόμου γραπτὸν ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν, συμμαρτυροῦσης αὐτῶν τῆς συνειδήσεως, καὶ μεταξύ ἀλλήλων τῶν λογισμῶν κατηγορούντων, ἢ καὶ ἀπολογουμένων. Ῥωμ. β', 14. 15. 2) Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ σου, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ σου, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ διανοίᾳ σου. Αὕτη ἐστὶ πρώτη καὶ μεγάλη ἐντολή. Δευτέρα δὲ ὁμοία αὐτῇ· ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. Ἐν ταύταις ταῖς δυσὶν ἐντολαῖς ὅλος ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται κρέμανται. Ματθ. κβ', 37—40.—Τὸ γὰρ, οὐ μοιχεύσεις, οὐ φονεύσεις, οὐ κλέψεις, οὐ ψευδομαρτηρήσεις, οὐκ ἐπιθυμήσεις, καὶ εἴ τις ἐτέρα ἐντολή, ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ ἀνακεφαλαιού-

ΤΜΗΜΑ Γ'.

§. 5. Περὶ τῆς πρώτης ἐντολῆς.

Ἐρ. Ποία εἶναι ἡ πρώτη ἐντολή;

Ἄπ. «Ἐγὼ εἰμι κύριος ὁ Θεός σου, ὅστις ἐξήγαγόν σε ἐκ γῆς Αἰγύπτου, ἐξ οἴκου δουλείας· οὐκ ἔσονται σοι Θεοὶ ἕτεροι πλὴν ἐμοῦ».

Ἐρ. Τί μᾶς διδάσκει αὐτὴ ἡ ἐντολή;

Ἄπ. Ἡ ἐντολή αὕτη μᾶς διδάσκει νὰ πιστεύωμεν ἐκ καρδίας, καὶ νὰ ὁμολογῶμεν διὰ στόματος, ὅτι εἶναι εἷς μόνος Θεός¹.

Ἐρ. Ποιοὶ παραβαίνουσι τὴν ἐντολὴν ταύτην;

Ἄπ. Παραβαίνουσι τὴν ἐντολὴν ταύτην· 1) ὅσοι δὲν πιστεύουσι Θεόν· 2) ὅσοι πιστεύουσι πολλοὺς θεοὺς· 3) ὅσοι ἀρνοῦνται τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ· 4) οἱ μάγοι, καὶ ὅσοι προστρέγουσιν εἰς αὐτούς².

Ἐρ. Ποιοὶ πρὸς τούτοις παραβαίνουσι τὴν ἐντολὴν ταύτην;

Ἄπ. 5) Οἱ δεισιδαίμονες, ἡγουν ὅσοι παρατηροῦσιν ἀπὸ μερικὰ πράγματα ἢ πρόσωπα οἰωνισμοὺς καὶ προμηνύματα, ἢ ἀποδίδουσιν εἰς αὐτὰ κρυπτὴν δύναμιν. Συναριθμοῦνται μὲ τούτους οἱ ὄνειροκρίται, καὶ ὅσοι πιστεύουσιν εἰς αὐτούς· καὶ οἱ ἡμεροκρίται, ἡγουν ὅσοι κάμνουσι διάκρισιν ἡμερῶν, καὶ νομίζουσιν ἄλλας εὐτυχεῖς καὶ ἄλλας δυστυχεῖς.

Ἐρ. Ποιοὶ πρὸς τούτοις εἶναι παραβάται τῆς ἐντολῆς ταύτης;

Ἄπ. 6) Οἱ αἵρετικοὶ καὶ κακόδοξοι· 7) ὅσοι ἀποβάλλουσι τὴν ἁγίαν Γραφήν, ἢ ἀμφιβάλλουσιν εἰς ἄρθρα τινὰ τῆς πίστεως· 8) ὅσοι ἐλπίζουσιν εἰς τὸν ἴδιον πλοῦτον, δύναμιν, ἢ φρόνητιν, ἢ εἶναι προσκολλημένοι ἰσχυρῶς εἰς τι κτίσμα, ὥστε

ταί, ἐν τῷ ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. Ῥωμ. ιγ', 9. ¹) Κύριον τὸν Θεόν σου προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις. Μαθ. δ', 40. ²) Ἴδε Ἦσ. μζ', 12—14. Ἀποκαλύψ. κβ', 8.

νά ἐλπίζωσιν, ἢ νά εὐαρεστῶνται εἰς μόνον αὐτό, καί ἄλλοι τοιοῦτοι¹.

Ἐρ. Τό νά ἐπικαλούμεθα τοὺς ἀποθανόντας Ἁγίους, δὲν εἶναι ἐναντίον εἰς τὴν πρώτην ἐντολήν;

Ἀπ. Ὁχι· διότι ἡ ἐπίκλησις τῶν Ἁγίων διαφέρει πολλὰ ἀπὸ τὴν ἐπίκλησιν τοῦ Θεοῦ.

Ἐρ. Τίτι τρόπον;

Ἀπ. Ἡμεῖς ἐπικαλούμεθα τὸν Θεὸν καὶ τὸν λυτρωτὴν ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, ἐλπίζοντες εἰς μόνον αὐτόν, ὡς ὕψιστον καὶ παντοδύναμον τῶν ἀπάντων δεσπότην· τοὺς δὲ Ἁγίους ἐπικαλούμεθα ὡς δούλους αὐτοῦ· ἡγοῦν ἐνόνομεν τὰς ἡμετέρας προσευχὰς μὲ τὰς προσευχὰς αὐτῶν².

Ἐρ. Ποῖοι ἀμαρτάνουσιν εἰς τὴν ἐπίκλησιν τῶν Ἁγίων;

Ἀπ. Ὅσοι προσφέρουσιν εἰς τοὺς Ἁγίους τιμὴν ἰσόθεον· ἐλπίζουσιν εἰς αὐτοὺς ἐπίσης καθὼς καὶ εἰς τὸν Θεόν· κατευθύνουσι τὰς προσευχὰς αὐτῶν συνεχέστερον πρὸς αὐτούς, παρὰ πρὸς τὸν Θεόν· ἐορτάζουσι τὰς ἐορτὰς αὐτῶν μὲ πλείονα εὐλάβειαν παρὰ τὰς δεσποτικὰς ἐορτὰς· τιμῶσι τὰς εἰκόνας αὐτῶν περισσώτερον παρὰ τὴν εἰκόνα τοῦ Σωτῆρος.

Ἐρ. Διὰ τί ἀμαρτάνουσιν αὐτοί;

Ἀπ. Διότι ἐξισάζουσιν, ἢ καὶ προτιμῶσιν ἀπὸ τὸν Θεὸν τοὺς Ἁγίους· οἷτινες, ὅσον μεγάλοι καὶ ἄν ᾦναι, εἶναι μ' ὅλον τοῦτο δούλοι τοῦ Θεοῦ, καὶ πλάσματα τῶν χειρῶν αὐτοῦ.

Ἐρ. Τί πρέπει νά κάμωμεν, ἵνα ἀποφύγωμεν ὅσα σφάλματα εἶναι ἐναντία εἰς τὴν πρώτην ἐντολήν;

Ἀπ. Πρέπει νά ἀφήσωμεν ὅλας τὰς προλήψεις, ὅσαι κρα-

¹) Ἐπικατάρατος ὁ ἄνθρωπος, ὃς τὴν ἐλπίδα ἔχει ἐπ' ἄνθρωπον, καὶ στηρίσει σάρκα βραχίονος αὐτοῦ ἐπ' αὐτόν, καὶ ἀπὸ Κυρίου ἀποστή ἡ καρδία αὐτοῦ. Ἱερ. μ. ιζ', 5. ²) Μακάριος ἀνὴρ, οὗ ἐστὶ τὸ ὄνομα Κυρίου ἐλπίς αὐτοῦ· καὶ οὐκ ἀνέβλεψεν εἰς ματαιότητας καὶ μανίας ψευδεῖς. Ψαλμ. λθ', 5.

τοῦσι τὴν ψυχὴν ἡμῶν ἀπὸ κακῆν συνήθειαν ἢ συναναστροφὴν·
καὶ νὰ ὑποτασσώμεθα εἰς τὴν ἁγίαν Γραφήν, ἀκολουθοῦντες
αὐτὴν ὡς ὁδηγὸν κατὰ πάντα.

ΤΜΗΜΑ Γ'.

§. 6. Περὶ τῆς δευτέρας ἐντολῆς.

Ἐρ. Ποία εἶναι ἡ δευτέρα ἐντολή;

Ἄπ. «Οὐ ποιήσεις σεαυτῷ εἰδωλον, οὐδὲ παντὸς ὁμοίωμα,
» ὅσα ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω, καὶ ὅσα ἐν τῇ γῆ κάτω, καὶ ὅσα ἐν
» τοῖς ὕδασιν ὑποκάτω τῆς γῆς· οὐ προσκυνήσεις αὐτοῖς, οὐδὲ
» μὴ λατρεύσεις αὐτοῖς».

Ἐρ. Τί μᾶς διδάσκει αὐτὴ ἡ ἐντολή;

Ἄπ. Ἡ ἐντολή αὕτη ἐμποδίζει τὴν εἰδωλολατρείαν καὶ
ὅλους τοὺς ἀθέμιτους τρόπους τῆς θείας λατρείας.

Ἐρ. Τί πρᾶγμα εἶναι ἡ εἰδωλολατρεία;

Ἄπ. Εἰδωλολατρεία λέγεται τὸ νὰ δίδῃ τις εἰς τὰ κτίσματα
τὴν προσκύνῃσιν καὶ λατρείαν, ἡ ὁποία ἀνήκει εἰς μόνον τὸν
Θεόν.

Ἐρ. Ποιοὶ εἶναι οἱ ἀθέμιτοι τρόποι τῆς θείας λατρείας;

Ἄπ. Ἐκεῖνος λατρεύει τὸν Θεὸν εἰς τρόπον ἀθέμιτον, ὅστις
νομίζει ὅτι τὸν λατρεύει μὲ πρᾶγματα, εἰς τὰ ὁποῖα δυσαρ-
εστεῖται ὁ Θεός, καὶ τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι διατεταγμένα εἰς τὴν
ἁγίαν Γραφήν.

Ἐρ. Ποιοὶ παραβαίνουν τὴν ἐντολὴν ταύτην;

Ἄπ. α) Ὅσοι προσεύχονται μακρὰς προσευχὰς, αἱ ὁποῖαι,
ἐὰν καὶ καθ' ἑαυτὰς ἐπαινεταί, γίνονται βδελυκταί, ὅταν ὁ
προσευχόμενος νομίζῃ ὅτι εἰσακούεται διὰ τοῦτο μόνον, ὅτι
ἡ προσευχή του εἶναι μακρὰ, ἂν καὶ προσέχεται χωρὶς εὐλά-
βειαν καὶ προσοχῆν¹.

¹) Ἐγγίζει μοι ὁ λαὸς οὗτος τῷ στόματι αὐτῶν, καὶ τοῖς χεῖλεσί με

Ἐρ. Ποῖοι πρὸς τοῦτοις παραβαίνουσι τὴν ἐντολὴν ταύτην;

Ἄπ. β') Ὅσοι νηστεύουσιν ἀπὸ μερικὰ βρώματα, καὶ μεθ' ὅλων τούτων πράττουσιν ἄλλας κκίας, ἀπὸ τὰς ὁποίας βεβηλοῦται ἡ ἀληθὴς νηστεία· καθὼς καὶ ὅσοι στολιζοῦσι τοὺς θεῖους ναοὺς, ἔπειτα καταδυναστεύουσι τοὺς ἀθώους αὐτῶν ἀδελφούς.

Ἐρ. Ποῖοι ἄλλοι παραβαίνουσι τὴν ἐντολὴν ταύτην;

Ἄπ. γ) Ὅσοι δι' αἰσχροκέρδειν, ἢ ἄλλας αἰτίας πλάττουσι θαύματα καὶ ὄπτασις· ἢ περιορίζουσι τὴν εὐσέθειαν εἰς ἐξωτερικὰ πράγματα, ἀμελοῦντες τὰ βαρύτερα τοῦ νόμου, καθὼς ὁ Χριστὸς λέγει, Ματθ. κγ', 23.

Ἐρ. Τὸ νὰ ἔχωμεν εἰκόνας τῶν Ἁγίων, δὲν εἶναι ἐναντίον εἰς τὴν δευτέραν ἐντολὴν;

Ἄπ. Ὅχι· διότι ἡμεῖς, ὅταν ἀσπαζώμεθα τὰς εἰκόνας, δὲν τιμῶμεν αὐτὰς τὰς εἰκόνας, ἀλλὰ τὰ πρωτότυπα, ἡγουν τοὺς Ἁγίους, τῶν ὁποίων εἶναι αἱ εἰκόνας.

Ἐρ. Ποῖοι ἀμαρτάνουσιν εἰς τὴν προσκύνῃσιν τῶν εἰκόνων;

Ἄπ. Μεταβάλλουσιν εἰς εἰδωλολατρείαν τὴν νόμιμον προσκύνῃσιν τῶν εἰκόνων· α) ὅσοι προσκυνοῦσι μόνας καθ' αὐτὰς τὰς εἰκόνας, καὶ ἐλπίζουσιν εἰς αὐτάς· β) ὅσοι νομίζουσιν ἀγιωτέραν τὴν μίαν εἰκόνα παρὰ τὴν ἄλλην· γ) ὅσοι τιμῶσι περισσότερον τὴν πολυτελεῆ εἰκόνα, παρὰ τὴν εὐτελεῆ, ἢ τὴν πλαιῖαν παρὰ τὴν νέαν· δ) ὅσοι δὲν θέλουσι νὰ προσεύχωνται εἰς τόπον, ὅπου δὲν βλέποῦσιν εἰκόνα· καὶ ἄλλοι τοιοῦτοι.

Ἐρ. Τί πρέπει τὰ κάμωμεν, ἵνα ἀποφύγωμεν ὅσα σφάλματα εἶναι ἐναντία εἰς τὴν δευτέραν ἐντολὴν;

Ἄπ. Πρέπει νὰ σημειώσωμεν, ὅτι ἐκεῖνη μόνη εἶναι ἀληθὴς λατρεία τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία γίνεται ἀπὸ καρδίαν μετανοοῦσαν

τιμῶν, ἡ δὲ καρδία αὐτῶν πόρρω ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ· μάτην δὲ σέβονται με, διδάσκοντες διδασκαλίαν, ἐντάλματα ἀνθρώπων. Ματθ. ιε, 8. 9.

καὶ ἀνυπόκριτον. β) Πρέπει νὰ προσέχωμεν εἰς τὴν ἁγίαν Γραφήν, λατρεύοντες τὸν Θεὸν, καθὼς αὕτη διατάσσει¹.

ΤΜΗΜΑ Ε΄.

§. 7. Περὶ τῆς τρίτης ἐντολῆς.

Ἐρ. Ποία εἶναι ἡ τρίτη ἐντολή;

Ἀπ. «Οὐ λήψῃ τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου ἐπὶ ματαίῳ».

Ἐρ. Τί μᾶς διδάσκει αὕτη ἡ ἐντολή;

Ἀπ. Ἡ ἐντολή αὕτη ἐμποδίζει τὸ νὰ μεταχειριζώμεθα τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ μὲ καταφρόνησιν τῆς δόξης αὐτοῦ, καὶ μᾶς διδάσκει τὸν ὀρθὸν τρόπον τῆς θείας λατρείας².

Ἐρ. Ποιοὶ παραβαίνουν τὴν ἐντολὴν ταύτην;

Ἀπ. α) Οἱ βλάσφημοι, ἤγουν ὅσοι προφέρουσι λόγους ἀπρεπεῖς καὶ ἀσχήμονας ἐναντίον τοῦ Θεοῦ· β) οἱ ἐπίορκοι, ἤγουν ὅσοι ὀμνύουσιν ὄρκους ψευδεῖς ἢ ὀμνύουσι μὲν τὴν ἀλήθειαν, δὲν πράττουσιν ὅμως κατὰ τὸν ὄρκον αὐτῶν³.

Ἐρ. Ποιοὶ πρὸς τούτους παραβαίνουν τὴν ἐντολὴν ταύτην;

Ἀπ. γ) Ὅσοι χωρὶς ἀνάγκης, καὶ διὰ οὐτιδανὰς ὑποθέσεις ἔχουσιν εἰς τὸ στόμα τὸ ἐνδοξὸν ὄνομα τοῦ Θεοῦ· δ) οἱ ψευδοπροφῆται, ἤγουν ὅσοι προλέγουσιν ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ προφητείας ψευδεῖς, καυχώμενοι ὅτι ἀπεκάλυψεν εἰς αὐτοὺς ὁ Θεὸς τὸ μέλλον.

Ἐρ. Ποιοὶ ἄλλοι παραβαίνουν τὴν ἐντολὴν ταύτην;

Ἀπ. Ὅσοι ζητοῦσιν ἀπὸ τὸν Θεὸν ζητήματα ἀπερητή· κα-

¹) Πνεῦμα ὁ Θεὸς, καὶ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτὸν, ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν. Ἰωάν. δ', 24. ²) Ὀνομάζων τὸ ὄνομα Κυρίου, θανάτῳ θανάτου-θω. Λευίτ. κδ', 16. (τὸ Ἑβραϊκὸν βλασφημίον).

³) Καὶ εἰσελεύσεται (τὸ ὄρεπανον) εἰς τὸν οἶκον τοῦ ὀμνύοντος τῶ ὀνόματί μου ἐπὶ ψεύδει· καὶ καταλύσει ἐν μέσῳ τοῦ οἴκου αὐτοῦ, καὶ συντελέσει αὐτὸν. Ζαχαρ. ε', 4.

θῶς εἶναι τὸ νὰ παρακαλῆ τις τὸν Θεὸν νὰ τὸν ἐκδικήσῃ ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς του, ἢ νὰ τὸν βοηθῆ εἰς τὰς κακίας του· ζ') ὅσοι ὑπόσχονται εἰς τὸν Θεὸν ὑποσχέσεις, ἔπειτα δὲν τὰς πληροῦσιν¹.

Ἐρ. Πότε πρέπει νὰ μεταχειρίζομεθα τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ;

Ἀπ. Εἶναι συγκεχωρημένον καὶ πρόπον νὰ μεταχειρίζομεθα τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ· α') ὅταν τὸν λατρεύωμεν καὶ τὸν δοξολογῶμεν· β') εἰς ἀναγκίας τινὰς περιστάσεις, οἷον εἰς τὸ κριτήριο, ὁπότεν εἶναι χρεία ὄρκου· γ') ὅταν καμμία νόμιμος ἐξουσία ζητῆ παρ' ἡμῶν ὄρκον εἰς πράγματα, τὰ ὅποια δὲν εἶναι ἐναντία τοῦ θείου νόμου.

Ἐρ. Εἶναι συγκεχωρημένον νὰ ὀμνύωμεν εἰς τὰ κτίσματα;

Ἀπ. Καὶ αὐτὸς ὁ νόμιμος ὄρκος δὲν πρέπει νὰ γίνηται εἰς κανὲν κτίσμα, ἀλλὰ εἰς μόνον τὸν πάνσοφον καὶ καρδιογνώστην Θεόν².

Ἐρ. Τί εἶπες, ὅτι διδάσκει ἡ δευτέρα ἐντολή;

Ἀπ. Τὸν ὀρθὸν τρόπον τῆς θείας λατρείας.

Ἐρ. Τί εἶναι ἡ λατρεία τοῦ Θεοῦ;

Ἀπ. Ἡ λατρεία τοῦ Θεοῦ εἶναι μία ὁμολογία τῆς ἡμετέρας ὑπόταγῆς εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ· καθὼς ἐλαλήσαμεν περὶ ταύτης. Μέρο. I. Τμήμα 3. Ἐρωταπόκρ. 4.

Ἐρ. Τί εἶναι ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ;

Ἀπ. Ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ εἶναι διάπυρος ἐπιθυμία τῆς ψυχῆς καὶ κλίσις εἰς τὸ νὰ ἐνωθῆ μὲ τὸν Θεόν³.

¹) Ἐὰν δὲ εὗξῃ εὐχὴν Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου, οὐ γρονθίεις ἀποδοῦναι αὐτῇν, ὅτι ἐκζητῶν ἐκλήθηται Κύριος ὁ Θεός σου παρα σοῦ, καὶ ἔσται ἐν σοὶ ἀμαρτία. Δευτερον. κγ', 21. ²) Κύριον τὸν Θεόν σου φοβηθήσῃ καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις, καὶ πρὸς αὐτὸν κολληθήσῃ, καὶ ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ὀμῇ. Δευτερον. ζ', 13. ³) Καὶ ἐν τούτῳ γινώσκομεν, ὅτι ἐγνώκαμεν αὐτὸν, ἐὰν τὰς ἐντολάς αὐτοῦ τηρῶμεν. Ὁ λέγων, ἔγνωκα αὐτὸν, καὶ τὰς ἐντολάς αὐτοῦ μὴ τηρῶν, ψεύστης ἐστὶ· ὅς δ' ἂν τηρῇ αὐτοῦ τὸν λόγον, ἀληθῶς ἐν τούτῳ ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ τετελειώσεται. Α'. Ἰωάν.

Ἐρ. Ποία εἶναι τὰ ἀποτελέσματα τῆς πρὸς Θεὸν ἀγάπης;

Ἀπ. Ἀποτελέσματα τῆς πρὸς Θεὸν ἀγάπης εἶναι· α) ἡ πληθωρισμὸς τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ· β) ἡ θερμὴ προσευχή¹. γ) ἡ δοξολογία τοῦ Θεοῦ ὀνόματος². δ) ἡ ἀπὸ καρδίας εὐχαριστία διὰ τὰς εὐεργεσίας τοῦ Θεοῦ³. ε) ἡ ἐλπίς εἰς τὸν Θεόν⁴. ς) ἡ ὑποταγὴ εἰς αὐτόν⁵. ζ) καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ πλησίον⁶.

Ἐρ. Εἰς τί συνίσταται ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ;

Ἀπ. Ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ συνίσταται εἰς τὸ νὰ συλλογίζηται καθ' ἐκάστην ὁ ἄνθρωπος τὴν παντοδυναμίαν καὶ τὴν δικαιοσύνην τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ μὴ πράττῃ ὅσα εἶναι εἰς καταφρόνησιν τοῦ Θεοῦ⁷.

Ἐρ. Ποία εἶναι τὰ ἀποτελέσματα τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ;

Ἀπ. Ἀποτελέσματα τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ εἶναι· α) τὸ νὰ ταπεινοῦνται τις ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ· β) ἡ μετάνοια, ἧγουν ἡ δολογία τῶν ἰδίων ἀμαρτημάτων, ἠνωμένη μὲ τὴν εἰς Θεὸν ἐλπίδα· γ) ἡ χαλίνωσις τῶν παθῶν, εἰς τὴν ὁποίαν χρήσιμος εἶναι καὶ ἡ ἀποχὴ τινῶν βρωμάτων⁸. δ) τὸ νὰ ἀρνηθῇ τις ἑαυτὸν, ἧγουν νὰ καταφρονήσῃ, εἴτι ἐμποδίζει τὴν σωτηρίαν αὐτοῦ⁹.

6', 3—5. Μὴ ἀγαπᾶτε τὸν κόσμον, μηδὲ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ. Ἐάν τις ἀγαπᾷ τὸν κόσμον, οὐκ ἔστιν ἡ ἀγάπη τοῦ πατρὸς ἐν αὐτῷ. Αὐτ. 45.

¹) Περὶ προσευχῆς, ἴδε Ματθ. ς', 7—14. ²) Περὶ δοξολογίας, Α'. Κορινθ. ιε', 6. ³) Περὶ εὐχαριστίας, Ἐφεσ. ε', 20. ⁴) Περὶ ἐλπίδος, Α'. Πέτρ. ε', 7. ⁵) Περὶ τῆς εἰς τὸν Θεὸν ὑποταγῆς, Ἰακώβ. δ', 7. ⁶) Ἐάν τις εἴπῃ, ὅτι ἀγαπᾷ τὸν Θεόν, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ μισῇ, ψεύστης ἔστιν. Α'. Ἰωάν. δ', 20. ⁷) Καὶ εἰ πατήρ εἰμι ἐγώ, ποῦ ἔστιν ἡ δόξα μου; Μαλαχ. α', 6—10. ⁸) Περὶ χαλίνωσης παθῶν, Ῥωμ. ιγ', 43. ⁹) Περὶ ἀρνήσεως ἑαυτοῦ, Ματθ. ις', 23.

ΤΜΗΜΑ Γ'.

§. 8. Περὶ τῆς τετάρτης ἐντολῆς.

Ἐρ. Ποία εἶναι ἡ τετάρτη ἐντολή;

Ἄπ. «Μνήσθητι τὴν ἡμέραν τῶν σαββάτων ἀγιάζειν αὐτήν.
» Ἐξ ἡμέρας ἑργᾶ, καὶ ποιήσεις πάντα τὰ ἔργα σου· τῇ δὲ
» ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ, σάββατα κυρίῳ τῷ Θεῷ σου ».

Ἐρ. Τί μᾶς διδάσκει αὕτη ἡ ἐντολή;

Ἄπ. Ἡ ἐντολή αὕτη προστάσσει νὰ συναθροίζωμεθα τὰς κυριακὰς καὶ τὰς λοιπὰς ἑορτὰς, διὰ νὰ λατρεύωμεν τὸν Θεόν, καὶ νὰ ὠφελώμεθα ὑπὸ τοῦ θεοῦ λόγου¹.

Ἐρ. Καὶ διὰ τί ἑορτάζομεν τὴν κυριακὴν, καὶ ὄχι τὸ σάββατον;

Ἄπ. Τὸ σάββατον ἐορτάζον οἱ Ἰουδαῖοι, διότι κατέπαυσεν ὁ Θεὸς αὐτὴν τὴν ἡμέραν ἀπὸ τῆς δημιουργίας τὰ ἔργα· μετὰ δὲ τὴν ἔλευσιν τοῦ Χριστοῦ μετέθηκαν αὐτὸ οἱ χριστιανοὶ εἰς τὴν κυριακὴν.

Ἐρ. Διὰ τί;

Ἄπ. Δι' ἀνάμνησιν τῆς ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ, ὅστις αὐτὴν τὴν ἡμέραν κατέπαυσεν, ἤγουν ἐτελείωσε τὸ ἔργον τῆς ἡμετέρας ἀπολυτρώσεως.

Ἐρ. Πῶς πρέπει νὰ ἀγιάζωμεν τὴν κυριακὴν;

Ἄπ. α) Πρέπει νὰ παύωμεν ἀπὸ ὅλας τὰς ἐργασίας, ἡμεῖς καὶ οἱ δούλοι ἡμῶν, παρεκτὸς ἀνάγκης· β) νὰ ὑπάγωμεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν· γ) ἢ καὶ νὰ προσευχώμεθα κατ' οἶκον· δ) νὰ διδάσκωμεν οἱ γονεῖς τὰ τέκνα, καὶ οἱ κύριοι τοὺς δούλους τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ· ε) καὶ νὰ δίδωμεν ἐλεημοσύνην εἰς τοὺς πτωχοὺς.

¹) Ἐν δὲ τῇ μιᾷ τῶν σαββάτων, συνηγμένων τῶν μαθητῶν τοῦ κλάσαι ἄρτον, ὁ Παῦλος διελέγετο αὐτοῖς. Πράξ. κ', 7.—Κατὰ μίαν σαββάτων ἕκαστος ὑμῶν παρ' ἑαυτοῦ τιθέτω, θησαυρίζων ὅτι ἂν εὐδοῦται· ἵνα μὴ, ὅταν ἔλθω, τότε λογίαι γίνονται. Α'. Κορινθ. ις', 2.

Ἐρ. Ποῖοι παραβαίνουσι τὴν ἐντολὴν ταύτην;

Ἀπ. Παραβαίνουσι τὴν ἐντολὴν ταύτην· α) ὅσοι ἐργάζονται τὴν κυριακὴν ἀπὸ πλεονεξίαν· β) ὅσοι δὲν ὑπάγουσιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν· γ) ὅσοι ὑπάγουσι μὲν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὑπάγουσι δὲ χωρὶς εὐλάβειαν καὶ προσοχῆν· ὅσοι φλυαροῦσι καὶ γελῶσι εἰς τὸν καιρὸν τῆς ἀκολουθίας· δ) ὅσοι δὲν ἐξεύρουσι, μηδὲ θέλουσι νὰ ἐξεύρωσι τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καταγίνονται εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ὀλεθρίων βιβλίων.

Ἐρ. Ποῖοι πρὸς τούτοις παραβαίνουσι τὴν ἐντολὴν ταύτην;

Ἀπ. ε) Ὅσοι ποιμένες δὲν διδάσκουσι τὸ ποίμνιον αὐτῶν ἐπ' ἐκκλησίας· ς) ὅσοι χριστιανοὶ δὲν δίδουσι τὴν κατὰ δύναμιν ἐλεημοσύνην, ἀλλ' ἐξ ἐναντίας καταδαπανῶσι τὴν οὐσίαν αὐτῶν εἰς ἡδονὰς καὶ ἀθεμίτους ἀπολαύσεις.

ΤΜΗΜΑ Ζ'.

§. 9. Περὶ τῆς πέμπτης ἐντολῆς.

Ἐρ. Ποία εἶναι ἡ πέμπτη ἐντολή;

Ἀπ. «Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου· ἵνα εὖ σοι ᾠγένηται, καὶ ἵνα μακροχρόνιος γένη ἐπὶ τῆς γῆς».

Ἐρ. Τί μᾶς δίδασκε αὕτη ἡ ἐντολή;

Ἀπ. Ἡ ἐντολή αὕτη μᾶς διδάσκει· α) νὰ ἀγαπῶμεν καὶ νὰ σεβώμεθα τοὺς γονεῖς ἡμῶν ἀπὸ καρδίας¹, τοὺς δὲ γονεῖς διδάσκει νὰ φροντίζωσι διὰ τὰ ἴδια τέκνα, ἀνατρέφοντες ταῦτα εἰς τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, καὶ διορθοῦντες τὰ σφάλματα αὐτῶν μὲ τὴν πραότητα².

¹) Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου. Ἐφεσ. ς', 2.—Τὰ τέκνα, ὑπακούετε τοῖς γονεῦσιν ὑμῶν ἐν Κυρίῳ, τοῦτο γάρ ἐστι δίκαιον. Ἐφεσ. ς', 4. ²) Φοβοῦ τὸν Θεόν, υἱὲ. καὶ τὸν βασιλέα, καὶ μηδενὶ αὐτῶν ἀντιτάσσου. Παροιμ. κδ', 21.—Ἀπόδοτε οὖν τὰ Καίσαρος Καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ. Ματθ. κβ', 21.—Τὸν Θεὸν φοβείσθε τὸν βα-

Ἐρ. Τί ἄλλο μᾶς διδάσκει αὐτὴ ἡ ἐντολή;

Ἄπ. β') Νὰ ἀγαπῶμεν τοὺς ἡγεμόνας καὶ βασιλεῖς· νὰ ὑποτασσώμεθα εἰς τὰς προσταγὰς τῶν¹· καὶ νὰ δίδωμεν ἐθελουσίως τοὺς φόρους εἰς αὐτούς²· τοὺς ἡγεμόνας δὲ πάλιν διδάσκει, νὰ φροντίζωσι διὰ τοὺς ὑπηκόους αὐτῶν, καὶ νὰ ὑπερασπίζωσι τὸ δίκαιον, κολάζοντες τοὺς κακοὺς καὶ ἀνταμείβοντες τοὺς καλοὺς³.

Ἐρ. Τί ἄλλο μᾶς διδάσκει αὐτὴ ἡ ἐντολή;

Ἄπ. γ') Νὰ ὑποτασσώμεθα εἰς τοὺς πνευματικούς καὶ κοσμικούς κυβερνήτας· τοὺς πνευματικούς δὲ πάλιν κυβερνήτας διδάσκει, νὰ διδάσκωσι τοὺς ἀνθρώπους τὴν ἀρετὴν· καθὼς τοὺς κοσμικούς νὰ φροντίζωσι διὰ τὴν εὐταξίαν τῶν ὑποκειμένων⁴.

Ἐρ. Τί ἄλλο μᾶς διδάσκει αὐτὴ ἡ ἐντολή;

Ἄπ. δ') Διδάσκει τοὺς δούλους νὰ ὑποτάσσωνται εἰς τοὺς δεσπότης αὐτῶν, νὰ φροντίζωσι διὰ τὸ συμφέρον αὐτῶν, καὶ νὰ μὴ κλέπτωσι⁵· καθὼς πάλιν τοὺς δεσπότης, νὰ προσφέ-

σιλέα τιμᾶτε. Α'. Πέτρ. β', 17.—Οἱ πατέρες, μὴ ἐρεθίζετε τὰ τέκνα ὑμῶν, ἵνα μὴ ἀθυμῶσιν. Κολασσ. γ', 21.—Καὶ οἱ πατέρες, μὴ παροργίζετε τὰ τέκνα ὑμῶν, ἀλλ' ἐκτρέφετε αὐτὰ ἐν παιδείᾳ καὶ νοουθεσίᾳ Κυρίου. Ἐφ. ζ'. 4. ¹) Πᾶσα ψυχὴ ἐξουσίαις ὑπερεχούσαις ὑποτασθήσεται· οὐ γὰρ ἔστιν ἐξουσία, εἰ μὴ ἀπὸ Θεοῦ· αἱ δὲ οὐσαι ἐξουσίαι, ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τεταγμέναι εἰσὶν· ὥστε ὁ ἀντιτασσόμενος τῇ ἐξουσίᾳ, τῇ τοῦ Θεοῦ διαταγῇ ἀνθέστηκεν. Ῥωμ. ιγ'. 1—2. ²) Ἀπόδοτε οὖν πᾶσι τὰς ὀφειλάς· τῷ τὸν φόρον, τὸν φόρον· τῷ τὸ τέλος, τὸ τέλος· τῷ τὸν φόβον, τὸν φόβον· τῷ τὴν τιμὴν, τὴν τιμὴν. Αὐτ. ιγ', 7. ³) Οἱ γὰρ ἄρχοντες οὐκ εἰσὶ φόβος τῶν ἀγαθῶν ἔργων, ἀλλὰ τῶν κακῶν—Θεοῦ γὰρ διάκονός ἐστι (ὁ ἄρχων) σοι εἰς τὸ ἀγαθόν—(καὶ) ἐκδικος εἰς ὀργὴν τῷ τὸ κακὸν πράσσοντι. Αὐτ. 3. 4. ⁴) Πείθεσθε τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν, καὶ ὑπαίκετε· αὐτοὶ γὰρ ἀγρυπνοῦσιν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν, ὡς λόγον ἀποδώσοντες. Ἐβρ. ιγ', 17. ⁵) Οἱ δούλοι, ὑπακούετε τοῖς κυρίοις κατὰ σάρκα, μετὰ φόβου καὶ τρόμου, ἐν ἀπλότῃ τῆς καρδίας ὑμῶν, ὡς τῷ Χριστῷ· μὴ κατ' ὀφθαλμο-

ρωνται πρὸς τοὺς δούλους ὡς πατέρες, νὰ μὴ τοὺς ὑστιρῶσι τὴν ἀναγκαίαν τροφήν, καὶ νὰ μὴ τοὺς βαρύνωσι μὲ κόπους ὑπερβολικούς¹.

Ἐρ. Τί ἄλλο μᾶς διδάσκει αὐτὴ ἡ ἐντολή;

Ἀπ. ε) Νὰ ἀγαπῶμεν τὸν πλησίον, ἦγουν ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, καὶ νὰ εἴμεθα εὐσπλαγχνοί.

Ἐρ. Ποῖα εἶναι τὰ ἀποτελέσματα τῆς εὐσπλαγχνίας;

Ἀπ. Ἀποτελέσματα τῆς εὐσπλαγχνίας εἶναι α) τὸ νὰ τρέφῃ τις τοὺς πινῶντας², καὶ νὰ ποτίζη τοὺς διψῶντας³. β) τὸ νὰ ἐπισκέπτηται τοὺς ἀσθενεῖς καὶ τοὺς ἐν φυλακαῖς⁴. γ) τὸ νὰ ὑποδέχεται τοὺς ξένους· καὶ τὰ τοιαῦτα⁵.

Ἐρ. Εἶναι καὶ ἄλλα ἀποτελέσματα τῆς εὐσπλαγχνίας, τὰ ὁποῖα ἀποβλέπουν τὴν ψυχὴν τοῦ πλησίον;

Ἀπ. Αὐτὰ εἶναι· α) τὸ νὰ ἀποσύρῃ τις τὸν πλησίον ἀπὸ τὴν ἀμυτρίαν⁶. β) τὸ νὰ διδάσκῃ τοὺς ἀμαθεῖς τὸν νόμον τοῦ Κυρίου⁷. γ) ὄχι μόνον νὰ ὑποφέρῃ τὰς ἀδικίας τῶν ἄλλων,

δουλείαν ὡς ἀνθρωπάρεσκοι, ἀλλ' ὡς δοῦλοι τοῦ Χριστοῦ, ποιῶντες τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ἐκ ψυχῆς. Ἐφεσ. ζ', 5—6.—Οἱ οἰκέται, ὑποτασσόμενοι ἐν παντὶ φόβῳ τοῖς δεσπόταις, οὐ μόνον τοῖς ἀγαθοῖς καὶ ἐπιεικῆσιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς σκολιοῖς. Πέτρου Α'. β', 18.—Δούλους, ἰδίως δεσπόταις ὑποτάσσεσθαι, ἐν πᾶσιν εὐαρέστους εἶναι, μὴ ἀντιλέγοντας, μὴ νοσηζομένους, ἀλλὰ πίστιν πᾶσαν ἐνδεικνυμένους ἀγαθῆν. Τίτ. β', 9. 10.

1) Οἱ κύριοι, τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἰσότητα τοῖς δούλοις παρέχεσθε, εἰδότες, ὅτι καὶ ὑμεῖς ἔχετε κύριον ἐν οὐρανοῖς. Κολασσ. δ', 1.

2) Ἐπεινασα γὰρ, καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν. 3) Ἐδίψησα, καὶ ἐποτίσατέ με. 4) Ἠσθένησα, καὶ ἐπεσκέψασθέ με· ἐν φυλακῇ ἤμην, καὶ ἤλθετε πρὸς με. 5) Ἐένος ἡμην καὶ συναγάγετέ με· γυμνός, καὶ περιεβάλετέ με. Ματθ. κέ, 35—36. 6) Ἐάν τις ἐν ὑμῖν πλανηθῇ ἀπὸ τῆς ἀληθείας, καὶ ἐπιστρέψῃ τις αὐτὸν, γινωσκέτω, ὅτι ὁ ἐπιστρέψας ἀμαρτωλὸν ἐκ πλάνης ὁδοῦ αὐτοῦ, σώσει ψυχὴν ἐκ θανάτου, καὶ καλύψει πλῆθος ἁμαρτιῶν. Ἰακώβ. ε', 19. 20. 7) Διὸ παρακαλεῖτε ἀλλήλους, καὶ οἰκοδομεῖτε εἰς τὸν ἕνα—Νουθετεῖτε τοὺς ἀτάκτους—Μακροθυμεῖτε πρὸς πάντας. Α'. Θεσσαλ. ε', 11—14.

ἀλλὰ καὶ νὰ τὰς συγχωρῆ εἰς αὐτούς¹. δ') καὶ νὰ παρακαλῆ τὸν Θεὸν διὰ τὴν σωτηρίαν ὄλων τῶν ἀνθρώπων².

Ἐρ. Διὰ τί ὑπόσχεται ὁ Θεὸς ἐξαίρετον εὐλογίαν εἰς ἐκείνους, ὅσοι φυλάξωσι τὴν ἐντολὴν ταύτην;

Ἀπ. Διότι ἀπὸ τὴν πλήρωσιν τῆς ἐντολῆς ταύτης κρέματαί ἡ εἰρήνη καὶ τὸ καλὸν ὄλων τῶν ἀνθρώπων.

Ἐρ. Ποῖοι παραβαίνουν τὴν ἐντολὴν ταύτην;

Ἀπ. Παραβαίνουν τὴν ἐντολὴν ταύτην ὅσοι δὲν πληροῦσιν ὅλα τὰ καθήκοντα, ὅσα ἠριθμήσαμεν ἀνωτέρω.

ΤΜΗΜΑ Η.

§. 10. Περὶ τῆς ἕκτης ἐντολῆς.

Ἐρ. Ποία εἶναι ἡ ἕκτη ἐντολή;

Ἀπ. «Οὐ φονεύσεις».

Ἐρ. Τί μᾶς διδάσκει αὕτη ἡ ἐντολή;

Ἀπ. Ἡ ἐντολή αὕτη μᾶς διδάσκει νὰ μὴ βλάπτωμεν μῆτε ἀμέσως, μῆτε ἐμμέσως τὸν πλησίον³

Ἐρ. Ποῖοι παραβαίνουν τὴν ἐντολὴν ταύτην;

Ἀπ. Παραβαίνουν τὴν ἐντολὴν ταύτην ἄ) ὅσοι φονεύουσιν ἄνθρωπον. Μὲ τοὺς φονεῖς συναριθμοῦνται καὶ οἱ προδύται, οἱ ἀποστάται, καὶ ὅσοι ἀπεφάσισαν νὰ φονεύσωσιν τινὰ, ἐὰν καὶ δὲν ἠδυνήθησαν νὰ βάλωσιν εἰς ἔργον τὴν ἀπόφασιν.

¹) Ὅρατε μὴ τις κακὸν ἀντὶ κακοῦ τινὶ ἀποδοῖ. ἀλλὰ πάντοτε τὸ ἀγαθὸν διώκετε καὶ εἰς ἀλλήλους καὶ εἰς πάντας. Α'. Θεσσαλ. ε', 15.

²) Παρακαλῶ οὖν πρῶτον πάντων ποιείσθαι δεήσεις, προσευχὰς, ἐντελέξεις, εὐχαριστίας ὑπὲρ πάντων ἀνθρώπων. Α'. Τιμόθ. β', 1.

³) Πᾶς ὁ μισῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἀνθρωποκτόνος ἐστὶ. Α'. Ἰωάν. γ', 15.—Εἰ δυνατόν, τὸ ἐξ ὑμῶν, μετὰ πάντων ἀνθρώπων εἰρηνεύοντες μὴ ἑαυτοὺς ἐκδικοῦντες, ἀγαπῆται, ἀλλὰ δότε τόπον τῇ ὀργῇ, κτλ. Ῥωμ. ιβ', 18.—Ἀνεχόμενοι ἀλλήλων, καὶ χαριζόμενοι ἑαυτοῖς, ἐάν τις πρὸς τινὰ ἔχη μομφήν, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἐχαρίσατο ὑμῖν, οὕτω καὶ ὑμεῖς. Κολασσ. γ', 13.

Ἐρ. Ποῖοι πρὸς τούτοις παραβαίνουνσι τὴν ἐντολὴν ταύτην;

Ἄπ. β') Ὅσοι δίδουσι συμβουλὴν ἢ βοήθειαν εἰς τὸ νὰ πρα-
χθῇ ὁ φόνος, ἢ γίνονται ἀφορμὴ τοῦ φόνου, μὲ τὸ νὰ ἐξάπτωσι
τὰς διχονοίας, νὰ συκοφαντῶσιν ἢ νὰ καταλαλῶσι τὸν πλη-
σίον· ὅσοι κáιουσιν οἰκίας, ἢ ἀναγκάζουσιν ἄλλους νὰ οἰνοπο-
τῶσιν ὑπὲρ τὴν δύναμιν κτλ¹.

Ἐρ. Ποῖοι προσέτι παραβαίνουνσι τὴν ἐντολὴν ταύτην;

Ἄπ. γ') Οἱ ἄδικοι κριταί², οἱ καταδικάζοντες τοὺς ἀθώους,
καὶ ἀπολύοντες τοὺς πταίστας. Συναριθμοῦνται μὲ τούτους καὶ
ὅσοι, δυνάμενοι νὰ ἐμποδίσωσι τὸν φόνον δὲν τὸν ἐμποδίζου-
σιν· ὅσοι δὲν παρηγοροῦσι τοὺς ὀλιγοψύχους· ὅσοι ἀφίνουσι
τοὺς πτωχοὺς νὰ ἀποθνήσκωσιν ἀπὸ πείναν, ἢ ἀπὸ κρύου· ὅσοι
δὲν ἐπισκέπτονται τοὺς ἀρρώστους κτλ³.

Ἐρ. Ποῖοι πρὸς τούτοις παραβαίνουνσι τὴν ἐντολὴν ταύτην;

Ἄπ. δ') Ὅσοι δεσπότηται βαρύνουσι τοὺς δούλους μὲ κόπους
ὑπερβολικοὺς, ἢ τοὺς καταθλίβουσι μὲ σκληρὰς καὶ ἀπανθρώ-
πους παιδείας⁴.

Ἐρ. Ποῖοι πρὸς τούτοις παραβαίνουνσι τὴν ἐντολὴν ταύτην;

Ἄπ. ε') Μὲ τὰς παραβάσεις τῆς ἐντολῆς ταύτης συγκατα-
ριθμοῦνται καὶ ὅσα πράγματα δίδουσι ἀφορμὴν εἰς τὸν φό-
νον, καὶ ὀδηγοῦσιν εἰς αὐτόν· καθὼς εἶναι ἡ διχονοία, ἡ φιλο-
νεικία, ἡ μάχη, τὸ φιλέκδικον, ἡ ἔχθρα, τὸ μῖσος⁵, ἡ φανερὰ
ὑβρις, τὸ ἄκαμπτον καὶ ἡ σκληρότης.

¹) Τὸ Μέρος αὐτῶν (τῶν φονέων) ἐν τῇ λίμνῃ τῇ καιομένη πυρὶ καὶ
θείῳ, ὅ ἐστι δεῦτερος θάνατος. Ἀποκαλύψεως κá. 8. ²) Ποιεῖτε κρίσιν
καὶ δικαιοσύνην, καὶ ἐξαιρεῖσθε διηρπασμένον ἐκ χειρὸς ἀδικούντος αὐ-
τόν. Ἱερειμ. κβ', 3. ³) Παραμυθεῖσθε τοὺς ὀλιγοψύχους, ἀντέχεσθε τῶν
ἀσθενῶν, μακροθυμεῖτε πρὸς πάντας. Α'. Θεσσαλον. ε', 14. ⁴) Οἱ κύ-
ριοι, τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἰσότητα τοῖς δούλοις παρέχεσθε, εἰδότες ὅτι καὶ
ὑμεῖς ἔχετε κύριον ἐν οὐρανοῖς. Κολασσ. δ', 1. ⁵) Πᾶς ὁ μισῶν τὸν ἀδελ-
φὸν αὐτοῦ, ἀνθρωποκτόνος ἐστί. Ἰωάν. γ', 15.

Ἐρ. Ποῖοι ἄλλοι παραβαίνουν τὴν ἐντολὴν ταύτην;

Ἀπ. Ϛ') Οἱ αὐτόχειρες, ἤγουν ὅσοι φονεύουσι τὸν ἑαυτῶν¹· καὶ οἱ βίβοκίνδουνοι· καθὼς εἶναι ὅσοι κολυμβῶσι μὲ φανερόν κίνδυνον πνιγμοῦ, ἢ δὲν φυλάττονται ἀπὸ τὸ θανατικόν, καὶ ἄλλοι τοιοῦτοι.

ΤΜΗΜΑ Θ'.

§. 11. Περὶ τῆς ἐβδόμης ἐντολῆς.

Ἐρ. Ποία εἶναι ἡ ἐβδόμη ἐντολή;

Ἀπ. «Οὐ μοιχεύσεις».

Ἐρ. Τί μᾶς διδάσκει αὐτὴ ἡ ἐντολή;

Ἀπ. Ἡ ἐντολὴ αὕτη ἐμποδίζει τὴν μοιχείαν², καὶ ὁμοῦ μὲ αὐτὴν ὄλας τὰς ἀθεμίτους σαρκικὰς ἐπιθυμίας³, καὶ προστάσσει νὰ ζῶμεν ἀγνῶς καὶ σωφρόνως, εἴτε ὑπὸ γάμον, εἴτε ἄγαμοι ὄντες.

Ἐρ. Τίνι τρόπῳ παραβαίνεται ἡ ἐντολὴ αὕτη;

Ἀπ. Ἡ ἐντολὴ αὕτη παραβαίνεται· α) διὰ τῆς μοιχείας, πορνείας⁴, πολυγαμίας, αἰμομιξίας, καὶ διαφόρων ἄλλων τρό-

1) Μὲ τοὺς φονεῖς συναριθμοῦνται, καὶ ὅσοι ἀμελοῦσι τὴν υἰεὶαν τοῦ σώματος, ἢ στεροῦσι καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν διὰ τῆς ἀδδηφαγίας καὶ τῆς καταχρήσεως τῶν σαρκικῶν ἡδονῶν, ἢ μιᾶς υπερβολικῆς λύπης διὰ κοσμικὰς δυστυχίας. 2) Φεύγετε τὴν πορνείαν· πᾶν ἀμάρτημα, ὃ ἐάν ποιῆσῃ ἄνθρωπος, ἐκτὸς τοῦ σώματος ἐστίν· ὁ δὲ πορνεύων, εἰς τὸ ἴδιον σῶμα ἁμαρτάνει. Πέσατε ὅτι τὸ σῶμα ὑμῶν γὰρ ἐστὶ ἐν ὑμῖν ἁγίου πνεύματος ἐστίν· οὐ ἔχετε ἀπὸ Θεοῦ· καὶ οὐκ ἐστὲ ἑαυτῶν; Ἦγοράσθητε γὰρ τιμῆς· ἔβαλάτε δὴ τὸν Θεὸν ἐν τῷ σώματι ὑμῶν, καὶ ἐν τῷ πνεύματι ὑμῶν, ἃτινα ἐσσι τοῦ Θεοῦ. Α'. Κορινθ. Ϛ', 18—20. καὶ πάλιν· Πόρνους δὲ καὶ μοιχοὺς κρινεὶ ὁ Θεός. Ἐβρ. γ', 4. 3) Πᾶς ὁ βλέπων γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς, ἢ ἢ ἐμοίχευσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. Ματθ. ε', 28. 4) Μὴ πλανᾶσθε· οὔτε πόρνοι—οὔτε μοιχοί, οὔτε μαλακοί, οὔτε ἀρσενικοῖται—οὔτε μέθυσοι—βασιλείαν Θεοῦ οὐ κληρονομήσουσι. Α', Κορινθ. Ϛ', 9—11.

πων τῆς ἀσελγείας· β') δι' ὄλων ἐκείνων, ὅσα δίδουσιν ἀφορμὴν εἰς τὰς σαρκικὰς ἐπιθυμίας¹.

Ἐρ. Καὶ ποῖα εἶναι αὐτά;

Ἀπ. Αὐτὰ εἶναι ἡ ἀργία, ἡ γαστριμαργία², ἡ ἀσωτεία, ἡ αἰσχρολογία³, αἱ ἀπρεπεῖς ἀστειότητες, τὰ ἀναιδῆ τοῦ σώματος κινήματα, οἱ καινοπρεπεῖς καὶ ἀσχήμενες στολισμοὶ τοῦ σώματος⁴, τὰ σκανδαλώδη θεάματα καὶ δράματα, αἱ ἀπρεπεῖς ὀρχήσεις, τὰ ἀσελγῆ ἕσματα, τὰ ὀλέθρια βιβλία, κτλ.

ΤΜΗΜΑ Ι.

§. 12. Περὶ τῆς ὁγδόης ἐντολῆς.

Ἐρ. Ποῖα εἶναι ἡ ὁγδοῆ ἐντολή;

Ἀπ. «Οὐ κλέψεις».

Ἐρ. Τί μᾶς διδάσκει αὐτὴ ἡ ἐντολή;

Ἀπ. Ἡ ἐντολὴ αὕτη ἀπαγορεύει πᾶν εἶδος κλοπῆς καὶ ἀδικίας⁵.

¹) Ὁ κολλώμενος πόρναις, τολμηρότερος ἔσται· σῆψις καὶ σκώληκες κληρονομήσουσιν αὐτὸν, καὶ ἡ ψυχὴ τολμηρὰ ἐξαρθήσεται. Σειρ ιθ', 2. 3.

²) Τὰ βρώματα τῆ κυλίας, καὶ ἡ κυλία τοῖς βρώμασιν· ὁ δὲ Θεὸς καὶ ταύτην καὶ ταῦτα καταργήσει· τὸ δὲ σῶμα οὐ τῇ πορνείᾳ, ἀλλὰ τῷ Κυρίῳ, καὶ ὁ Κύριος τῷ σώματι, κτλ. Α'. Κορινθ. ζ', 13. 14.—Φεύγετε τὴν πορνείαν· πᾶν ἀμάρτημα, ὃ ἐὰν ποιήσῃ ἄνθρωπος, ἐκτὸς τοῦ σώματος ἔστιν· ὁ δὲ πορνεύων, εἰς τὸ ἴδιον σῶμα ἀμαρτάνει. Αὐτ. 18. 19.

³) Πορνεία δὲ καὶ πᾶσα ἀκαθαρσία, ἡ πλεονεξία μηδὲ ὀνομαζέσθω ἐν ὑμῖν, καθὼς πρέπει ἁγίοις, καὶ αἰσχροτῆς, καὶ μωρολογίας, ἢ εὐτραπείας, τὰ οὐκ ἀνήκοντα, ἀλλὰ μᾶλλον εὐχαριστία. Ἐφεσ. ε', 3. 4.

⁴) Ὡσαύτως καὶ τὰς γυναῖκας ἐν καταστολῇ κοσμίῳ, μετὰ αἰδοῦς καὶ σωφροσύνης· κοσμεῖν ἑαυτὰς, μὴ ἐν πλέγμασιν, ἢ χρυσῶ, ἢ μαργαρίταις, ἢ ἱματισμῶ πολυτελεῖ· ἀλλ' (ὃ πρέπει γυναῖξὶ ἐπαγγελλομέναις θεοσέβειαν) δι' ἔργων ἀγαθῶν. Α'. Τιμόθ. β', 9. 10. Οὕτω γάρ ποτε καὶ αἱ ἄγναι γυναῖκες, αἱ ἐλπίζουσαι ἐπὶ τὸν Θεόν, ἐκόσμου ἑαυτὰς. Α'. Πέτρ. γ', 5. ⁵) Οὕτε κλέπται, οὔτε πλεονέκται—οὐχ ἄρπαγες βασιλείαν

Ἐρ. Πόσα εἶναι τὰ εἶδη τῆς κλοπῆς;

Ἀπ. Ἡ κλοπὴ εἶναι τριπλῆ· ἤγουν, φανερά, κρυπτή, καὶ ἀπατηλή.

Ἐρ. Ποία εἶναι ἡ φανερὰ κλοπὴ;

Ἀπ. Φανερὰ κλοπὴ λέγεται, ὅταν ἀρπάσῃ τις δυναστικῶς ἐν πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δὲν ἀνήκει εἰς αὐτόν.

Ἐρ. Ποῖοι λέγονται φανεροὶ κλέπται;

Ἀπ. Φανεροὶ κλέπται εἶναι· α) οἱ καθ' ὁδὸν λησταί· β) ὅσοι ἄρχοντες ἀρπάζουσι φανερά τὰ ὑπάρχοντα τῶν ὑποκειμένων εἰς αὐτούς· γ) ὅσοι ἀναγκάζουσι τοὺς ἐργάτας ἢ δούλους νὰ ἐργάζωνται περισσότερον ἀπὸ τὸν συμπεφωνημένον μισθόν, ἢ δὲν πληρόνουσιν εἰς αὐτούς τὸν μισθὸν τῆς ἐργασίας¹.

Ἐρ. Ποῖοι πρὸς τούτοις λέγονται φανεροὶ κλέπται;

Ἀπ. δ) ὅσοι αἰχμαλωτίζουσι δυναστικῶς ἐλευθέρους ἀνθρώπους· ε) ὅσοι μεταχειρίζονται ξένα πράγματα χωρὶς τὴν θέλησιν τοῦ κυρίου· ς) ὅσοι πωλοῦσιν ἀκριβῶς τὸν σίτον εἰς καιρὸν πείνης, ἢ ἀρπάζουσιν ἀντὶ πληρωμῆς κἀνὲν κτῆμα τοῦ πλησίον· ζ) ὅσοι ὑπόσχονται νὰ βοηθήσωσι τὸν πλησίον εἰς καιρὸν δυστυχίας μεγάλης μὲ βαρυτάτας συνθήκας· η) ὅσοι δὲν ἀποδίδουσι τὴν πιστευθεῖσαν παρακαταθήκην, ἢ ἀδικοῦσι τὸν πλησίον κατ' ἄλλον οἰονδήποτε τρόπον².

Ἐρ. Ποία εἶναι ἡ κρυπτή κλοπὴ;

Ἀπ. Κρυπτή κλοπὴ λέγεται, ὅταν κλέπτῃ τις τὸ ξένον

Θεοῦ οὐ κληρονομήσουσι. Α'. Κορινθίους. ς', 40. Ἴδε καὶ Ζαχαρ. ε', 4.

¹) Ἰδοὺ, ὁ μισθὸς τῶν ἐργατῶν τῶν ἀμησάντων τὰς χώρας ὑμῶν, ὁ ἀπεστερημένος ἀφ' ὑμῶν, κράζει· καὶ αἱ βοαὶ τῶν θερισάντων εἰς τὰ ὦτα κυρίου Σαβαῶθ εἰσεληλύθασιν. Ἰακώβ, ε', 4. ²) Τὸ μὴ ὑπερβαίνειν καὶ πλεονεκτεῖν ἐν τῷ πράγματι τὸν ἀδελφόν αὐτοῦ, διότι ἐκδικος ὁ Κύριος περὶ πάντων τούτων. Α'. Θεσσαλον. δ', 6.

πράγμα χωρὶς τὴν θέλησιν καὶ εἰδήσιν τοῦ κυρίου τοῦ πράγματος.

Ἐρ. Ποιοὶ λέγονται κρυπτοὶ κλέπται;

Ἄπ. Κρυπτοὶ κλέπται εἶναι· α) ὅσοι κλέπτουσιν, ἐμβαίνοντες εἰς οἴκους, ἐργαστήρια, ἀποθήκας σίτου, μάνδρας, ἰχθυοτροφεῖα, κήπους, δρυμοὺς, κτλ. β) ὅσοι ἀδικοῦσι τὴν βασιλείαν, διαβιβάζοντες λαθραίως πραγματείας, ἢ κλέπτοντες τὸν δημόσιον θησαυρόν· γ) οἱ ἱερόσυλοι, ἤγουν ὅσοι κλέπτουσιν ἀπὸ ἐκκλησίας ἢ μοναστήριου.

Ἐρ. Ποιοὶ πρὸς τούτοις λέγονται κρυπτοὶ κλέπται;

Ἄπ. δ) Ὅσοι, εὐρίσκοντες τὰ ἀπολεσθέντα, καὶ ἐξεύροντες τίνος εἶναι, δὲν τὰ δίδουσι· ε) ὅσοι κρύπτουσι καὶ ἰδοποιοῦνται τὸ πλανηθὲν κτήνος· ζ) ὅσοι κλέπτουσιν εἰς καιρὸν πυρκαϊᾶς τὰ πράγματα τοῦ πλησίον.

Ἐρ. Ποία εἶναι ἡ ἀπατηλὴ κλοπὴ;

Ἄπ. Ἀπατηλὴ κλοπὴ λέγεται, ὅταν σφαιτερίζηται τις τὸ ἀλλότριον μὲ ἀπάτην καὶ δόλον.

Ἐρ. Ποιοὶ λέγονται ἀπατηλοὶ κλέπται;

Ἄπ. Ἀπατηλοὶ κλέπται εἶναι· α) ὅσοι πωλοῦσι τίποτε ἀκριβέστερον ἀφ' ὅ,τι εἶναι ἄξιον· β) ὅσοι ἀπατῶσι τὸν ἀγοραστὴν εἰς τὸ ζυγίον, ἢ εἰς τὸ μέτρον, ἢ δίδοντες εἰς αὐτὸν φαῦλον πᾶγμα, ἢ κίβδηλον νόμισμα ἀντὶ καλοῦ· γ) ὅσοι κόπτουσι νομίσματα κίβδηλα· δ) ὅσοι ἀπαιτοῦσι τέλος ἀδικον· ε) ὅσοι κριταὶ κρίνουσι πρὸς τὸ ἴδιον συμφέρον· ζ) ὅσοι δίδουσι τὰ ἀξιώματα εἰς ἀναξίους ἀνθρώπους, καὶ στεροῦσι τοιοῦτοτρόπως τοὺς ἀξίους².

¹) Μὴ ἰδὼν τὸν μόσχον τοῦ ἀδελφοῦ σου, ἢ τὸ πρόβατον αὐτοῦ, πλανώμενα ἐν τῇ ὁδῷ, ὑπερίδης αὐτά· ἀποστροφῇ ἀποστρέψεις αὐτὰ τῷ ἀδελφῷ σου. Δευτερονομ. κβ', 1. ²) Οὐ ποιήσετε ἄδικον ἐν κρίσει, ἐν μέτροις, καὶ ἐν σταθμίαις, καὶ ἐν ζυγαῖς. Λευϊτικ' ιθ', 35.

Ἐρ. Ποῖοι πρὸς τούτοις λέγονται ἀπατηλοὶ κλέπται;

Ἀπ. ζ') Οἱ Σημωνιακοί· ἢ) ὅσοι οἰκονομοῦντες δημόσια χρήματα, κλέπτουσιν ἀπ' αὐτὰ καθ' οἰονδήποτε τρόπον· θ') ὅσοι σφετερίζονται τὴν ἀλλοτρίαν οὐσίαν μὲ ψευδεῖς καὶ πλαστάς διαθήκας, ἢ προσποιούμενοι ὅτι εἶναι συγγενεῖς τοῦ ἀποθανόντος· ι) ὅσοι, συμφωνοῦντες νὰ δουλεύωσι μὲ μισθόν, δὲν ἐργάζονται πιστῶς, ἀλλὰ διατρίβουσι τὸν καιρὸν τῆς ἐργασίας εἰς ἀργίαν· ια') ὅσοι ζητοῦσιν ἐλεημοσύνην, μὴ ὄντες ἄξιοι ἐλεημοσύνης, ἢ ὅσοι τὴν ζητοῦσι ψευδῶς δι' ἄλλα ὀνόματα· ιβ') ὅσοι μὲ ὑπόκρισιν ἀγιότητος ἢ πλάττοντες ἀσεβῶς λείψανα καὶ εἰκόνας ἁγίων θαυματουργοῦς, πλανῶσι τὸν ἀπλοῦν λαόν, καὶ συνάγουσι χρήματα· ιγ') ὅσοι μὲ κολακείας καὶ παντοίους τρόπους πανουργίας λαμβάνουσι τίποτε ἀπὸ τὸν πλησίον.

Ἐρ. Τίνι τρόπῳ συγχωρεῖται ἡ κλοπή;

Ἀπ. Ὁ κλέπτης πρέπει πρῶτον ν' ἀποδώσῃ τὸ ἀλλότριον, εἶτα νὰ μετανοήσῃ ἀπὸ καρδίας, ἂν θέλῃ νὰ λάβῃ τὴν συγχώρησιν τῆς ἁμαρτίας του.

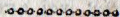
Ἐρ. Ἀπὸ τί πρέπει νὰ φυλαττώμεθα, διὰ νὰ μὴ πέσωμεν εἰς τὴν κλοπὴν;

Ἀπ. Πρέπει νὰ φυλαττώμεθα ἀπὸ τὴν φιλοκέρδειαν καὶ τὴν ὀκνηρίαν.

Ἐρ. Διὰ τί;

Ἀπ. Διότι ὁ φιλοκερδὴς δὲν ἀρκεῖται εἰς τίποτε, καὶ ὁ ὀκνηρὸς κατανατᾷ εἰς πτωχείαν, καὶ ἀναγκάζεται τέλος πάντων νὰ ζῆ διὰ τῆς κλοπῆς¹.

¹) Ὁ κλέπτων μηκέτι κλεπτέτω, μᾶλλον δὲ κοπιάτω, ἐργαζόμενος τὸ ἀγαθὸν ταῖς χερσίν, ἵνα ἔχη μεταδιδόναι τῷ χρεῖαν ἔχοντι. Ἐφεσ. δ', 28.

ΤΜΗΜΑ ΙΑ΄.

§. 13. Περὶ τῆς ἐννάτης ἐντολῆς.

Ἐρ. Ποία εἶναι ἡ ἐννάτη ἐντολή;

Απ. «Οὐ ψευδομαρτυρήσεις».

Ἐρ. Τί μᾶς διδάσκει αὐτὴ ἡ ἐντολή;

Απ. Ἡ ἐντολὴ αὕτη προστάσσει νὰ μὴ ψευδῶμεθα, μῆτε νὰ βλάπτωμεν τὸν πλησίον μὲ τὴν γλῶσσαν¹.

Ἐρ. Ποιοὶ βλάπτουσι τὸν πλησίον μὲ τὴν γλῶσσαν;

Απ. Βλάπτουσι τὸν πλησίον μὲ τὴν γλῶσσαν· α) ὅσοι τὸν κατηγοροῦσι ψευδῶς² ἐπὶ κριτηρίου, ἢ ἔμπροσθεν ἄλλων ἀνθρώπων³. β) ὅσοι κριταὶ⁴, κρίνοντες ἀδίκως, προξενοῦσι δυστυχίαν, ἢ θάνατον εἰς τὸν πλησίον· γ) ὅσοι περιπαίζουσι τὸν πλησίον διὰ τὰ ἐλαττώματα τοῦ σώματος ἢ τοῦ νοός του, παρεξηγοῦσι τοὺς λόγους ἢ τὰς πράξεις του, τὸν ἐλέγχουσιν, ὅχι μὲ σκοπὸν νὰ τὸν διορθώσωσιν, ἢ μεταχειρίζονται παντοίους ἄλλους τρόπους, ἵνα αὐτὸν δυσφημήσωσι⁵.

Ἐρ. Πῶς δύναται τις νὰ φύγῃ αὐτὴν τὴν ἁμαρτίαν;

Απ. Ὅστις θέλει νὰ φύγῃ αὐτὴν τὴν ἁμαρτίαν, ἅς ἐνθυμηταὶ πάντοτε ταῦτα τὰ λόγια· «μὴ κάμνης πρὸς ἄλλον ὅ,τι »δὲν θέλεις νὰ κάμῃ ἄλλος πρὸς σέ».

1) Εἴτις ἐν ἐνὶ λόγῳ οὐ πταίει, οὗτος τέλειος ἀνὴρ, δυνατὸς χαλιναγωγεῖσθαι καὶ ὄλον τὸ σῶμα. Ἰακώβ. γ', 2. 2) Ἀποθέμενοι τὸ ψεῦδος, λαλεῖτε ἀλήθειαν, ἕκαστος μετὰ τοῦ πλησίον αὐτοῦ· ὅτι ἐσμὲν ἀλλήλων μέλη. Ἐφεσ. δ', 25. 3) Ἴδε πρὸς τούτους περὶ ψευδομαρτυρίας, Δευτερονομ. ιθ', 16—24. Περὶ συκοφαντίας καὶ ψεύδους. Λευιτικ. ιθ', 11. Περὶ καταλαλιᾶς, Ματθ. ζ', 4—5. Ἰακώβ. δ', 11, 12. 4) Ἄνοιγε σὸν στόμα, καὶ κρίνε δίκαιως· διάκρινε δὲ πέννητα καὶ ἀσθενῆ. Παροιμ. Σολομ. λά, 9. 5) Οὐ κακῶς ἐρεῖς κωφόν· καὶ ἀπέναντι τυφλοῦ οὐ προσθήσεις σκάνδαλον—οὐ ποιήσετε ἄδικον ἐν κρίσει· κτλ. Λευιτ. ιθ', 14. 15.

ΤΜΗΜΑ ΙΒ΄.

§. 14. *Περὶ τῆς δεκάτης ἐντολῆς.*

Ἐρ. Ποία εἶναι ἡ δεκάτη ἐντολή;

Ἄπ. «Οὐκ ἐπιθυμήσεις τὴν γυναῖκα τοῦ πλησίον σου· οὐκ ἐπιθυμήσεις τὴν οἰκίαν τοῦ πλησίον σου, οὔτε τὸν ἀγρὸν αὐτοῦ, οὔτε τὸν παῖδα αὐτοῦ, οὔτε τὴν παιδίσκην αὐτοῦ, οὔτε τοῦ βοῦς αὐτοῦ, οὔτε τοῦ ὑποζυγίου αὐτοῦ, οὔτε παντὸς κτήνους αὐτοῦ, οὔτε ὅσα τῷ πλησίον σου ἐστί».

Ἐρ. Τί μᾶς διδάσκει αὕτη ἡ ἐντολή;

Ἄπ. Ἡ ἐντολή αὕτη εἶναι ἐξήγησις ὄλων τῶν προειρημένων ἐντολῶν, καὶ προστάσσει ὅχι μόνον νὰ μὴ πράττωμεν τὸ κακόν, ἀλλὰ μηδὲ νὰ τὸ ἐπιθυμῶμεν κατὰ διάνοιαν¹.

Ἐρ. Διὰ τί;

Ἄπ. Διότι ἀπὸ τὴν καρδίαν προέρχονται ὅλα τὰ κακά². ὅθεν ἐμποδίζουσα ἡ ἐντολή αὕτη τὰς ἐπιθυμίας, ἀποφράττει (διὰ νὰ εἶπω οὕτω) τὴν πηγὴν πάσης κακίας.

Ἐρ. Τί χρεωστῆι νὰ κάμνη, ὅστις πληρώσῃ τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ;

Ἄπ. Ὅστις φυλάττει τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ, δὲν πρέπει νὰ ἐπαίρηται διὰ τοῦτο, ἀλλὰ πρέπει νὰ συλλογίζεται, ὅτι αὐτὸ εἶναι καρπὸς τῆς συνεργούσης τοῦ Θεοῦ χάριτος· καὶ ὅτι ἕκαμεν ὅ,τι ἐχρεώσται νὰ κάμνη³.

¹) Ἐκαστος δὲ πειράζεται, ὑπὸ τῆς ἰδίας ἐπιθυμίας ἐξελλκόμενος καὶ δελεαζόμενος· εἴτα ἡ ἐπιθυμία συλλαβοῦσα τίκτει ἁμαρτίαν· ἡ δὲ ἁμαρτία ἀποτελεσθεῖσα ἀποκύει θάνατον. Ἰακώβ. α', 14. 15. ²) Ἐκ γὰρ τῆς καρδίας ἐξέρχονται διαλογισμοὶ πονηροί, φόνοι, μοιχεῖαι, πονεῖαι, κλοπαί, ψευδομαρτυρίαι, βλασφημίαι. Ματθ. ιε', 19.— Ἀφιλάργυρος ὁ τράπος· ἀρούμενοι τοῖς παροῦσιν· αὐτὸς γὰρ εἴρηκεν· οὐ μὴ σε ἀνῶ, οὐδ' οὐ μὴ σε ἐγκαταλείπω. Ἑβρ. ιγ', 5. ³) Ὅταν ποιήσῃτε πάντα τὰ διαταχθέντα ὑμῖν, λέγετε· ὅτι δοῦλοι ἀχρεῖοί ἐσμεν· ὅτι ὁ ὠφείλομεν ποιῆσαι, πεποιήκαμεν. Λουκ. ιζ', 10.

ΤΜΗΜΑ ΙΓ'.

§. 15. Περὶ Προσευχῆς.

Ἐρ. Εἶναι λοιπὸν ἀναγκαία εἰς τὴν πλήρωσιν τῶν ἐντολῶν ἡ συνεργουσα τοῦ Θεοῦ χάρις;

Ἀπ. Βεβαιότατα· διότι ὁ ἄνθρωπος δὲν δύναται νὰ ἐκλέξῃ τὸ ἀγαθὸν χωρὶς τοῦ Θεοῦ τὴν βοήθειαν¹.

Ἐρ. Καὶ πῶς δύναται τις νὰ ἀποκτήσῃ αὐτὴν τὴν συνεργουσαν τοῦ Θεοῦ χάριν;

Ἀπ. Διὰ τῆς προσευχῆς.

Ἐρ. Τί πρᾶγμα εἶναι ἡ προσευχή;

Ἀπ. Ἡ προσευχή εἶναι ὕψωσις τῆς καρδίας πρὸς τὸν Θεὸν μετὰ δεήσεως, ὅσα συντείνουσιν εἰς σωτηρίαν τῆς ψυχῆς.

Ἐρ. Πῶς πρέπει νὰ προσευχώμεθα, ἂν θέλωμεν νὰ εἰσακούηται ἡ προσευχή ἡμῶν;

Ἀπ. Ἄν θέλωμεν νὰ εἰσακούηται ἡ προσευχή ἡμῶν, πρέπει νὰ ζητῶμεν παρὰ Θεοῦ· α) ἐκεῖνα μόνον, ὅσα διέταξεν αὐτὸς εἰς τὸ εὐαγγέλιον, ἤγουν τὴν σωτηρίαν τῆς ἡμετέρας ψυχῆς². β) πρέπει νὰ τὰ ζητῶμεν μὲ καρδίαν ζέουσαν καὶ εὐλαβῆ, ὁμολογοῦντες τὴν ἡμετέραν δυστυχίαν³. γ) πρέπει ὅλοι ἡμῶν αἱ προσευχαὶ ἵνα θεμελιῶνται εἰς τὴν ἀξιομισθίαν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ· ἤγουν νὰ πιστεύωμεν, ὅτι μόνος ὁ θάνατος τοῦ Χριστοῦ εἶναι δυνατὸς νὰ κινήσῃ τὸν εὐσπλαγχνον Θεὸν εἰς τὸ νὰ χάρισῃ εἰς ἡμᾶς τὰ αἰτήματα⁴.

¹) Καθὼς τὸ κλημα οὐ δύναται καρπὸν φέρειν ἀφ' ἑαυτοῦ, ἐὰν μὴ μένῃ ἐν τῇ ἀμπέλῳ· οὕτως οὐδὲ ὑμεῖς, ἐὰν μὴ ἐν ἐμοὶ μένητε, κτλ. Ἰωάν. ιε', 4. 5. ²) Ζητεῖτε δὲ πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ· καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν. Ματθ. ζ', 33.

³) Αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν· ζητεῖτε, καὶ εὐρήσετε· κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν. Ματθ. ζ'. 7. ⁴) Οὐδεὶς ἔρχεται πρὸς τὸν Πατέρα, εἰ μὴ δι' ἐμοῦ. Ἰωάν. ιδ', 6. 3.—"Ὅσα ἂν αἰτήσητε τὸν Πατέρα ἐν τῷ ὀνόματι μου, δώσει ὑμῖν. Αὐτ. ις', 23.

Ἐρ. Δὲν εἶναι λοιπὸν συγκεχωρημένον νὰ ζητῶμεν ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ πρόσκαιρα ἀγαθὰ;

Ἀπ. Εἶναι συγκεχωρημένον, ἀλλὰ μὲ τὸν περιορισμὸν τοῦτον· ἂν δὲν ἦναι ἐναντία εἰς τὸ ἅγιον αὐτοῦ θέλημα, καὶ ἂν γινώσκῃ ὅτι εἶναι ὠφέλιμα εἰς ἡμᾶς.

.....

ΤΜΗΜΑ ΙΔ'.

§. 16. Περὶ τῆς κυριακῆς προσευχῆς.

Ἐρ. Ποῦ περιέχονται ὅλα ἐκεῖνα, ὅσα πρέπει νὰ ζητῶμεν ἀπὸ τὸν Θεὸν, προσευχόμενοι;

Ἀπ. Εἰς τὴν κυριακὴν προσευχὴν.

Ἐρ. Ποία εἶναι αὕτη ἡ κυριακὴ προσευχή;

Ἀπ. Αὕτη εἶναι τὸ,

«Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

» Ἄγισθήτω τὸ ὄνομά σου.

» Ἐλθέτω ἡ Βασιλεία σου.

» Γενηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς.

» Τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον.

» Καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν.

» Καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν· ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ.»

Ὅτι σοῦ ἐστὶν ἡ βασιλεία, καὶ ἡ δύναμις, καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Ἐρ. Διὰ τί ὀνομάζεται «κυριακή»;

Ἀπ. Διότι τὴν ἐδίδαξεν αὐτὸς ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός.

Ἐρ. Διὰ τί ὀνομάζεις «πατέρα» τὸν Θεόν, εἰς τὸ προοίμιον αὐτῆς τῆς προσευχῆς;

Ἀπ. Ὁ Θεὸς εἶναι Πατὴρ ἡμῶν, ὅχι μόνον διότι μᾶς ἐπλα-

σεν, ἀλλὰ καὶ διότι μᾶς υἱοθέτησε διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ¹.

Ἐρ. Διὰ τί λέγεις ὅτι εἶναι εἰς τοὺς οὐρανοὺς;

Ἄπ. Μὲ ὅλον ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι πανταχοῦ παρὼν, φανερόναι ὁμοῦς ἐξαιρέτως τὴν δόξαν αὐτοῦ εἰς τοὺς οὐρανοὺς.

Ἐρ. Τί σημαίνει ἡ πρώτη αἴτησις «Ἀγιασθήτω τὸ ὄνομά σου;»

Ἄπ. Εἰς αὐτὴν τὴν αἴτησιν παρακαλοῦμεν τὸν Θεὸν νὰ φωτίσῃ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, διὰ νὰ τὸν γνωρίζωσι, νὰ τὸν προσκυνῶσι καὶ νὰ τὸν δοξάζωσι².

Ἐρ. Τί σημαίνει ἡ δευτέρα αἴτησις «Ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου;»

Ἄπ. Εἰς αὐτὴν τὴν αἴτησιν παρακαλοῦμεν τὸν Θεὸν νὰ ἀφανίσῃ ὅλα τὰ σκάνδαλα, ὅσα ἐμποδίζουσι τὴν ἄπλωσιν καὶ προκοπὴν τοῦ εὐαγγελίου, καὶ νὰ ἔλθῃ πάλιν ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ἵνα ἡμᾶς εἰς τὴν οὐράνιον αὐτοῦ βασιλείαν εἰσαγάγῃ³.

Ἐρ. Τί σημαίνει ἡ τρίτη αἴτησις «Γενηθήτω τὸ θέλημά σου κτλ;»

Ἄπ. Εἰς αὐτὴν τὴν αἴτησιν παρακαλοῦμεν τὸν Θεὸν νὰ μᾶς φωτίσῃ νὰ ὑποτασσώμεθα εἰς τὰς ἐντολάς αὐτοῦ, καὶ νὰ πράττωμεν τὸ ἅγιον αὐτοῦ θέλημα, κατὰ μίμησιν τῶν ἁγίων Ἀγγέλων, οἱ ὅποιοι εὐρίσκονται εἰς τοὺς οὐρανοὺς⁴.

Ἐρ. Τί σημαίνει ἡ τετάρτη αἴτησις «Τὸν ἄρτον ἡμῶν κτλ;»

Ἄπ. Εἰς αὐτὴν τὴν αἴτησιν ζητοῦμεν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, «τὸν

¹) Ὅτι δὲ ἐστε υἱοὶ, ἐξαπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸ πνεῦμα τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ εἰς τὰς καρδίας ὑμῶν, κρίζον· ἀδθα, ὁ πατήρ. Γαλάτ. δ'. 6.

²) Οὕτω λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα, καὶ δοξάσωσι τὸν Πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Ματθ. ε', 16. ³) Δεῖ γὰρ αὐτὸν βασιλεῦειν, ἄχρις οὔ ἂν θῆ πάντας τοὺς ἐχθροὺς ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ. Ἐσχάτος ἐχθρὸς καταργεῖται ὁ θάνατος. Α'. Κορινθ. ιε', 25. 26. Ἴδε καὶ Ματθ. ζ', 33.

⁴) Μεταμορφοῦσθε τῇ ἀνακαινώσει τοῦ νοῦς ὑμῶν, εἰς τὸ δοκιμάζειν ὑμᾶς εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ τὸ ἀγαθόν, καὶ εὐάρεστον, καὶ τέλειον. Ῥωμ. ιβ', 2.

ἐπιούσιον ἄρτον» ἤγουν ὅ,τι εἶναι ἀναγκαῖον εἰς ταύτην τὴν πρόσκαιρον ζώην¹.

Ἐρ. Τί σημαίνει ἡ πέμπτη αἴτησις «Καὶ ἄφες ὑμῖν, κτλ;»

Ἀπ. Εἰς ταύτην τὴν αἴτησιν ζητοῦμεν τὴν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν ἀπὸ τὸν Θεὸν μὲ ἀπόφασιν νὰ συγχωρήσωμεν καὶ ἡμεῖς ἀπὸ καρδίας, ὅσα ἔπταισαν ἄλλοι εἰς ἡμᾶς².

Ἐρ. Τί σημαίνει ἡ ἕκτη αἴτησις «Καὶ μὴ εἰσενεγκῆς ἡμᾶς, κτλ;»

Ἀπ. Εἰς αὐτὴν τὴν αἴτησιν παρακαλοῦμεν τὸν Θεὸν νὰ μὴ μᾶς ἀφήσῃ νὰ πέσωμεν εἰς τοὺς πειρασμοὺς, τοὺς ὁποίους ἐγείρουσι καθ' ἡμῶν ὁ διάβολος, ὁ κόσμος καὶ ἡ σὰρξ· ἢ, ἀφ' οὗ πέσωμεν, νὰ μᾶς βοηθήσῃ καὶ νὰ μᾶς ἐνδυναμώσῃ, διὰ νὰ τοὺς νικήσωμεν³.

Ἐρ. Τί σημαίνει ὁ ἐπίλογος «Ὅτι σοῦ ἐστὶν ἡ βασιλεία, κτλ;»

Ἀπ. Αὐτὸς ὁ ἐπίλογος μᾶς θαρρύνει, μὲ τὸ νὰ δεικνύῃ εἰς ἡμᾶς, ὅτι παρακαλοῦμεν ἓνα παντοδύναμον καὶ πανάγαθον βασιλέα, ὅστις καὶ θέλει καὶ δύναται νὰ δώσῃ εἰς ἡμᾶς πᾶν ἀγαθόν, καὶ μᾶς διδάσκει, ὅτι τῶν ἡμετέρων προσευχῶν, κα-

¹) Ἐχοντες δὲ διατροπὰς καὶ σκεπέσματα, τούτοις ἀρκεσησόμεθα. Α', Τιμόθ. ζ', 8. ²) Ἐὰν γὰρ ἀφήτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, ἀφήσει καὶ ὑμῖν ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος· ἐὰν δὲ μὴ ἀφήτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, οὐδὲ ὁ Πατὴρ ὑμῶν ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν. Ματθ. ζ', 14. 15. ³) Πιστὸς δὲ ὁ Θεὸς, ὃς οὐκ ἑάσει ὑμᾶς πειρασθῆναι ὑπὲρ ὃ δύνασθε, ἀλλὰ ποιήσει σὺν τῷ πειρασμῷ καὶ τὴν ἔκβασιν τοῦ δύνασθαι ὑμᾶς ὑπενεγκεῖν. Α', Κορινθ. ι', 13.—Μηδεὶς πειραζόμενος λεγέτω, ὅτι ἀπὸ τοῦ Θεοῦ πειράζομαι· ὁ γὰρ Θεὸς ἀπειραστός ἐστι κακῶν· πειράζει δὲ αὐτὸς οὐδένα· ἕκαστος δὲ πειράζεται, ὑπὸ τῆς ἰδίας ἐπιθυμίας ἐξελκόμενος καὶ δελεαζόμενος. Ἰακ. ἁ, 13.—Γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν. Ματθ. κς', 41. Ἐπὶ πᾶσιν ἀναλαβόντες τὸν θυρεὸν τῆς πίστεως, ἐν ᾧ δυνήσεσθε πάντα τὰ βέλη τοῦ πονηροῦ τὰ πεπυρωμένα σβέσαι. Ἐφεσ. ζ', 16.

θώς καὶ τῶν πράξεων, ὁ σκοπὸς καὶ τὸ τέλος πρέπει νὰ ᾖναι ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ.

1) Καὶ ὅ,τι ἂν αἰτήσητε ἐν τῷ ὀνόματί μου, τοῦτο ποιήσω· ἵνα δοξα-
σθῇ ὁ Πατήρ ἐν τῷ Υἱῷ. Ἰωάνν. ιδ', 13.—Μὴ ἡμῖν, Κύριε, μὴ ἡμῖν,
ἀλλ' ἢ τῷ ὀνόματί σου δὸς δόξαν. Ψαλμ. ργ', 9.

Τ Ε Λ Ο Σ .

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΑΙ

Γράται. λεπτόν 50,